קבלה · ספר יצירה · מפרשים

פירוש הראב"ד על ספר יצירה

רבנו יוסף אשכנזי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פירוש הראב"ד על ספר יצירה

רבנו יוסף אשכנזי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פירוש-הראבד-על-ספר-יצירה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
חמשים שערי בינה 4
ל"ב נתיבות חכמה 34
פרק א 42
פסוק א 42
פסוק ב 51
פסוק ג 58
פסוק ד 63
פסוק ה 67
פסוק ו 70
פסוק ז 72
פסוק ח 74
פסוק ט 74
פסוק י 76
פסוק יא 77
פסוק יב 80
פסוק יג 81
פסוק יד 83
פרק ב 83
פסוק א 83
פסוק ב 86
פסוק ג 87
פסוק ד 88
פסוק ה 89
פסוק ו 91
פרק ג 91
פסוק א 91
פסוק ב 92
פסוק ג 93
פסוק ד 94
פסוק ה 94
פסוק ו 95
פסוק ז 95
פסוק ח 96
פרק ד 97
פסוק א 97
פסוק ב 99
פסוק ג 100
פסוק ד 100
פסוק ה 101
פסוק ו 102
פסוק ז 103
פסוק ח 103
פסוק ט 104
פסוק י 104
פסוק יא 105
פסוק יב 106
פרק ה 107
פסוק א 107
פסוק ב 108
פסוק ג 111
פסוק ד 111
פרק ו 111
פסוק א 111
פסוק ב 111
פסוק ג 112
פסוק ד 112

הקדמה

חמשים שערי בינה

פרק א

פסקה א

בשלשים ושתים נתיבות. ב' בשלשים כמו ב' של בראשית, ופירושו ע"י ראשית חכמה יראת ה' נאצלו כחות המציאות, והם שלשים ושנים כחות הנקראים בשם אלהים. ואלו הם על סדר הפסוקים אשר בפרשה הראשונה שבפרשת בראשית. **א** בראשית ברא אלהים. **ב** ורוח אלהים מרחפת. **ג** ויאמר אלהים יהי אור. **ד** וירא אלהים את האור. **ה** ויבדל אלהים בין האור. **ו** ויקרא אלהים לאור יום. **ז** ויאמר אלהים יהי רקיע. **ח** ויעש אלהים את הרקיע. **ט** ויקרא אלהים לרקיע שמים. **י** ויאמר אלהים יקוו המים. **יא** ויקרא אלהים ליבשה ארץ. **יב** וירא אלהים כי טוב. **יג** ויאמר אלהים תדשא הארץ. **יד** וירא אלהים כי טוב. **טו** ויאמר אלהים יהי מארת. **טז** ויעש אלהים את שני המאורות. **יז** ויתן אותם אלהים ברקיע השמים. **יח** וירא אלהים כי טוב. **יט** ויאמר אלהים ישרצו המים. **כ** ויברא אלהים את התנינים. **כא** וירא אלהים כי טוב. **כב** ויברך אותם אלהים לאמר פרו ורבו. **כג** ויאמר אלהים תוצא הארץ. **כד** ויעש אלהים את חית הארץ. **כה** וירא אלהים כי טוב. **כו** ויאמר אלהים נעשה אדם. **כז** ויברא אלהים את האדם. **כח** בצלם אלהים ברא אותו. **כט** ויברך אותם אלהים. **ל** ויאמר אלהים פרו ורבו. **לא** ויאמר אלהים הנה נתתי לכם. **לב** וירא אלהים את כל אשר עשה. וכבר נודע בחכמת הפילוסופים האלהיים כי יש חומר אחד מצוי והוא נושא לכח ד' יסודות והוא הנקרא בלשון יון היולי. ומציאות החומר ההוא אינו כמציאות שאר הנמצאים, כי מציאות שאר הנמצאים הם נמצאים על אחת משתי דרכים והם מצויים בכח, ע"ד משל כמציאות השבולת בחטה, או השינים לולד בן יומו, אף שהחטה עתה אינה שבולת, ולא בן יומו בעל שינים, עתידים הם לצאת מן הכח הזה אל הפועל, וכאשר יצאו מן הכח אל הפועל סר מעליהם הכח הראשון. אבל החומר הנזכר, ר"ל ההיולי לא סר מהיות לבוש בכח ד' יסודות ולא היה זמן מן הזמנים שיעדרו כח היסודות ממנו. ולכן אמרו על החומר ההוא שאינו לא בכח ולא בפועל, אך הוא ממוצע במציאותו בין מה שבכח ובין מה שבפועל, והוא התחלת וראשית כל הנמצאים, וכל הנמצאים מכתר עליון ולמטה לא נמצאו כולם אלא מאמיתת מציאותו, ואינו עובר בדין בני חלוף ולא בדין הויה והפסד כי הוא ראשית המציאות. ונקרא בלשון הנביאים גולם שנא גלמי ראו עיניך, פי' גלם חכמה היו"ד כי הוא כעין גולם מבלי צורה אך הוא מוכן לקבל כל הצורות, ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו, פירוש ספר (חכמה)

וספר (תפארת) וספור (עטרת) כי החכמה ר"ל היו"ד בה יכתב ויצוייר כל מעשה עליונים ותחתונים. ימים יוצרו ולא אחד בהם, הם ששת ימי המעשה מן הבינה ולמטה שנאמר לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים, הרי ששה שמות שפעלו בששת ימי בראשית, פי' כל אחד מאלו השמות פעל מלאכה ליום אחד וכן כולם. ולא אחד בהם, פי' ולא כתוב בא' ולו בוא"ו קרינן פי' ולא כתר עליון אחד בהם כי הוא מתיחד בהם, פי' שהכל יבא מכתר עליון ועל ידו יעשה הכל לפיכך אמר בהם ולא אמר מהם. ולהיות כל היצורים אשר עלו במחשבת כתר עליון נצטיירו בחכמת היוצר ית' ע"ד משל כצורת הבנין בבנאי כי הוא הוא הפועל והוא הוא הצורה והוא הוא התכלית. לפיכך נקראות כל הכחות המצוירות בחכמתו בשם אלהים שנאמר בראשית ברא אלהים כי בו נצטיירו כל הכחות שלשים ושנים כמספר הקו הסובב לאלכסון עשרה בקרוב. וצריך אתה לדעת ע"ד סוד הצורה נאמר כי בי"ה ה' (תפארת שבתוך הבינה) ולכן נברא צורט"ק פי' קשר הצורות כי כל הצורות שנצטיירו בעולם ממנו נצטיירו. והזהר מאד בנפשך כי אמרי הנה נצטיירו בחכמת אלהים (בינה) שלא יעלה על דעתך לומר שיש כח נפשי בעילת העילות חלילה וחס, וכל מי שיעלה בדעתו לומר דבר מכל אלה אין לו חלק באלהי ישראל ובתורתו, אבל הדברים האלה וסודותיהם כולם כבר רמזתים לך מפה אל פה. ולכן שמתי בדעתי להועילך להאיר עיניך במעט קט במה שקבלתי בסתרי הספר הקדוש הזה. וטרם שאתחיל לפתוח בפירוש משניות אלו אתחיל לפרש מענה אחד מספר איוב ובו יתבאר מבוקשנו ר"ל שלשים ושתים נתיבות וסוד היצירה וסוד חמשים שערי בינה כולם יתבארו כעניינם ובמניינם:

פסקה ב

אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך. וצריך אתה לדעת כי כל ספר יצירה יתפרש על ג' דרכים. אחד מהם בעולם, ב' בשנה, ג' בנפש, וסימנם והר סיני עש"ן כולו עולם שנה נפש. ידוע הוא כי לא יתהוה איזה דבר שיזדמן מאיזה דבר שיזדמן אע"פ ששניהם תחת סוג אחד כי לא יתהוה כמות מאיכות ולא איכות מכמות וק"ו שלא יתהוה מקרה מעצם ולא עצם ממקרה אע"פ ששניהם כלולים תחת הויות המציאות וכ"ש שלא יתהוה גשם מלא גשם. וזהו ששאל הקב"ה את איוב ואמרלו איפה היית ביסדי ארץ, פי' וכי השגת את הנתיב הראשון אשר בו כח להוציא דבר גשמי מכח פשיטותו הגמורה אשר לא תשתנה לזולתו. והסוד כי עילת העילות יתחייב ממנו כתר עליון שכל פשוט בתכלית הפשיטות עד שאין בינו ובין עילתו דבר אלא שזה עילה וזה עלול. וזה השכל השכיל א"ע ואת עילתו וההפרש שיש בינו ובין עילתו, הרי ג' השגות וכל אחת מאלו ההשגות

ג"כ השיגו את כל אחת ואחת. כיצד **א** השכיל א"ע. **ב** השכיל את עילתו. **ג** השכיל מה שבינו ובין עילתו. **הא**' השכיל עצמו ועילתו. וההפרש שבינו לעילתו. **הב**' השכיל עצמו ועילת עילתו וההפרש שבין עצמו לעילת עילתו. **הג**' השכיל עצם עילתו ועילת עילתו וההפרש שביניהם. הרי ט' השגות ושרש העלול הכולל הרי עשר השגות, וכל אחד יש בה ראש וסוף ותוך הרי שלשים וכח עלה וכח העלול הרי ל"ב כחות לנתיבות החכמה שהיא היו"ד מופשטים מכל חומר וצורה רק מושכלים לבד. ולפיכך ראיתי לכתוב לך הל"ב נתיבות עם חמשים שערי בינה כולם סדורים זה אחר זה ואלו הן: **א** איפה היית ביסדי ארץ. **ב** מי שם ממדיה כי תדע. **ג** או מי נטה עליה קו. **ד** על מה אדניה הטבעו. **ה** או מי ירה אבן פנתה. **ו** המימיך צוית בקר. **ז** ידעתה שחר מקומו. **ח** הבאת עד נבכי ים. **ט** ובחקר תהום התהלכת. **י** הנגלו לך שערי מות. **יא** ושערי צלמות תראה. **יב** איזה הדרך ישכן אור. **יג** וחשך איזה מקומו. **יד** הבאת אל אוצרות שלג. **טו** ואוצרות ברד תראה. **טז** איזה הדרך יחלק אור. **יז** מי פלג לשטף תעלה. **יח** ודרך לחזיז קולות. **יט** היש למטר אב. **כ** או מי הוליד אגלי טל. **כא** מבטן מי יצא הקרח. **כב** וכפור שמים מי ילדו. **כג** התקשר מעדנות כימה. **כד** או מושכות כסיל תפתח. **כה** התוציא מזרות בעתו. **כו** ועיש על בניה תנחם. **כז** הידעת חקות שמים. **כח** התרים לעב קולך. **כט** התשלח ברקים וילכו. **ל** מי שת בטוחות חכמה. **לא** או מי נתן לשכוי בינה. **לב** מי יספר שחקים בחכמה. **לג** ונבלי שמים מי ישכיב. **לד** התצוד ללביא טרף. **לה** וחית כפירים תמלא. **לו** מי יכין לעורב צידו. **לז** הידעת עת לדת יעלי סלע. **לח** חולל אילות תשמור. **לט** מי שלח פרא חפשי. **מ** ומוסרות ערוד מי פתח. **מא** היאבה ריס עבדך. **מב** התקשר רים בתלם עבותו. **מג** התבטח בו כי רב כחו. **מד** התאמין בו כי ישיב זרעך. **מה** כנף רננים נעלסה. **מו** התתן לסוס גבורה. **מז** התרעישנו כארבה. **מח** המבינתך יאבר נץ. **מט** אם על פיך יגביה נשר. **נ** התלביש צוארו רעמה:

פרק ב

פסקה א

מי שם ממדיה. דע כי אחר שנתבאר כי בכח איפה שהיא דרישה על מקום הענין שנאמר איפה הם רועים. ולהיות הדרישה באיוב על סיבת מציאותו וסיבת מציאות כל הנמצאים מעילת העילות וכ"ע איפה היה סיבתן כי מלת איפה היא מלה מורכבת משתי מלות אי פה אי מזה תבא שפירוש שאלה מלשון אי פה ומלת פה פירושו מלשון לינו פה הלילה. והנה איפה כתוב בה"א ואינו כתוב באל"ף לרמוז אל פי ה' ר"ל כי בכח כ"ע וחכמה הנקראים אי (חכמה) עם פה (עטרת) שם היתה סיבתך. הגד והמשך משם האצילות,

אם ידעת כיצד הדעת (תפארת) נמשכת מן הבינה כי כל המחודשים משם נובעים. חזר ושאל לו מי שם ממדיה.

דע כי הדברים הנמצאים צריכים אל גבול ידוע כל מין ומין, ואפי' האישים של כל מין ומין צריכים אל גבול ידוע, כי אישי המין מוחלפים בגבולם, כי הנה ראובן ושמעון אין אחד מהם שוה לחבירו באורך וברוחב ובעובי, ולא עוד אפי' כל אבר ואבר מאישי המין מוחלף מזולתו באורך ורוחב ועובי, כי עצם פרק הקטן שבאצבע קטנה אינה שוה לעצם השוק או לצלע לא באורך ולא ברוחב ולא בעובי אלא כל אחד מהם משונה מזולתו וכן בכל מין ומין וביאר ואמר כי הוא ממעלה הנקראת מ"י והיא בינה שנאמר ואת מ"י נועץ ויבינהו.

ודע כי המהווה והמוליד צריכים אל דבר כח המשנה בדין בני חלוף, והציור וכח המשנה הוא הפשט צורה והפסדה הבאה מכח האין שהוא כ"ע הנקרא הפסד פירוש נקרא הפסד בשביל שהוא נעלם מלהשיגו. והציור הוא כח ההויה כי ההויה היפך ההפסד והוא המכין את החומר מאי זה מין או מאי זה אישי המין שיהיה עד שיהיה ראוי לקבל הצורה. וזהו סוד הכי"ן ופע"ל זהרי חמה. וזהו סוד מכין תבל בחכמת"ו כי הבינה מסתכלת בחכמה וממנה בא אליה הגולם. והיא הכינה אותו לקבל הצורה. וכח המגביל לכל האישים ולכל המינים ולכל הפרטים נקרא סי"ט על"ם (סיטון בלשון תלמוד מדה) פירש מדתו של עולם. וצריך שיהיה בכח הבינה ההיא שיהיה בו כח הדמיון לדמות כל אישי המין למינו ונקרא דמות ומדות כל דמות ממדתו, וזה סוד ויאמר ה' אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו כי במעלה ההיא צורת כל הדמיונות ולכן פועל וצורה ותכלית ולא על דרך האפיקורסין האומרים כי צורת הכל בדרך עלה ועלול. וכשם שהדמות הוא בפועל כך צריך שיהיו סדרי כחות האיברים הפשוטים והמורכבים כולם מסודרים בזה אחר זה. והמשל בזה אילו ידמה כח המצייר ציור כל איברי אדם ולא שם להם סדר ישתנה דמותם הכללית ולא דמותם הפרטית. וצריך שיהיה בכח הפועל כח החקיקה לחקוק פרטי האישים החלולים חלולים והאטומים אטומים. פירש העצמות של הירכות הם חלולים והעצמות של פרקי היד הם אטומים לפי צורך כל פרט ופרט מפרטי האישים של המינים עד שיתדמה כל מין ומין למינו העליון וע"ד זה נקרא בורא ויוצר וחוקק. וצריך שיהיה לו גבול בחקיקתו עד שיהיה כל חלול וחלול דומה למינו וכן כל עביו של החלל בין בעצמות בין בגידים. כי יש מקומות בעצמים ובגידים ובאיברים אחד רחב ואחד צר וקצתם עבים וקצתם דקים. וא"א לומר שאלו במקרה נהיו כן שאם הדבר כך לא ימצאו מתדמין על דרך הרוב. ואילו כל הנמצאים מתדמין באלו הפרטים אמנם

לערך האורך והעובי והרוחב אשר בכל נושאו. והמשל בזה אילו תקח אדם בן עשרים שנה ונער בן יומו זה איבריו מסודרים בערך סדורו של זה אמנם יהיו גדולים בגדול וקטנים בקטן. וכן בננס או בארוך מאד. וכן צריך שיהיה בפועל כח התחלקות אשר בהם יוחלק כל אבר אע"פ שקצתם שוקעים וקצתם בולטים ולא יהיו עולים ויורדים. או שוערים ר"ל משוקעים. וכן הדין בכל דומם וצומח וחי ומדבר ובכל צבא השמים ובכל הים. וכל זה מכח אל שדי כשיתפשטו החלקים לגבול ידוע בכל מין ומין ובכל חלק וחלק בזמן ידוע ונקרא אל שדי כדאמרו רז"ל אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולמי די שלא יהיו נמתחין והולכין (במסכת חגיגה) ושם בעל הגבול הוא וו"ל והליכות עולם ולו יקהת עמים יתקמטו ויתקבלו ולא יצאו מגבולם הן באורך והן ברוחב והן בעובי די"י הוא אר"ך. או מי נטה עליה קו. כי כל אחד ואחד מפרטי אישי המין יש לו גבול ומדה ולא יוסיף ולא יגרע מקו. וכן תחום וגבול שנתן לו בינה. ומי נטה עליה ר"ל על העטרה להגבילו בקו כל איש ואיש בפרטיו על גבולו וע"ז הסוד נאמר היושב על חו"ג (פירוש הצדקה היא העטרה והיא תפלה של יד והיא מלכות) הארץ בגימטריא וה"ו. על מה אדניה הטבעו ידוע הוא כי כל אשר בארץ כחו נשפע מן השמים העליונים (תפארת) א"כ י"ב עמודי הארץ וי"א ז' עמודים וי"א עמוד אחד שהארץ (עטרה) עומדת עליו. וכן התפארת עומדת על י"ב עמודים הנעלמים והם י"ב הויות של אהי"ה כי משם קבלו טבעם והם נקראות מ"ה שנאמר תולה ארץ על בלימ"ה. ואמר ה' אדונינו מ"ה אדיר שמך בכל הארץ. או מי ירה אבן פנתה. פירוש אבן תפארת ישראל שהיא אבן שתיה שממנה הושתת העולם, ר"ל כאשר הסכימו כל פמליא של מעלה לחדש השמיטה (פי' ר"ל שכל ספירה משמשת ששת אלפים שנים ואחת משמשת אלף שנים וחוזר השימוש לספירה שאחריה וכמו הששת אלפים שאנו עומדין בהן ר"ל שיש לנו מהן היום הק"ץ ליצירה משמשת ספירת גבור"ה ולכך הן המגפות והמלחמות והגליות), הן מצד החס"ד הנקראים כוכבי בקר הן מצד הגבורה הנקראים בשם אלהים וכולם שבחו ליוצר הכל לחדש עולמו שנאמר בר"ן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים. אז ירה שתים עשרה אדנים בכח תפארת ישראל והיא אבן השתיה וממנה נתיסד העולם ומלואה הארץ וכל אשר בה. וצא"ל כי הפילוסופים אומרים שלא יתהוה דבר מלא דבר אלא מין ממינו ולדעתנו ולתורתנו הקדושה שהעולם מחודש אם כן יש לאפיקורסין פה לשאול אותנו, העולם לא ימלט משני פנים או שהיה לו חומר קדמון שממנו נברא העולם ומלואו או לא היה שם חומר כלל אלא עילת העילות לבדו. א"ת שהיה שם חומר הרי האמינו שיש דבר קדמון זולת השם לבדו וזהו כפירה בתורה, ואם נאמר כי לא היה שם אלא הקב"ה ברא

את העולם מעצמו אם כן הרי עצמותו נתגשם. ואל זה הסוד בתירוצו אמר איפה היית ביסדי ארץ הגד אם ידעת בינה. פירוש בכח החכמה ובכח בינה היה מציאות העולם. וכן יוכל השואל לשאול מדוע היה העולם בזה השיעור לא פחות ולא יותר, או איך יצא בעל שיעור מכח בלתי בעל שיעור בדרך חיוב. ואל אלו שתי השאלות אמר מי שם ממדיה כי תדע, או מי נטה עליה קו.

ועוד יוכל השואל לשאול וכי באפשר הוא להיות איכיות היסודות הפך מטבעם או לא, א"ת אפשר יש לנו לשאול ואלו ד' איכיות שהם חם ולח וקר ויבש הם עצמם מאין נתהוו אם מעלול ראשון והעלול הראשון מאין נתחייבו לו אלו ההפכים היש בע' הע' דברים ההפכים כאלה, אם תאמר הוא פשוט א"כ מאי זה מקור התחלקות האיכיות והתהפכם, וע"ז הסוד נאמר על מה אדניה (יסודות) של הארץ (עט') הטבעו, ופי' על מה על חכמה הנקרא מ"ה כי הוא נושא לאיכיות ההם כעין שההיולי נושא לאיכיות הפשוטות לדעת האפיקורסים והפילוסופים, ולא ע"ד הפילוסופים כי לפילוסוף נמנע היות החומר מצוי מבלי צורה ולא צורה בלתי חמר ולפי תורתנו הקדושה כי החכמה מאין תמצא (בע') והבינה צורה לה. ואחרי שידענו שטבע היסודות ואיכיותיהם הפשוטות ומקורותיהן הוא מכח חכמה הנקרא מ"ה, א"כ יש לנו עוד לשאול אם יצא מע' העי' מן הכח אל הפועל או לאו, ואם לא יצא מן הכח אל הפועל א"כ מי ירה אבן יסוד ופנה ליסודו של עולם. והשיב בזה כי לי שהוא כח הבינה הוא ירה אב"ן מכח חכמה וכ"ע אל פנתה ובאבן הזאת (עטרת) צייר המצייר כל היצורים כולם. ועל סוד גבול העולם נאמר מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וכל בשליש עפר הארץ ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים. פירוש בשעלו מלשון משעול הכרמים שפירושו נתיב ודרך והנה מדה אחת יש לפועל יתברך ושמו עש"ל עשה שמים לבדו. ושמים בזרת תכן פירוש הזמינו במדתו. וכל בשליש עפר הארץ, שליש היא מדה של תפארת שהיא אות שלישית מן השם. ולפי שהעיגול ר"ל הקו הסובב הוא ג"פ יותר מן הקוטר ולכן אמר וכל בשליש עפר הארץ. וכל פירוש מדד ולזה ארז"ל כל שיש בהיקפו טפח כו' במסכת עירובין בים של שלמה שנאמר בו ועשר אמות שפתו אל שפתו עגול סביב קו שלשים באמה יסוב אותו. וי"מ וכל בשליש (עטרת) מלשון ושלשים על כולו עפר הארץ כל המרכבות והנמצאות שלמטה ממנה. פל"ס ומאזנים בסוד שקלן צרפן וכו' לקמן. ועתה נחזור לפרש ענין היבשה היאך נוצרה במאמר יקוו המים מתחת השמים (תפארת) אל מקום אחד ותראה היבשה כי כאשר יצאו המים הנמשכים אל התפארת אל דרך שתי הצינורות אחד מצד נצ"ח ואחד מצד הו"ד ונתקבצו כולם אל היסוד אז סגר הקב"ה את שתי הצינורות אשר

הגיעו אל היסוד בדלתים אחד של אדנ"י ואחד של שד"י נשאר י"ש מן שד"י ונשאר אנ"י מן אדנ"י וצירופן ישאני כי הוא נושא עליונים ותחתונים. בגיחו מרחם יצא, פירוש הים כי בהוציאו כמי שיצא מרחם כלומר כשיצאו המים ונקוו סך וסגר בעדו שלא יעבור החוק אשר הוא שם לו והוא תמונת החול.

והנה כאשר נקוו המים אל מקום אחד בעט סגר עליהם בדלתים לבל ישובון לכסות הארץ שנאמר גבול שמת בל יעבורון בל ישובון לכסות הארץ (עטרת) כי לא היה בדעתם להדחות מעל ה' ותורתו ולהיות סובבים על התמורות כמו שפירשתי בפ' בראשית שנאמר יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה יסדת להם. ונאמר האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו ויתגעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא יעברנהו.

דע כי יש חול פנימי וחול חיצוני.

הנה דל"ת של יסוד מונעים המים לבל ירדו על הארץ (עטרת) ודל"ת מלמטה לבל ישובו לכסות הארץ כאילו המים אשר נקוו לתחת הארץ.

והנה בשני אלו הדלתות מתקיים ישוב הארץ לכן לבל יכסון רמז למה שאמרו רז"ל בענין תהו ובהו אמרו תהו זה קו ירוק שמקיף את העולם כולו. בהו אלו אבנים מפולמות משוקעות בתהום ומהם מים יוצאים לעולם.

הנה האבן הזאת שנאמר בה או מי ירה אבן פנתה הנקרא בהו.

והנה במאמר יקוו המים נתקבצו המים לעלות לכסות הארץ הנה צוה השם להיות התהום בכסותו אשר הוא הענן שנאמר בשומי ענן לבושו ואמר תהום כלבוש כסיתו ושוב העטיף וליפף וחבר סביב התהום גם כן את הערפל.

והנה שתי דלתים לבל יצף התהום את כל העולם ערפ"ל בגימטריא רקי"ע ופירוש בגיחו מרחם יצא כי כאשר ימשכו המים לצאת מן התהום לשטוף העולם כמו שיצא הולד מן הרחם להוליד כן יצא. וי"מ כעין שיצא השמש על ההויות (השפע) מן הרחם שהיא תפארת ישראל אל העטרה כן יצאו כל ההויות והמים אשר בתהום להחריב את העולם, ובא ללמדך כי ההויות אשר בתהום יש בהם ג"כ עולם שנה ונפש וכן צומח חי מדבר. ואשבור עליו חקי ואשים בריח ודלתים, פי' כאשר הקפתי את התהום בענן וערפל שוב פסקתי עליו צרות ושמתיהו לפירורין ולרסיסים ולשברים עד שנתקשרו ונהיו קצתם חול הים וקצתם תכנתי לו וזמנתי לו נתיבות ודרכים להמשיך בהם שנאמר הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, פירוש במים שהעזו ובקשו לשטוף את כל העולם. ורמז הנה בפסוק הגזרה שפסק על התהום וסוד המים הבוכים אשר נרמז סודם במעשה בראשית,

ובב"ר רומז ג"כ על סודם בפסוק ויעש אלהים את הרקיע ובפסוק והארץ היתה תהו ובהו. מיללת ומקוננת על שנתרחקה מקונה. ובבבא בתרא בפרק המוכר את הספינה. ובפסוק בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב וזה לשון התרגום ופסקית עלוהי גזירתי ושויתי פרידא היך נגרין ודשין. וי"מ ואשבור עליו חקי, פי' כשם שחקי לבלי גבול כן בדין היה להם להמשך עד אין תכלית וזהו שדרשו במס' חגיגה אני אל שדי אני אמרתי לעולמי די.

והנה לפי זה מפרש מהות הגזרה באמרו ואומר עד פה תבא ולא תוסיף ופה ישית בגאון גליך, פירוש עד כאן תגיע ולא תוסיף וכאן תיבש בגאות והתנשאות גליך כשיגיעו עד המקום הזה יתיבשו ויחזרו להיות עפר מן האדמה ואלמלא כן היה התהום שוטף כל העולם.

והנה פירש כאן סוד הפ"ה שיש לתהום אל היבשה וזהו שאמר השי"ת לאיוב איפה היית ביסדי ארץ ולכך תרגם המתרגם ואמרית עד כה תיתי ולא תוסיף וכה תשוי בגיותנותא גליך. המימיך צוית בקר ידעת השחר מקומו ארז"ל עתיד כל צדיק וצדיק לבראות שלש מאות ועשרה עולמות שנאמר להנחיל אוהבי י"ש חצי מנין הכת"ר. והסוד המבואר הוא מה שנזכר בפרק היכלות רבתי בענין חט"ר ומטטרו"ן שר הפנים הנקרא אדני הקטן (עטרת) ובפרשת והיה עקב כי עיניכם הרואות את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה מכלל שיש קטן. וע"ז נאמר בתורה השמר מפניו ושמע בקולו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם ולא אמר כי לא אשא לפשעכם וארז"ל זה מטטרו"ן ששמו כשם רבו, והפילוסופים הודו שיש שכל פועל הפועל בגלגלים ויש שכל פועל הפועל ביסודות.

ועוד ארז"ל עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש שנאמר והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים, לפי שכל צדיק הכתוב לחיי עד בלתי נפסקים הוא שנתקיים ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום. והוא שנאמר עליהם עם המלך במלאכתו ישבו שם עם מלך מלכי המלכים ישבו נפשותיהן של צדיקים ובהם נמלך וברא העולם. ועיין בבראשית בפי' שפירשתי, זהו בכל שמטה מאותו החיים ומאותו יום אשר הוא כל ששת ימי המעשה ר"ל מן הבינה ולמטה וממנו יברא העולם ויצוה להיות בקר בסוד ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ויקרא אלהים לאור יום. זהו סוד המימיך צוית בקר פי' להיות בקר, ידעת השחר מקומו זה שמש ומגן ה' צבאות.

דע אהובי כי את כל הגלגל של המרכבה בשס"ה יום ורביע יום מקיף שי"ב הויו"ת הן למספר י"ב מזלות וכשנחלק מספר שס"ה יום ורביע לי"ב הנה יגיע לכל הוי"ה ימים ל'

שעות י' חלקים תק"מ וזה המהלך הוא למהלך השוה, אמנם יש לה מהלך יומי והיא מסבבת בו בכל כ"ד שעות את הגלגל. נמצאת אומר שבמהלך היומי מהלכת בכל שתי שעות הוי"ה אחד ששה הויו"ת ביום וששה הויו"ת בלילה נמצאת אומר שעם כל מעלה ומעלה מקפת כל ש"ס מעלות וסוד השס"ה ימים נרמזו בפסוק ה' שמעה ה' סלחה ה' הקשיבה. ולפיכך חלקו רז"ל כל יום ויום לד' חלקים כנגד ד' תקופות ואמרו י"ב שעות הוי היום ג' ראשונות הקב"ה (בינה) יושב ועוסק בתורה (תפארת). שניות יושב ודן את כל העולם כולו כיון שרואה שנתחייב העולם כלייה עומד מכסא הדין (גבורה) ויושב על כסא רחמים (גדולה). שלישיות יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים ועד ביצי כנים. רביעיות יושב ושוחק עם הלויתן (יסוד), וי"א יושב ומלמד תינוקות של בית רבן (נפשות הקטנים) שנאמר את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים, ובלילה מאי קא עביד אי בעית אימא כעין יומא.

הנה ד' חלקים אלו כנגד ד' תקופות השנים. וידוע הוא כי השחר מאור השמש הוא נובע א"כ כל שחר ושחר משס"ה יום שבשנה יודע מתפארת טיבו ובכ"ע כנגד הויית כחו וכי אתה הודעת לכח השחר (חס"ד) מקומו בנגלה (בעט') ובנעלם. אמנם תרגם המתרגם ידעת השחר מקומו ידעת לקריצתא אתריה מלשון קורץ עין שפירושו תנועה. ומה שנראה לי כי כל הנשמות של הזכרים משתלחין מן התפארת אל העטרת בכל יום ויום הראויים לחיים לחיים ואשר למות למות ואשר לשלח לשלח ואשר לעלייה לעלייה ואשר לירידה לירידה ואשר לכריתה לכריתה וכל זה ע"י שמש ומגן הוי"ה אלהים. ולכן נאמר לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה, פירוש לאחז בא"י ולהכרית הרשעים והתמורות ממנה לפיכך תרגומו ולמיחד בסטרי ארעא דישראל ויטלטלון חייביא מינה וביאור זה כשם שבעלייתה משלחת הנפשות לעולם כן בירידתה מחלפת הנפשות. ועל זה הסוד ארז"ל במדרש קהלת בפסוק דור הולך ודור בא כי ששים רבוא נולדים בכל יום וששים רבוא מתים בכל יום הנה מן ק"ף עד ש"ס הוא מחליף ומא' עד ק"ף הוא מחדש.

והנה שש הויות מחיים ושש הויות ממיתים ושש הויות משמשים למלכות ושש הויות ע"פ הדין מכריתים את בעלי כריתות ובעת שיודחו מעל עטרת ישראל ר"ל אל התמורות אזי יתהפך כחומר טיט חותם תבניתם אשר לדומם לדומם ואשר לחי לחי ואשר לצומח לצומח ואשר למדבר למדבר ומתיצבים לעמוד בתוך מלבושם המזוהם והמטונף כד"א תתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש. צא"ל כי השכלים הנפרדים מכת המלאכים או מנפשות המתים וכיוצא בהן כשיתפשטו לרדת בעולם אזי מתוך ד' יסודות יקבלו כעין גוף לפי שעה עד שיראו פעמים לעומדים שם כעין אדם או משאר הבריות, ובאלו

הצורות יתדמו לנביאים ולפעמים אפילו לשאר אנשים ואפילו לרשעים כאנשי סדום שראו המלאכים וכאשת מנוח ומנוח בעצמו וכנבואת אברהם ושרה ואכילת המלאכים באהליהם ועמדו עליהם וזהו סוד המלבוש. ולכן צריכין המכשפין ודורשים אל המתים קטרת ועשונים כדי לעלות האויר עד שיתנוצץ מתוכם הענינים המשתלחים באויר. ולכן יראו פעמים המתים בדמותם ובצלמם בהקיץ למקצת אנשים כמו רבינו הקדוש בשלחנו, וכן הדין בענין השלח לכל מין ומין ולכל הפרטים הנמצאים והמלבוש בירידה יקרא מלבוש מזוהם וזהו שתרגם מתהפכא כטינא חותמא דילהון ומתעתדין היך כסו זהים, והבן זה. וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר.

דע אהובי שכשם שהחמה הזאת מאירה לכל בשר כן שמש ומגן הוי"ה אלהים הוא אור לנשמות, וכשם שעל ידי השמש הזאת יבדיל בעל הבשר בין הצורות כן באור השמש ומגן הוי"ה אלהים יבדילו הנשמות בין כל פרט ופרט שבכל עולם ועולם מי"ס, וכשם שהחשך מבדיל ומערב הצורות עד שלא יגיע הבדל ביניהם לכל בעל בשר כן בחושך שהוא תמורת האור לא יובדל בין הדברים. והחשך הזה איננו העדר האור לבד אבל הוא דבר מצוי שנאמר כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ואומר ורשעים בחשך ידמו, וע"כ נאמר בהבדל הווילן ההוא בין האור של נשמות הרשעים ובינם אזי הנשמות ההם כמבלי עינים כי עינים להם ולא יראו ודרך רשעים כאפילה לא ידעו במה יכשלו. והוא ארץ עיפתה כמו אופל צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל. ולפיכך זרוע (גבורה) רמה (תפארת) תשבר וזו היא מניעת האור וזהו סוד פירוק האיברים בי"ס ובגוף. פירוש המימיך צוית בקר וכי בששת ימי בראשית שהן הגדולה והגבורה והתפארת וכו' היית בי"ס כי כל צדיק וצדיק מתחדשים בנשמתו ימים כימי בראשית שנאמר בהם לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וכו' וצוית להיות בקר וערב שנאמר ויהי ערב ויהי בקר. ידעת השחר מקומו הידעת זריחת השמש (התפארת) על מעשה ידיך מקומו ר"ל באי זה מקום יזרח ובאי זה מקום ישקע בכל יום ויום לקבוע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה שנאמר ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה. לכן תרגם ואמר הביומי בראשית הוייתא ופקדת למהוי צפר ידעת קרון (זריחה) או אתריה. לאחוז בכנפות הארץ.

דע כי ארץ החיים יש לה כנפים אשר בהם תתנועע לימין ולשמאל לפנים ולאחור למעלה ולמטה והן שש כנפים שש כנפים לאחד כי השחר בצווי השי"ת אוחז בכנפים אשר לארץ. וינערו רשעים ממנה, ויטלטלו דורות רשעים ממנה להכרית מארץ החיים, תתהפך מדת הרחמים למדת הדין ומתוך הפוכם נהפך ג"כ חומר חותם תבניתם כסא

הכבוד מפני אדם לאחד מבע"ח ולא נבראו בפועל אך עמדו גופותם בלא נשמה כמו כסות ריק בלא לובשו. ולכן תרגם למיחד בגדפי ארעא ואיטלטלו דרי כו' רשיעיא מינה. תתהפך כחומר חותם איתהפכת איך טינא חותמא דילהון קמו גופיהון בלא נשמתא היאך כסו סריק. וימנע מרשעים אורם נתכסה מן התמורות ועובדיהם אורם של הצדיקים הוא האור הנברא ביום ראשון וגנזו הקב"ה לצדיקים לעתיד לבא כדאיתא בב"ר שנאמר ויבדל. וזרוע של הגבורים ברמה ובתמורות נשברה. וזהו שתרגם ויתכסי מחייביא נהוריהון דצדיקיא ואדרעא דגיבריא איתברית. הבאת עד נבכי ים.

דע כי יש ים (עטר') שהוא מוכן לקבל כל הצורות כדרך שההיולי מוכן לקבל צורות כל הנמצאים כולם אמנם אין צורה קיימת מתמדת בים ההוא אלא בכל רגע ורגע פושט צורות ולובש צורות אחרות ולפי שאין לים ההוא צורה קיימת לכן נקרא נבכי ים פירוש מלשון נבוכים הם בארץ, וע"כ צוה רבי עקיבא לחביריו כשנכנסו עמו לפרד"ס כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים וכמעשה מרכבה דרב"א כי מאותו מקום נראים ליורדים למרכבה ואינו ראויים כאילו נראו גלים יורדים ועולים בו. וכל מעשים דרבה בר בר חנה הנזכרים בפרק המוכר את הספינה כולם מדברים בים (עט') הזה. וכן גל אחד גבוה שלש מאות פרסה וסימנך שם מצפ"ץ כי הוא מפוצץ הרים ומשבר סלעים, וי"מ נבכי ים שהם מים בוכים הנזכרים במעשה בראשית ובבראשית רבה וסודו שבאו המים להחריב את העולם עד שגער בהם הקב"ה שנאמר מגערתך ינוסון מקול רעמך יחפזון, וי"מ נבכי ים הם גלגולי אותיות שבמי הים הגדול ר"ל מים עליונים ובהם עולם שנה ונפש כמו שפירשתי בפרשת בראשית והם המים המקיפים לכל היצורים מלמעלה. ובחקר תהום התהלכת פי' מחקר של מים התחתונים. וי"מ הבאת עד נבכי המים של ים שאינם לא קרושים ולא לחים ולא רקיעים ולא שמים. בחקר תהום פי' ברביו של תהום התהלכת כי כל אשר בשמים כנגדו יש בתהום תרגום אפשר דעלתא (שער) עד מערבלי (תערובת) סגור ימא (חתימה) ופישפוש (ברבוי) תהומא הליכתא. י"א הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה דע כי אין המות שוה בכל אך מינין מינין הם עד שיהיה שם מות נאמר בהצטרף עד שיהיה מות של מין מהמינין והוא בעצמו חיות של מין זולתו כאילו תאמר שדבר אחד ממיני הצמחים נתייבש והרים תולעים.

הנה מת מהצמיחה וחזר לאחר מבע"ח, ולהפך בשר בלה ומת מחיותו ואח"כ צמח ממנו אחד מן הצמחים וכן מהצמחים לכל מין החי, וכן מן הצומח וכן מן הדומם וכן בעולם המלאכים והגלגלים והכוכבים והמזלות וכן בעולם הספירות, וכל אחד ואחד יש לו סדר לפי מעשיו לעליה ולירידה ועל אלה המעלות נאמר שערי מות. ד"א הנגלו לך שערי מות,

ואלו הן ארבע מיתות ב"ד סקילה שריפה הרג וחנק. וארז"ל במסכת סוטה (ח':) אע"פ שבטלו ד' מיתות ב"ד דוגמתן לא בטלה מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו. מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או לסטין באין עליו והורגין אותו. שרפה או נופל באש או נחש מכישו. חנק או טובע בנהר או אוחזתו סרונכי (פי' אסכרה). דימה הנופל ממקום גבוה (תפ') לבאר שחת כי הנופל מתפ' ה' נסקל כי משם רועה אבן ישראל היא שנותן אותה על לבו אחר שידחה מן התפארת ולמטה שתי קומות, רמז ליסוד עולם ולמט'. שרפה נופל באש או נחש מכישו משקעין אותו בזבל עד ארכובותיו כי אין מעמידין אותו במקום קדושה וטהרה ונקיות אך במקום הזבל והטנופות ר"ל בתמורות. ונותנין סודר קשה (גבורה) בתוך הרך (עט') וכורך על צוארו ממעל לסימנין שהן שתי צורות החיים ושני עדיו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שיפסוק ממנו רוח אלהים חיים ויפתח את פיו ומתיכין בדיל או עופרת וכיוצא בהן וזורק לתוך פיו רמז לאש גבורה העליונה עם האש (עט') של מטה והיא יורדת ושורפת בני מעיו והם ע"ב שתי זרועות פשוטות עם עובי רוחב האדם שבין הכתפים מצד הפנים, וכללו של דבר מתחלת ראש צפורן אמה של יד ימין עד תחלת ראש צפורן אמה של יד שמאל בהיות שתי הזרועות פשוטות והוא עולם המפרנס את הגוף. אמנם גופן נשרף ונשמותיהן קיימת ולפיכך אין מאבדין כלי הנשמה שהן הריאה ואשר עמה לבד כלי המאכל נשרפין הנהרגין נהרגין בחרב כמו שהמלכות (עט') עושה. והנחנקין משקעין את המחוייב בזבל עד ארכובותיו ונותנין סודר קשה בתוך הרך וכורכין על צוארו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שנפשו יוצאת. ודימה את החנק למיתת המים, ר"ל לחס"ד. הרג (עט') בחרב נוקמת נקם ברית, והנתלה נתלה על העץ (יסוד). הנגלו לך שערי מות, של מין ומין ואישי כל מין ומין מאיזה שער ידחו הנפשות המתים על מטתם או במיתה בידי שמים או במיתת ב"ד. ושערי צלמות המתפשטים על כל הנמצאות הן בצומח הן בחי הן במדבר הן בכל שאר המחודשים, ודע אהובי כי כח הנקרא מות אינו העדר החיים, אבל יש מקומות באשר הנשמה שוכנת שם עם רוח ונפש אזי חלקם בחיים והיא תפארת ה'. והסוד ואתם הדבקים בה' (תפ') אלהיכם (עט') כי בתפארת ועטרה הם יסודי י"ב שבטים שבטי י"ה והם י"ב הויות אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. והנפשות האלה והרוחות האלה יש להם י"ב צינורות בתפארת וי"ב צינורות בעטרה. ובהם נשמות י"ב שבטים הכוללים כל ישראל.

הנה מאיזה שבט שישתלח הנפש יקרא בית החיים. ואחריו ממונו ואחריו קרוביו, ואחריו אבות, ואחריו בנים, ואחריו חלי, ואחריו זיווג, ואחריו מות, ואחריו בית דרכו (גלות), ואחריו בית ממשלתו, ואחריו אוהבו, ואחריו אויבו:

פסקה ב

והנה בהקפת הנפש מן הנפשות בי"ב הויות כאשר הגיע לבית ו' חלי ולבית ח' המות וכן כולם ולפעמים יהיה לה הצלה ע"ד אם יש עליו מליץ אחד מני אלף מפני פחד ה' ומהדר גאונו, ומי שנתחייב כרת יכרת מבית חיותו, או בבית מותו, וזהו סוד בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא. וכאשר נגזר עליו גזרת מות או כרת הנה האויב שהוא בעל החוב של העבירה אשר בסיבתו יתחייב מיתה הורסין הצינורות של החיים הנמשכין מן שם המפורש אל השבטים ומן השבטים אל המשפחות ומן המשפחה אל האיש ההוא וימשכהו בכח המושך והספירות ידחוהו בכח הדוחה מעליהם אל התמורות אשר למות ואשר לדין לדין בני חלוף שנאמר בחליו של חזקיה אני אמרתי בדמי ימי אלכה פירוש חשבתי שבכריתות ימי אלך ונכרתי מארץ החיים אל התמורות. אלכה בשערי שאול פירוש והוא תמורת החיים ר"ל אל התמורות אשר בשאול. וכאשר קבלני השם בתשובה פוקדתי ע"י עטרת ישראל יתר שנותי וחשבתי שאכרת מן י"ה של עטרת ומן י"ה של תפארת שנאמר אמרתי לא אראה י"ה י"ה בארץ (עט') החיים (תפא') מלמד שכל המתים נכרתים מי"ה י"ה אשר בארץ (עטרת) החיים (תפארת) לא אביט אדם (תפארת) עוד עם יושבי חלד (עטרת), דורי נסע ונגלה מני כאהל רועי פירוש גלגולי הויות חיותי אשר היה ראוי לנפשי ולרוחי כבר נסע וחלף ועבר גלגולי חיותי, דורי מלשון חזרה וסבוב מלשון הדורא דכנתא שפירושו סובב. ונגלה בתחלה הייתי תחת סתר עליון בהיותי בצל שדי (עט') ושם י"ה י"ה על ראשי ועתה נגלה ונתפרסם ויצא לחוץ. מני פירוש ממני, כאהל רעי הוא דומה שר המתים שנאמר כמעט שכנה דומה נפשי כי הוא רועה הנשמות עד אשר ישלם דורם וגלגולם כדאיתא בגמ' (חגיגה ה'). קפדתי כאורג חיי, דע אהובי כי בערך שמטוה השמים נארגו שנאמר נוטה שמים כיריעה, כן הויות אשר מהם נתהוה נפש כל חי היא נארגת, והסוד כי בכלות הימים נאמר ימי קלו מני ארג ברחו לא ראו טובה. וביאור זה כי השתי יורד מכ"ע והערב מחכמ"ה בינ"ה וגדול"ה וגבור"ה ונצ"ח והו"ד, ושתי עליון תפאר"ת ותחתון עטר"ת. אמנם כאשר תמו ימי חיותו, אז יכרת מהחוטין של הארג השתי והערב זש"ה קפדתי כאורג חיי, מדלה יבצעני מיום עד לילה תשלימני, פי' מהמקום הנקרא דלה (עט') והיא עטרת יחתכני, מיום עד לילה תשלימני פירוש אתה השלמתה ומלאת ימי

וכבר נשלמו. וי"מ נתחייבתי לשוב לקפוד שהוא שרץ מהשרצים בעון מה שהבאתי את הנכרים אל בית ה' (לעט') שויתי עד בקר כארי כן ישבר כל עצמותי מיום עד לילה תשלימני וכל הענינים השילום והעונש והמות והחיים בפרשה ההיא. וכן יש בתמורות י"ב מיני תמורות אע"פ שהן פשוטות שאין להם תמורות כדלקמן. מ"מ יש לך להבין כי יש י"ב מיני נפשות לישמעאלים. וכן עוד משפחות בני עשו.

וכן עוד משפחות בני שעיר החורי ולכל אחד מהם פני אדם אך במעט שיבוש והן כולם למטה בני שעיר החורי לוטן ושובל וצבעון וענה דישון אצר דישן חורי המם עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם איה וענה דישון חמדן ואשבן ויתרן וכרן בלהן זעון ועקן עוץ וארן. למטה מן המלכות וכל אשר יזרח עליהם יבאו. והם יושבים בשערי מות ובשערי צלמות, ר"ל בפתחי גיהנם, ולכל אחד מהם דינים וחקים לקבל הנפשות הנכרתות. וזהו סוד הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה. ולכן תרגום האפשר דאתגליו לך מעלני מותנא ובמעלני טולי מותא דגיהנם תחמי. וסביב כל אלה ארץ החיים, ר"ל שערי גן עדן שנאמר התבוננת עד רחבי ארץ הגד אם ידעת כולה, פי' אחר שסדר לו דרך שמאל הנמשך אל עטרת ישראל הנקרא ארץ ופירש משפטי הרשעים שהם באים בנבכי ים ובחקר תהום ופירש שערי מות ושערי צלמות חזר ופירש לך איך מדת החסד והטוב נמשך אל ארץ החיים. וקרא החלק ההוא רחבי ארץ לפי שהוא בא מרחובות הנהר ר"ל בינה שאין שם צר ואויב ומזיק שנאמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ וזהו סוד התבוננת מלשון בינה עד רחבי ארץ של ג"ע. הגד אם ידעת כלה, ר"ל כל פרטיה. איזה הדרך ישכן אור הזרוע לצדיקים מאור הבינ"ה וכ"ע של התענוג וחשך הבא מכח הגבורה והתמורות איזה מקומו בארץ של ג"ע.

הנה בלי ספק נתיב האור לבד ונתיב החשך לבד, כי אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם. כי תקחנו אל גבולו וכי תבין נתיבות ביתו, פירוש כי תמשכנו ותנהיגנו אל גבול תחומו ר"ל האור לגבולו והחושך לגבולו. וכי תבין ותשיב כל אחד מהם לנתיבות ביתו אז תדע כי אז תולד בסוד העבור ותתחדש בבריאה חדשה ומספר ימיך יהיו רבים וביאר זה כי השמש (תפא') והירח (עט') אשר מהם אור וחשך ומסיבתם כל הויה והפסד ר"ל בדין כל בני חלוף כולם עוברים בגלגל שם של הוי"ה באדנ"י. ולפיכך כאשר תקחנו ותנהיג כל הויה והויה של הנפש אל גבולו שהוא חצי העיגול אשר ממעל לארץ. כי בהנהגה הזאת נשלם גבול פעולתו בק"ף מעלות ומשם ירד למות או לעוני או לצער אחר, אבל בדין בני חלוף ומשם והלאה תבין ותראה כי מחוייב הוא לשוב בהיקף אל נתיבות ביתו. ולפיכך יתבאר לך כי בשובו לצומח כי אז תולד בדין בני חלוף ויהיו מספר ימיך

רבים לפי כח הצומח. ויש בזה ארבע מדרגות שתים המעטות והנוספות, ועוד הנוספות מאלה והגדולות שבהם והם השמיטה והבן זה. וזהו שתרגם בפסוק התבוננת עד רחבי ארץ הגד אם ידעת כולה, איתביינת עד פתיי ארעא דגינתא דעדן חוי אין ידעתא כולה. איזה הדרך ישכון אור (תפארת). וחשך (עטרת) איזה מקומו. הי דין אורחא שרי נהורא וחשוכא הי דין אתריה. כי תקחנו אל גבולו וכי תבין נתיבות ביתו. ארום תדבריניה לתחומיה וארום תתביין שבילי ביתיה. ידעת כי אז תולד ומספר ימיך רבים. הידעת ארום בכן תתיליד ומנין יומך סגיאין. ידוע הוא שיומו של הקב"ה אלף שנים בעיניך כיום אתמול אם כן י"ב ימים הם י"ב אלפים שנה, וסוד זה נעלם רמוז בנעלם אותיות של רבים שנאמר ומספר ימיך רבים ר"ש בי"ת יו"ד מ"ם הם בגימטריא אלף וי"ב כלומר שנים עשר אלפים. הבאת אל אוצרות שלג, בא להודיעך כי גם במדת החסד יש בה תערובת דין שהרי יש בה אוצרות שלג.

ודע כי יש שני מיני שלג, האחד מהם הוא שלג של כ"ע ויטהרו הטמאים ויתקרבו הנדחים שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, ואומר לבושיה כתלג חיור. ויש שלג אחר והוא נפעל מאדי המים ואדי הארץ ובפגשם במקום הקר יתקרשו, ויש מהם שיחזרו להיות ברד, ויש מהם שיחזרו להיות שלג. וכולם עולים מן הארץ (עטרת) אל תפארת י"י באויר שבהם מצד החסד שם יתפעלו. וצא"ל כי האדים העולים מן המים ומן הארץ הם נפשות הנדחים בב"ר רבה.

והנה הם עצמם מתפעלים להיות באוצרות שלג ובאוצרות ברד ובהם נפרע הקב"ה מן הרשעים שנאמר אשר חשכתי לעת צר ליום קרב ומלחמה, כי באבני ברד נפרע מפרעה ומאנשי ארץ ושראל בימי יהושע. וכן בכל יום ויום נדונין הרשעים מאש לשלג ומשלג לאש. וכן התמורות. וכאשר יתמו עונם יחזרו להיות אפר (עטרת) תחת כפות רגלי הצדיקים (יסוד) שנאמר ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם, שנאמר כי לשלג (תפארת) יאמר הוי ארץ (עטרת) והוא שלג שתחת כסא הכבוד (חכמה). הבאת אל אוצרות שלג ואוצרות ברד תראה. ולבאר נתיב זה תרגם ואמר אפשר דעלתא לקורטורי (אוצר) תלגא ואפותיקי ברדא תחמי. ונקראו אוצרות ברד אפותיקי מלשון אפה תהא קאים, פי' כאן תהא עומד וגובה חובך. וארז"ל כי בזה הנתיב נפרעין מן הרשעים שנאמר אשר חשכתי לעת צר ליום קרב ומלחמה, ותרגם די גנזית תלגא לעידן עקתא בגיהנם וברדא ליום קרבא דפרעה ואגחותא דמצראי. וצריך להיות כ"ד אדנים בעגול תוך ספירת מלכות כנגד אדני המשכן והם הם שם אדני:

פסקה ג

ואחרי שבא סוד הגיהנם לידינו צריך אני לבאר בו מעט על דרך שאלה ותשובה. שאלה, מה הוא הפסד החיות וחול המות, אם תאמר שהמות הוא שכל יסודות שהורכב הנמצא מהם כל אחד ישוב ליסודו עד שישוב האש לאש והאויר לאויר והמים למים והעפר לעפר, א"כ גם בנפש צריך אתה לומר שהפסדה שתשוב ליסודה. כלפי איפה נוטה דבר זה, אדרבה אין לה תענוג ועונג לנפש יותר מזה אלא בעת שתשוב אל האלהים אשר נתנה. ולכן יש לך לדעת כי ההולכים לפרש התורה ע"ד טבע ואומרים כי השכל נדבק בשם אין זה רק היתול וגנבה שגונבים דעת בני הדת. אבל על דרך האמת כי צער החולי נדבק בדמיונו, אשר הנפש בחול עליו חום החולי מנערו. וחום החולי חוזר להיות חמר לחום האש היסודי אשר בצאת הנפש מגוף החולה תגיע ליסוד האש בכח הדמיון אשר הגיע לה מצער החולי וחומו.

והנה האש היסודי נדבק בנפש ההיא ונוסף חום על חומה עד שיגיע אליה האש היורדת מן נהר דנור ותחול על האש ההיא, ועוד ירד עליה סערת ה' חמה וצער מתגורר על ראש הרשעים יחול, והוא הדין למת מקרירות שיתחבר אליו דינין ושפטים מצד שלג וברד. ליום קרב ומלחמה. תרגם סורי ליום קרבא דכנענאי אגחותא במסוקיין בית חורון. ואפשר שלעתיד לבא הקב"ה עתיד להלחם באלה עם אויבי ישראל בארץ ושמים ממעל, בסוד ונתתי מופתים בשמים ובארץ דם ואש ותמרות עשן, והוא הדין מצד שלג וברד. איזה הדרך יחלק אור, פירוש אור התפארת, ר"ל שמש ומגן ה' אלהים, על ידו באים כל המשתלשלין מעולם אל עולם אל עולמנו זה. וידוע הוא כי העולם הנעלם יקרא קדם שנאמר מעונה אלהי קדם. ולפיכך רוח הבא משם נקרא רוח קדים, וידוע הוא כי שמש ומגן ה' צבאות הוא מנהיג את העולם על פי י"ב ההויות וכל הויה והויה יש לה טבע וסגולה לעניינים ידועים. והנני פותח לך סוד זה, דע כי בעילות שם ידו"ד יהיה בידו החיים והבריאות והמחשבה.

והנה שמש ומגן ה' צבאות בהיותו עובר על בית ידו"ד הנה הוא משלח החיים אל כל הנמצאים, אמנם לא בשווי כי במין האדם לבדו יתחלפו מספר ימי חייו, כי פלוני בן מאה שנה ימות ופלוני ביומו ר"ל ביום לידתו, ופלוני בחודש או בשנה או בג' או בד' וכן בכל מספר ומספר, וכל שכן שיש חלוק ושנוי בשני ימי חיותו בין מין למין כל מין ממיני החי. וכן במיני הצמחים יש מי שיתחלף ביומו ויש מי שיתחלף בחודש או בשנה או באלפים מן השנים, וכן בדומם ישתנה זמן קיומם לכל מין ומין ולפי כל פרט

ופרט מפרטי המין. וכן בעולם הגלגלים וכן בכוכבים וכן בשכליים וכן בעולם המלאכים והמרכבות וכן בעולם הספירות.

והנה לכל איש ואיש צריך שהיה לו נתיב ידוע שבו ישפע שפע החיים אל הפרט ההוא, וכן לכל פרט ופרט מפרטי הנמצאים, וזהו ששאל לו איזה הדרך יחלק אור (תפארת) להביא החיים וכל שאר מיני גזירות לכל פרט ופרט מפרטי הנמצאות ויפיץ לפזר רוח קדים על הארץ (עטרת), ולכן תרגם הי דין אורחא מתפליג נהורא ויבדר רוח קדומא על ארעא. מי פלג לשטף תעלה ודרך לחזיז קולות, פירוש מי חלק לשטף של תהום נתיבות מים למטה, ומי חלק לשטף של תהום נתיבות שהעלה למעלה. ומי חלק נתיבות לעננים שמורידים מים בקולות, ורומז אל בריאת הרקיעים והתהומות. וי"מ מי פלג לשטף תעלה, מי חלק תעלות ונתיבות לשטף שהוא מן החסד, יש מהם נמשכין אל כל מין ומין ואל כל פרט ופרט מפרטי היסוד, ויש מהן נמשכים אל התמורות לכמה מיני מים, למים סרוחים ולמים מרים ולמים המאררים ולמי שיחור ולמים שאובים. ומי חלק ג"כ הנתיבות הנמשכים מן הגבורה אל הפנימיים, כי הגבורה ע"י זוהר ברק אורה נקראת חזיז בגימטריא ל"ב נתיבות. יש מהן נמשכין אל היסוד ויש מהן נמשכין אל התמורות, וזהו שתרגם ואמר מאן עבד שיטפא למרזיבא דמיא ולעילא אורחא דעננא דמחית מיטרא בקלין, ומתוך שהמים באים מצד החסד והמראות הגדולות מצד הגבורה מתוך כך יתפעל מהם קול רעמים וברקים. וי"מ מי פלג לשטף תעלה, הרבה שערות באדם וכל שער ושער יש לו גומא ונתיב בפני עצמו ואלמלי שתי שערות יונקות מגומא אחת היו מחריבות מאור עיניו של אדם. ודרך לחזיז, הרבה טיפין בראתי לגשם וכל טיפה וטיפה יש לה נקב ומסלה בפני עצמה ואלמלי שתי טיפות יורדות מנקב אחד היו שוטפות כל העולם, וכן הרבה ברקים בראתי וכל ברק וברק בראתי לו דרך בפני עצמו ואלמלי שתי ברקים יוצאות ממקום אחד היו מחריבות כל העולם, וכל אלו עשיתי בדעת ובתבונה ובחכמה כדי להמטיר על ארץ לא איש מדבר לא אדם בו, פירוש אותם הארצות והמדברות אשר נשחתו בריותיהם מבני אדם ומאיש, פירוש שאין בה כח לבני אדם ולא לאיש מאישי ההויות אנכי ממטיר עליהם כדי להעלות אל איש ואל בני אדם, וזה תרגומו לאחתא מטרא על ארעא דלית בה גבר ומדברא דלא בר נש ביה. להשביע שואה ומשואה ולהצמיח מוצא דשא, ידוע הוא כי השואה ושממה נתיחס לרשעים שנאמר אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבא, כי הם ישולחו למדבר שהמה בסוד שם שא"ה ואל הא"ש, הנה הם בארץ ציה וצלמות בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם, ולפיכך הוא ממטיר על כל הארץ להשביע הנחרבים מכל מינים ולהצמיח מוצא

דשא מקורות של דשאים ועל ידם יתעלו מצמח לחי ולאדם ולמלאכים, ולכן תרגם ואמר למסבע רגושא ואתרגושתא ולמרביא מפקנות דיתאה, פי' להשביע הנחרבים מן הארץ כדי להצמיח מעדני הצמחים. היש למטר אב, פירוש המטר היורד מחסדי ה' וגבורתו (בינה) שנאמר ישב רוחו יזלו מים, וכל אלו באים מכח חכמה הנקרא י"ש מאין. או מי הוליד אגלי טל, טיפי הטל, כי המטר יורד בחסד וטיפי הטל יורדים בכח הבינה שנאמר ויתן לך האלהים (בינה) מטל השמים, ולכן תרגם האית למטרא אבא או מאן אוליד רסיסי טלא. מבטן (עטרת) מי יצא (בינה) הקרח (חסד) וכפור שמים (תפארת) מי ילדו (בינה), פירוש כי מכח עטרה של בינה הנקראת מי, יצא הקרח כעין הקרח הנורא וממנו נתהוו הרקיעים שעל ראשי החיות.

הנה סודם הוא הכפור והוא קרישא רקמא אשר הגיע לחמר הטל ולא לכלל שלג כי לא נקפא כל צרכו, ותרגום מכריסא דמאן נפק קרחא וגלידא דשמיא מאן אוליד יתיה. כאבן מים יתחבאו, פירוש המים אשר הם סבה להויות הרקיעים והתהומות הם נקרשים וחוזרים להיות בחזקם כאבן ומתוך קרישתם הם נטמנים ונחבאים בצורת הרקיעים ובצורת פמליא שלהם. וכבר ידוע שהמלאכים נקרא בשם אב"ן כמה שנאמר בתוך אבני אש התהלכת. וגם האותיות נקראים אבנים כדתנן שתי אבנים בונות שני בתים לקמן.

הנה המים אשר נקרשו נחבאים ונסתמין. אמנם ופני תהום יתלכדו המקורות של המים מתיחדים ומתקבצין לנבוע.

הנה הקרח א' והכפור ב' והטל ג' והשלג ד' והמטר ה' והברד ו' כולם מפעולת שמש ומגן ה' צבאות בארץ החיים. התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח.

דע כי כימה הוא שם מונח מכח החסד מצד המים ולפיכך יש בו קור גדול ומפני הלחות של מי החסד אשר בכימה היא קושרת הפירות וכל חי וכל משכיל וכל נמצא. אם כן מעדנות ר"ל קשר כי היא קושרת כל הנפרדים ועושה אותן אגודה אחת, וכסיל מצד הגבורה ולכן יש בכחו חמימות גדולה הנה מתוך חמימות הכסיל היא מבשלת הפירות ומפתחת אותן. זש"ה או מושכות כסיל תפתח. וי"מ התקשר מעדנות כימה, פירוש וכי תוכל לבכר הפירות המיוחסים וקשורים בכימה מלשון והקשורים ליעקב כי בחסדו הגדול ממהר להיטיב הכל וממהר הפירות והנדחים להשיבם ואילו הכסיל הוא מאחר לבשל הפירות ולטהר הטמאים עד עשות בהם די"ן באמת ובאמונ"ה. ולפיכך מושך אליו כל הנפשות שנאמר מושכות כסיל תפתח, פי' תוכל להתיר.

והנה הכימה הוא הקושר כל האיברים הנהרסים והנדחים והנפרקים והוא קושרם ואילו הכסיל הוא מושך ומכרית ומאבד.

והנה יחס המעדנות לכימה כי הוא נותן מעדני מלך. ואילו כסיל מושך אליו ואינו נותן דבר אלא בדין ובמשפט. וצא והסתכל עד היכן הגיעה חכמת החוזים עד שיחסו הכימה לשור ויחסו הכסיל לעקרב. וכבר ידעת סוד י"ב הוויות לי"ב מזלות, ומניין שהכסיל מקומו בגבורה שנאמר והכסיל בחשך הולך ואמר אם שמתי זהב כסלי ולכתם אמרתי מבטחי ולפיכך מראה כוכב הנקרא כסיל אדום למאד והוא הורג את הגמלים אם יראוהו. התקשר מעדנות כימה, אמר התרגום התקטור שושלי כימתא או אשלי דנגדין ניפלא תישרי, פי' שושלי שלשלאות, פירוש אשלי מלשון ויטע אשל, דנגדין ומושכות כסיל, ניפלא ומשיח שמו נפלי בלשון תלמוד. וי"מ התקשר מעדנות כימה. הם שש ההויות העליונות אשר סובבים על דרך התלי ר"ל ראשו והנה שם יהו"ה שנאמר תג"ל נפשי באלהי, תלי גלגל ולב. או מושכות כסיל תפתח הם הנמשכים אחר זנב התלי והם ו' הויות שלמטה כי הו' הויות ד' עליונות בונות והתחתונות מחריבות. וכאשר יחרב העולם מצד הדין והכסי"ל אזי הכימה מוציאה מזרות מכתר עליון י"ב הויות שלו בעתו של עליית הכימה שהוא התלי כדי לחדש עולמות ואז ועיש שהיא העטרה על בניה תנחם פי' תתנהג פי' בפרצופין המשתלחין בה כי היא כתרנגולת שרובצת על בניה ולא תקח האם מעל הבנים ולכן נאמר כי יקרא פרט למזומן כי בעת ההיא אין דבר מזומן כי כלם עברו בדין משפט העליון. וזהו שתרגם התפיק שטרי מזליא (ממשלת י"ב הויות) בעידניה ועיש על בנהא תדברינון, תרגום אחר ועיש על בניה תנחם וזגתא על אפרחהא תדברינון, כי י"ב הויות הנעלמות הם סבה לכל הויה. הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ, כי אין לך עשב ועשב מלמטה שאין לו שר אחד מלמעלה מכה אותו ואומר לו גדל. כי חקות השמים (תפא') באים לו מי"ב הויות הנעלמות ואחר שיגיעו בכח החסד אל התפארת בכח ההויה אחר כן ישים היוצר (בינה) משטרם וממשלתם בארץ (עטרת) ומן העטרה אל כל עולם ועולם שלמטה הימנה. כ"י"מ"ה במלוי כ"ף יו"ד מ"ם ה"א הוא בגימט' רא"ה והוא שם אחד מע"ב כי הוא מביט וצופה כל הדורות ואחר כן בראם מצד החסד והטוב. כסי"ל כ"ף סמ"ך יו"ד למ"ד בגימטריא שדי הוא הממונה לומר לעולמו די הן על דרך גבול היצירה הן על דרך גבול זמן העמדתם. וי"מ הידעת חקות שמים, אם אמת שידעת סבות לזה לדעת גזירה של השמים (תפארת) הנה ראוי לך להשים ממשלתם של הגלגלים בארץ (בעטרת). האפשר דידעתא גזירתא דשמיא אין תשוי שטרא דגלגליא על ארעא (עטרת), כי בדרך גלגולם יתהפך גזירתם ויתחלף להיות הצומח שוקע והשוקע צומח וכן כולם. התרים לעב קולך (עט') מאי זה נתיב נתחדש זה כאשר תרים את קולך (עטרת) לעב (חסד) ששפעת מים ירדו לך מן החסד

כמו בבקשת מים לצרכי העטרה, ופירוש התרים כאשר תיחד הנקרא (עטרת) בנכתב (תפארת) הנקרא רום (תפארת). התרים לעיבא קלך וריכפת מיא תחפינך. או תשלח ברקים מצד הגבורה וילכו למקום שתשלחם ויאמרו לך הננו מזומנים לעשות רצונך כמו תצא אש מן השמים גבי אליהו הנביא מכאן שלצדיקים יסוד עולם מוסרים מפתחות מים ומפתחות האש. ואגב גררא בא להודיעך כי אם ידע אדם חקות השמים וארץ מי ממונה מן ההויות על המים ומי ממונה מן הויות על האש וכן כיוצא בזה בכל חקות השמי אז יוכל להוריד הכח ההוא על הארץ, שנאמר הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ, אזי התרים לעב קולך ושפעת מים פי' רבוי מים תכסך התשלח ברקים וילכו ויאמרו לך הננו, אבל בלא ידיעה איך יענה. ונאמר אשגבהו כי ידע שמי, כי קרא שמי לא נאמר אלא כי ידע שמי בסוד הדעת (תפארת) ואז יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה. אפשר דתשדר ברקים ויהכון ויאמרו ליך האנן. מי שת בטוחות חכמה או מי נתן לשכוי בינה, פי' מי שם בכליות שהם נצח והוד חכמה כי הכליות יועצות, או מי נתן ללב (תפארת) המסתכל בינה, ר"ל לעטרת ותפארת המקבלות מהבינה, וידוע כי הכיס המקיף לכל כוליא הוא מורכב מעצבים ובהם הרגש רב ביותר כי ההרגש בא אליהם מן המוח הנקרא כ"ע דרך הנתיבות הנקראות עצבים ועל זה הסוד נאמר אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי, ולהיות החכמה צריכה לסידור בהיותה יוצאה לפועל גופני על כן כל חכמה ובינה בשכל פשוט, והעצה היא המסדרת סדר לחכמה ולבינה עד שתצא לפועל גופני. וזהו סוד את מ"י (בינה) נועץ ויבינהו וגו' והבן זה. ולהיות הכליות מוקפים מכל צד בחלב ונסתמו בהן ולכן נקראו טוחות שפירושו מכוסות מלשון וטח את הבית ואל זה הסוד רמז ואמר מ"י שת בטוחות חכמה כי הבינה נקראת מ"י שנאמר את מי נועץ ויבינהו היא מקבלת מצינורי החכמה ומשפעת בצינורה אל הטוחות שפע החכמה הבאה אליה. או מי נתן לשכוי בינה, פי' ליסוד עולם בינה לסדר המלכות, מאן שוי בכוליין חכמתא או מאן יהיב לליבא (עטרת) בינה.

ודע כי כח המוליד יש לו שלש סבות, המוח לזרע, הלב לרוח, והכבד לתאוה.

והנה הכבד השולח כח התאוה אל הביצים והגיד דרך הכליות, ואחרי שבא להם כח התאוה הנה הכליות יועצות בתאות המשגל בפעולת צלם אלהים בעטרה ר"ל זכר ונקבה ולהיות המשגל נמשך מן הדעת נקרא הלב על כן נאמר וידע אדם את חוה אשתו.

והנה על ידי פעולתן בעצת הכליות נפעלת צורה המסודרת מכ"ע וחכמה ובינה. וי"מ כי בערך שהכליות מקבלות מכל מה שעליהם כן הן מוסרות הקבול אל העטרה וכה

יולד נפש הכלולה מי"ס, וי"מ מי שת בטוחות בכליות חכמה או מי נתן לתרנגול הבר בינה להבחין בין יום (תפארת) ובין לילה (עטרת).
דע כי כשם שיש ארבע תקופות בשנה במהלך השמש בי"ב הויות במהלך השנה, כך יש ארבע תקופות בכל יום ויום במהלך היומי, וכשם שמגיע השמש לאחד מארבעה קצוות שהם יו"ד ה"א וא"ו ה"א בכל אחת מהן היא התקופה כך הדין במהלך היומי כשתגיע לאחת מאלו הארבעה קצוות היא תקופה. וזמני אלו הארבעה קצוות הן בין השמשות של הלילה ובין השמשות של היום ובחצי היום ובחצי הלילה, והנה באלו הארבעה זמנים ישולחו כל אחד ואחד מפמליא של מעלה איש איש ממלאכתו אשר המה עושים, ולפיכך אשר יגיע אחד מאלו הארבעה זמנים אזי התרנגול הבר אשר שרשו ביסוד עולם בא אליו ניצוץ מכח שרשו מיד מניע כנפיו דוגמת שרשו ונותן ליוצר הכל שבח והוא סימן שבעת ההיא מקבלים הממשלה כל אחד ואחד על מלאכתו. ולכן בעלי התלמוד כשהיו רוצים להעניש אדם היו פועלים בו בעתים ידועות כמו שמבואר במס' ברכות (ז').
והנה אבאר לך מעשה אחד בלשון הקודש אשר נזכר שם. מעשה במין אחד שהיה מצער לר' יהושע בן לוי ביותר שם בדעתו להעניש קשר תרנגול לרגלי מטתו ורצה לכוין שעה שכועס השם אזי התרנגול עומד על רגל אחת וכרבלתו בראשו נמשך כמין חוט לבן ובאותו זמן אם יקלל או יעניש אדם לזולתו יצליח, עד כאן פשט ההגדה והמעשה ההוא, אלא שנרדם ועבר זמן ההוא ושוב לא רצה להתעסק אמר גם ענוש לצדיק לא טוב אלא רע, וכתיב לא יגורך רע.
והנה נתבאר כי שם דעתו להסתכל בסימנין שבתרנגול. ומדקאמר לפורייה, פירוש מטתו מסתמא כיון לכוין לאחת מד' תקופות האלו, ולכן בעלי ההשבעות האלו כלם צריכין הזמנה שנאמר בעדת קרח היו לפני ה' וגו' ונאמר במכות פרעה ויאמר למחר מכאן להזמנה מן התורה, והנה זמן ההזמנה בזמן קריאת הגבר באחת מארבע תקופות אלו, וזהו שאמר מאן שוי בכוליתא חכמתא או מאן יהיב לתרנגולא ברא ביונתא למקלסיה למאריה. מי יספר שחקים בחכמה ונבלי שמים מי ישכיב, פירוש כאשר בא היסוד לצייר עטרת הנקרא חכמה אז היסוד נותן הודאה לבינה. ואמר כי מ"י שהוא הבינה יעשה ספירות השחקים אשר הם רומזים אל נצ"ח והו"ד מכח חכמה העליונה בעטרת, פירוש שם נותן ציורם. ונבלי שמים הן תמורות השמים, מי ישכיב ויסדר מקומם, פי' אחר מי יספר וימנה כחות כוכבי השמים שהם מ"ח צורות כנגד שערי בינה והשנים מהם נעלמים מן החוזים. ונבלי שמים, פי' ועניני השמים הנמשלים לנודות של שמים

מי יסדרם ואנה יסעו ואנה יחנו ואנה יריקו מימיהם, ולכן תרגם ואמר מאן ימני כוכביא דשמיא בחכמתא ועננא דמתילין לזיקיא דשמיא מאן ישכיב, פי' כבר ידענו שכל העניינים הנמצאים כולם נמצאו מעי' העי' וכ"ע וחכמה אם כן חייבים אנו לייחד כל הנמצאים ולהשיבם אל החכמה העליונה כדלקמן הבן בחכמה.

והנה השחקים והם שבעה רקיעים מי הוא זה שיכול ליתן בהם מספר או מנין להשיב אותן אל חכמה העליונה. ונבלי שמים מי ישכיב ודברים המחוברים לשמים מי יסדרם, לכן תרגם ואמר מאן ימני שבעתי שמיא בחכמתא וכילוות שמיא מאן ישרי, פירוש כאשר השמים ימלחו מי יחנה במקומם, רמז לשמיטות. וי"מ ונבלי שמים מי ישכיב, ידוע הוא שכל מה שירחק מן הסבה הראשונה ר"ל כ"ע הוא מתעבה ומתגשם עד שסוף המרחק הוא הארץ (עטרת) בעולם הי"ס ולפיכך היא בתכלית העובי כלפי מה שלמעלה מהן ולפי שעטרת ותפארת שניהם נאצלו ממקור אחד (בינה) והתפארת זכתה להסתכל בפני השכינה העליונה ר"ל בינה ואילו הארץ (עטרת) כביכול נתרחקה ולפיכך והארץ היתה תהו ובהו ומיללת ובקשה לשוב לקדמותה, ועיין בב"ר. ולפיכך אמר ונבלי שמים מי ישכיב, פירוש מי ישקיט כמו ושכבתם ואין מחריד. בצקת עפר למוצק, פירוש כאשר עלה בדעת העטרה הנקראת עפר לשוב למוצק להיותה למים כאשר היתה טרם הבריאה להיותה קרובה אל הבינה כי רוח אלהים (בינה) מרחפת על פני המים ורגבים ידובקו עד שגער בהם הקב"ה והדביק רגבים כמה שנאמר יסד ארץ (עטרת) על מכוניה (נצח והוד) בל תמוט עולם ועד, מכלל שהיה בדעתה להתמוטט עד שהדביק רגביה. וי"מ בצקת עפר למוצק כאשר יסדת את העפר להיות ניתך מגשמי השמים ולהתלבש בצורת עפר (עטרת) שהוא האמצע, ורגבים ידובקו, פי' העולם (עטרת) מאמצעו (תפארת) נבראו כי כאשר נמצאת התפארת ועטרת מיד הצדדים שם שהם גדולה וגבורה נצח והוד ויסוד נדבקו בה, וכיוצא בזה ארז"ל בפ' עגלה ערופה במס' סוטה (מ"ה:) נמצא ראשו של הרוג במקום אחד וגופו במקום אחר ר"ע אומר מוליכים הגוף אצל הראש כי עיקר ברייתו מן הראש (עטרת) ר"א אומר מוליכין הראש אצל הגוף כי עיקר ברייתו מן הלב ומשלח איבריו לכאן ולכאן, ותרגומו מבאר למה שאמר כד אשתאס עפרא לאישתאסה וגרגישתא אידבקו. התצוד ללביא טרף, דע אהובי כי כאשר המלך צריך לאנשי חסד ורחמים לצורך הנהגת בני המלכות וגם צריך לאנשי גבורה ובעלי מלחמה והאכזריות ליסד הרשעים ובדרך זה תכון מלכותו, כן בסדר העליון צריך המלך המנהיג למדת החסד והרחמים להיטיב לכל ההולכים בדרכי צוויו של המלכות. וצריך עוד למ"ה והאכזריות ולמדת המות ועונשים ליסר לכל מורדי במלכות המלך, וכמו שבחוקי המלך מי שהוצאתו

וצרכי ביתו מזומנים בלי עמל וטורח אלא מבית המלך, ויש מהם על שולחנו ויש מהם מביתו ויש מהם מבני עירו ויש מהם מבני כפרים ויש מהם משדות וכרמים ויש מהם מן הקנסות של עוברי דת המלך, כן בחקות המלך העליון (תפארת), ולפיכך ברא בני אדם וכל פרטיו הן ע' אומות ופני אריה כל חיה טמאה וטהורה ופני שור כל בהמה ובהמה למינה ופני נשר כל עופות טמאים וטהורים, ויש מן העופות והבהמות שהן ניזונין מן המזומן ויש מהן שהן ניזונין מן הגזל כמו האריות והדובים והנמרים והזאבים וכיוצא בהן, ואילו לא יהיו הקונסים את עוברי דת המלך לא תכון מלכותו, כן אילו לא יהיו החיות הטורפות למחוייבים לא תתקיים המלכות, וזהו סוד שאמרו רז"ל אין החיה טורפת לאדם אלא אם כן נדמה לה כבהמה ר"ל בסור שם ה' מעליו הנה סר מורא ה' מעל המזיקים ולפיכך מופקר לכל.

ודע כי כל מעשה בראשית כולם עוברים בדין בני חלוף יש מהם על ידי אכילה ושתיה ויש מהם ע"י תשמיש ולפיכך כל הנאכל מתחלף בדין בני חלוף, וזהו סוד התצוד, פירוש התהלך לצוד ציד חיה או בהמה או אדם עד שתביא למין הלביא טרף הראוי לו מצד האוכל ומצד הנטרף, פירוש טרף המזון. וחית כפירים תמלא, פי' מזון הכפירים ר"ל תמורות תמלא פי' תספיק לפרנסם בדין מצד האוכל והנאכל כי כל אלו בנתיב אמת וצדק הן ניזונין, תרגומו האפשר די תצוד לליתא מזונא ופרנסותא דאריוותא תספיק. כי ישוחו במעונות ישבו בסכה למו ארב, ישפילו קומת גבהותן במעונות ר"ל במדורות אשר ישכנו שם. ישבו בסכה למו ארב, פירוש כי כאשר ישבו בסכת השחלים והאריות ישימו עיניהם וכל דעתם לארוב אחרי טרפם, וזהו שתרגם ארום שחיין במדורתא יתבון במטללתא מטול לכמנא. וי"מ כי ישוחו במעונות, פירוש לאשר הנפשות ישפלו ויכנסו במעונות ר"ל בדין בני חלוף מפני אדם אל פני אריה, והנה הנפש ההיא אשר עכשיו שוכנת מעון אריה ותדאג על משכנה הטוב ועל ביתה אשר נחרב ואשר נשתלחה הימנו ולכן תשב בסכה לארוב אולי יגיע לה שום תועלת מטריפת החיות או מאכילתן כי ע"י האכילה יגיע המעלה לנפש אם האכילה נקיה תשיג בדברים הנקיים אם האכילה פחותה תרד ממעלתה, וזהו סוד הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל (תפארת) אכלם. ואחר שהזכיר פני אריה וסדר מזונותיו מנתיב הראוי לו חזר והזכיר מענפי פני הנשר אשר בכללו כל עוף אמר כי הנה העורב הוא אכזרי שבאכזרים עד שאין בו רחמים כלל לפיכך כשמוליד בנים יוצאין אפרוחים לבנים כשלג והוא שחור אומר אין אלו בני וסר מעליהם ואינו שב אליהם מה עושה הקב"ה מזמין צואת אפרוחים הם חוזרין יתושין ונכנסין לתוך פיהם של האפרוחים ומהם מתפרנסין, וז"ש הכתוב נותן לבהמה לחמה

לבני עורב אשר יקראו, בהמה זו הכלב כי בהמה בגימ' כלב, והקב"ה יודע שאין הבריות חפצים לפרנס הכלבים ולפיכך ברא לו הקב"ה הסגולה זו כל מה שאוכל שוהא במיעיו ג' ימים ואחר כך מתעכל, וזש"ה נותן לבהמה לחמה. ונאמר מי יכין לעורב צידו כי ילדיו אל אל ישועו יתעו לבלי אוכל, וזהו שתרגם מאן מתקן לעורבא מזוניה ארום בנוי לות אלהא יבעון תעוין מדלית מיכלא. וי"מ מי יכין לעורב צידו, ידוע הוא שכל מאכל מתגלגל לפי אכלו כמו המאכל הנאכל לבהמה הראוי ממנה להויה יהיה בהמה והראוי ממנו לשרצים יהיה ממנו פרש ומן הפרש שרץ והראוי לאדם במאכל האדם יחזור לאדם ומה שראוי להפסד יהיה לפרש וכן בחיה ובעוף ובבהמה ובדגים ובשקצים ובכל רמש אשר תרמוש האדמה. ומכאן אתה למד שכל דומם צומח וחי ומדבר כולם עוברין בדין בני חלוף לעלייה ולירידה והכל במשפט אמת על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו ולפיכך אפשר שיתהוה מן השרץ עוף טהור, כיצד אם יאכל השרץ העוף יולד ממנה ביצה ואותה הביצה תחזור להיות עוד עוף טהור או שיאכל לאדם, אז יחלק לשני חלקים האחד מהם הוא שתהפך הביצה ההיא לאדם ותבלע בכל רמ"ח איברים ובכל שס"ה גידים הנה חזר להיות השרץ לצורת אדם.

הנה ילדיו של שרץ אל אל ישועו בהיותו פני אדם ומתי יהיה זה כאשר יהיה להם מי שאוכל אותן אוכל מעולה מן הנאכל אבל אם יהיה האוכל פחות מן הנאכל אזי יכרתו לסבת הנאכל. המשל בזה אילו יאכל האדם הבהמה הראויה להתעלות ואין בה עוד חטא משפט מות ולא דחייה אלא עלייה מעילוי לעילוי כי תם עונם, הנה האוכל אותה עונה ישא כי הוא מוריד את מי שראוי לעלות, וזהו סוד מה שארז"ל עם הארץ אסור לאכול בשר שנאמר זאת תורת הבהמה אדם שיש בו תורה מותר לאכול בשר ושאין בו תורה אסור לאכול בשר, ואם יאכלנו הנה המאכל אשר נאכל לו יתעה ויתגלגל ממעלה למעלה עד שישוב עוד למעלה הראוי לה, וזהו שאמר יתעו לבלי אוכל כי המאכלים הנאכלים יתעו בגלגולם למה לבלי אוכל אותו אדם שאכלם חזר לבלי וללא דבר להפסד ולירידה ולפיכך יתעה הנאכל בדין בני חלוף, וזהו סוד כי ילדיו אל אל ישועו אם האוכל מעולה מן הנאכל ויתעו לבלי אוכל. הידעת עת לדת יעלי סלע חולל אילות תשמור, יעל הוא תיש הבר ושמו דישון בלשון תורה, אקו ודישון תרגום יעלא הוא תיש הבר והוא בכלל פני אריה. ארז"ל בשעה שכורעת ללדת מזמין לה הקב"ה דרקון ומכישה ברחמה ומיד יולדת ואלמלי מקדים הדרקון להכישה רגע אחד או יאחר רגע אחד אינה יכולה להתקיים כי רחמה צר ביותר ואין הולד יכול לצאת ומתוך שמכישה הדרקון ברחמה נפתח רחמה ומולידה לשעה אז כאשר תצטער היעלה ללדת תשמור עת לדתה

עד שתביא לה רפואתה במה שתלד. צא"ל כי צער הלידה הוא אחת מעשר קללות שנתקללה בו חוה שנאמר בעצב תלדי בנים, ובזמן שאכלה היא מעץ הדעת האכילה היא לכל חי מאותו עץ הדעת חוץ מעוף ששמו חול שנאמר וכחול ארבה ימים ולפיכך נתקללו כל חי בגללה בצער לידה ובמיתה אמנם כל מין ומין ממיני החי ישתנה זמן עיבורו מחבירו כדאיתא בב"ר ובמסכת בכורות וזמן עיבור של כל אחד מהן הוא זמן להתחלפו כאשר יעבור בדין בני חלוף כדאיתא בב"ר.

והנה עת לדת יעלי סלע הוא זמן של הנפשות והן שבעה מיני חיות טהורות והם איל (עטרת) וצבי (יסוד) ויחמור (נצח) אקו (הוד) ודישון (תפארת) ותאו (חסד) וזמר (גבורה) ודישון הוא יעלי סלע עטרת, דישון תפארת, תמורת דישן אצר ודישן כי אלה בני יעקב ואלה בני עשו, ודרקון הנזכר מכח יהי דן נחש עלי דרך והיא משלחת הנפשות אלינו על ידי דן שדן אותה בדין להולד כדאיתא על כרחך אתה חי ועל כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד וזהו מה שאמר חולל אילות תשמור.

והנה הלידה בכח ה' כי הוא המתיר חבלי יולדה. וצא"ל כי באותו רגע שהאשה יולדת מלמטה הנשמה נשלמת מלמעלה ומשתלחת מן המלכות אל בני אדם אשר ביחס אל הנולד, ובעת שהנשמה משתלחת והיא יורדת באחד מי"ב שבטים ותסובב על שם י"ב משם תקבל כל העתידות לבא עליו, ולפיכך ראוי לך להתבונן כי המוליד בשם ר"ל כותב קמיע למקשה ומולידה טרם זמן עתה פעמים שהורג שתי נפשות ופעמים שגורם לנולד ימים רעים וצרות משונות זו מזו והאלהים דמו יבקש. ובאור זה על דרך משל נאמר כי עובר זה ראוי להוליד ביום פלוני במלוי הלבנה (תפארת) ובנשיאותה בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א ובנשיאות שם חדשו בא המשביע והולידו טרם שנתמלאת הלבנה ובהיות מביט אליה משונאיה וממבטלי כחה הנה הולד ההוא שנולד בזמן ביטול כח חיותו ימות בימים מועטים ודמו מיד זה הפושע יבקש האלהים כי בטל גזירת יוצרו והמית את הנפש הזאת והולידו בלא זמנו וגורם לו ליקח ממון שאינו שלו ולישא אשה שאינה שלו, וכללו של דבר שינה עליו כל סדרי בראשית, ודי בזה לכל מבין. כמו שתרגם אפשר דידעתא עידן מילדיהון דיעלי טינרא כד מצטערין איילתא תנטור. תספור ירחים תמלאנה ידעת עת לדתנה, פי' כאשר תצטער האילת ללדת אזי תספר ירחים למפרע ותדע מתי ובאי זו מעלה מהמעלות התחילה להתעבר וזהו סדר המנין.

דע כי אין האשה יולדת אלא למספר הריו"ן או למספר עבו"ר והם רע"א ורפ"ז ימים ורכ"א ימים וסימן חסר ליד"ה מהריו"ן ישאר רכ"א. ולפיכך בעת שתצטער האשה ללדת ותשב למשבר תמנה מאותו העת רכ"א ימים למפרע ותראה אם היא השעה המיוחסת

לבינה תדע ממנו זמן הלידה אם זהו חדש שביעי. ואם לא טבלה בזמן ההוא אלא חדש או חדשים קודם תמנה למספר רע"א ימים. ואם בעת ההיא גם כן לא טבלה ולא שמשה מטתה תמנה למספר רפ"ז, והטעם בזה לפי שכח הבינה היא לעצור ולהקריש ולפיכך כל המתעברות צריכות לממשלת הבינה כדי לעצור הטפה ברחם עד שלא תפליטנה והכח הזה יקרא כה"ת לפי שהוא מקמט ועוצר ומיבש, מלשון לא כהתה עינו, פי' לא נתקמטו עיניו, הנה בכח כה"ת שהוא לבינ"ה יעצר הזרע ברחם עד שלשים ימים ואח"כ ישמש כח החסד והגדולה ומפליט ממנו דברים שאינן ראויים להויה ומנקה אותו ומצייר בו ציורים רמ"ח איברים ושס"ה גידים ואחר ל' יום ישמש כח גבור"ה ובו החמימות והתנועה הנפשיית ובו יתפשט החום הטבעי בכל רמ"ח איברים ויבשל את הראוי לבשר עד שיחזור לבשר והראוי לגידים לגידים ולעצבים לעצבים ולעצמות לעצמות וכן לכל אבר ואבר, ואחר כן ישולח אליו כח התפארת שממנו כח החיונית ותיפה ותכונן כל איברי האדם על מכונן עד תום ל' יום, ואחר כן ימשול בו כח הנצ"ח ותיפה האיברים עד תום ל' יום, ואחר כך כח ההו"ד תחברם ותקשרם בקשר חזק ואמיץ ותסדרם, ואחר כן ימשול בו יסו"ד אשר בו כח הלבנה ולפיכך אם נולד בו חיה יחיה כי יסוד הוא אל חי המשלח חיתו אל העטרה. והסוד צדיק (יסוד) באמונתו (עטרת) יחיה, אלו הם הנולדים לז' ירחים. ולפי שהבינ"ה משתמשת בעולם העליון ואינה חפצה בעולם התחתון אך להדבק בבורא ולהפרד הנפש השכלית מעל הגשם העכור, לפיכך אם תלד האשה בחדש השמיני אין מ"י שיתן לו נפש לגוף העכור הזה ולפיכך בח' חדשים מתים. ואם תלד בחדש הט' המיוחס לחס"ד יחיה שנאמר חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי. ועל סדר זה יתפרשו כל ימי העיבור של כל מין ומין כי ימי עבורם יתחלק על ז', ולפיכך אמרו אם תדע יום הלידה תדע יום העיבור, ואם תדע יום העיבור תדע יום הלידה, וזשה"כ תספור ירחים תמלאנה וידעת עת לדתנה, וזהו שתרגם תמני ירחיא דשלמין ותדע עידני מילדיהון. תכרענה ילדיהן תפלחנה חבליהם תשלחנה.

דע כי כל הנפטר מן המלך הוא כורע ומשתחוה למלך ולוקח ממנו רשות ומקבל גזירתו, כן הנשמה בעת שהיא יוצאה מאת המלך ה' צבאות תכרע היא וכל חברותיה שהם נפש (עטרת) רוח (תפארת) נשמה (בינה) יחידה (חכמה) וחיה (כ"ע) ובאותו זמן כורעת האשה לילד. ובזמן שהנשמה העליונה תפלח ויתיר קשרי התפארת ואת עטרת ישראל שהיא אם לכל הנשמות שנאמר אם הבנים שמחה, אזי חבליהם תשלחנה, פירוש חבלי יולדה יגיעו ליולדת בעת ההיא, וזש"ה תכרענה ילדיהן תפלחנה חבליהם תשלחנה, פי' ילדיהן תפלחנה כי הילד הוא מבקיע וקורע השליא שהוא מונח בה ומיד חבליהם

תשלחנה, פירוש יגיע לה הלידה וחבליה יוסרו מעליה. וזהו שתרגם חמטן בניהון מתפלחין צעריהון משדרין. כשם שכל אלו המדות מתנהגות בפני אדם כך מתנהגין בפני אריה בפני שור ובפני נשר ובפני כל חי. יחלמו בניהם ירבו בבר יצאו ולא שבו למו, וכאשר יתחזקו הבנים ויחזיקו בה' מלכם אזי ירבו בבר, פירוש יתגדלו וירבו בסוד העיבור, כיצד מדומם לצומח ומצומח לחי ומחי אל פני האדם ומפני האדם אל המעלות הקדושות ממנו, אזי יצאו כאשר יתחזקו בה' ובמצותיו יצאו מצורות שהיו חייבים כרת ונדונו בתמורות הנכרתות ולא ישובו להם עוד. וזהו מה שתרגם מתחיילן בניהון יסגון בעבורא יפקון ולא תייבין להון. מי שלח פרא חפשי ומוסרות ערוד מי פתח, ידוע הוא כי פרא מצד תמונת החסד המיוחס לישמעאל שנאמר והוא יהיה פרא אדם. אם כן אדם המשתלח בפרא ידו בכל ויד כל בו והוא אסור בחמור הבר הנקרא פרא, ובעת שיחזור לשוב לצורת אדם על ידי מ"י ישולח הפרא ההוא לחפשי, פי' חמור מדברי ר"ל חמור בייתי שחזר להיות מדברי במרדו בישוב ובבעליהן, ולכן נקרא מרודיא על שם שמרד בישוב ולמוד מדבר שנאמר פרא למוד מדבר באות נפשה שאפה רוח. ומוסרות ערוד, פירוש הם אותם הגופות שנשתלחו בשלשלאות של ערוד והוא ערוד מדברי ממש שהיה חמור בייתי וחזר להיות מדברי. וזהו שאמרו רז"ל עד שיכיר בין חמור לערוד. ואחרי שדרכו להיות משוכני מדברות והוא קשור בשלשלאות ומוסרות של הערוד מי הוא זה שיפתח ויתיר מוסרות הערוד הזה עד שישיבנו לפני אדם. וזהו שתרגם מאן פטר מרודא בר חורי ושושלי ערודא מאן שרי. אשר שמתי ערבה ביתו ומשכנותיו מלחה, פירוש לאחר כשיצא הערוד או הפרא מבפנים שלא שמתיהו לשוב למדברי ושמתיהו לשוב לארץ מלחה כדי להחזירו לפני אדם כי ארץ מלחה לא תשב והנה יהיה כערער בערבה לא יראה כי יבא חום ושכן חררים במדבר ארץ מלחה לא תשב. וזהו סוד עני (מלכות) ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות, כי כל החמורים יהיו תחת ממשלתו, וזהו שתרגם דשויתי מישרא ביתיה ומשכנתיה ארעא צדיא. ישחק להמון קריה תשואות נוגש לא ישמע.

הנה בטבעו למרוד במלכות ולא ישמע לקול נוגש (עטרת) ולא לקול מורהו אם כן באי זה נתיב ישוב זה לפני אדם עד שיקבל עליו עול מלכות, כמו שתרגם יגחך לרגוש קרייתא איתרגושתא דרדי לא ישמע. יתור הרים מרעהו ואחר כל ירוק ידרוש.

הנה הפרא והערוד הזה הולכים לרגל להיות תרים ומרגלים את ההרים שהם חכמה בינה תפארת אולי יוכלו לשלול שלל ולבוז בז, וזהו סוד ויר"א אותה שכם בן חמור החוי נשיא הארץ, וזהו סוד לקיחת שרה ורבקה למלכי הארץ, ולא עוד אלא ואחר כל ירוק

ידרוש, היא קו ירוק (בינה) שמקיף כל העולם כולו מצד בינה, כמו שתרגם יאלל טוריא מרעיה ובתר כל ירוקא יבעי. היאבה רים עבדך אם ילין על אבוסך. הירצה הרים לעבדך או ילין על אבוסך, פירוש דע כי כל הבהמות וחיות ועופות משועבדין לאדם ואל מקום אשר יהיה שם רוח האדם ללכת ילכו ולא יסבו בלכתם כי מרוח האדם הם חיים ולפיכך מוראו ואימתו על כל חי, וכל זה בגזירת יוצר בראשית, והנה הרים מתוך שראה כחו גדול מרד באדם, וזש"ה היאבה רים עבדך, פירוש להעביר בו דין בני חלוף עד שישיבם עוד אליך כדרך שהעבד עובד אל אדוניו. וכן אם ילין על אבוסך, כי כל האוכל מן האדם ונהנה ממנו נפשו דבקה בו, ולפיכך כאשר ימות באהבתו אותו ובציירו הנאתו בתוך לבו יתגלגל על ידו. והסוד באות נפשה שאפה רוח, ועל ידי שאיפת הרוח יתגלגל, וזהו סוד אם ילין על אבוסך כדי לכרות ברית עמך ולהביאם בדין בני חלוף.

והנה הרים אינו חפץ לעבוד לבן אדם ולא ליהנות ממנו כדי שלא יגיע לאדם שום תועלת ממנו כדין בני חלוף, כמו שתרגם אפשר דיצבי רימנא למפלחך אין יבית על ארוותך. התקשר רים בתלם עבותו אם ישדד עמקים אחריך. הוא אומר וכי תוכל לקשור הרים בתלם המחרישה כדי לחרוש בו את השדה. עבותו, ר"ל חבל שקושרין בו הבהמות החורשות. אם ישדד עמקים אחריך, פירוש וכי תוכל לחרוש בו עד שיחזיר העמקים לשדה. וביאור זה, דע כי כשם שהארץ הזאת אשר אנחנו בגשם עליה צריכה לחרישה ולזריעה, כן הארץ העליונה צריכה חרישה והיא תיקון נתיבותיה, וזריעה כדי ליתן בה מכח העליון, והחרישה תהיה בבעלי חיים אשר מתחת ממשלת האדם ולא בבעלי חיים המתנגדים לאדם, כי אפילו אם יורה להם האדם דרכו ונתיבותיו לא יאמינו בו ולא יאבו ולא ישמעו לו כי הן מתנגדים לאדם, ולפיכך לא יוכל אדם עליהם לקשרם אפילו בתלם ובנתיבות עבותו, וגם אם ירצה לשדד העמקים שהן עמקי החכמה ולהשפיעם על ידו לא ישמעו לו כי הן מתנגדים שנאמר אם ישדד עמקים אחריך, כמו שתרגם אפשר דתקטור רימנא בתלמא דאשליה אין ישדד גלימתא בתרך. גלימתא רמז לחכמה כי היא הנקרא גולם שנאמר גלמי ראו עיניך. התקשר רים בתלם עבותו.

דע כי כל העובד לכח מן הכחות בערך שהוא נפש העובד אל הנעבד כן לעתיד לבא יהיה נקשר נפש הנעבד אל העובד, וזהו סוד ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום, ולפיכך כל העובד לאלהים חיים ונקשר בו מת על קדושת שמו הנה אלהים חיים יתן אליו לבו ורוחו ונשמתו אליו יאסוף, ואילו העובד לאלהים אחרים המשל כמו לרים אשר הוא מצד יסוד עולם שנאמר וקרני ראם קרניו, והוא נאמר על יוסף הצדיק. ואילו אם תקשר רים בתלם עבותו שהם נצח והוד ויסוד כי הם עבות הג'. אם ישדד עמקים

אחריך, לא יעלה על דעתך שיתקן לך שדה בארץ החיים אחר שתאסף מזה העולם. התבטח בו כי רב כחו ותעזוב אליו יגיעך, וכי אפשר שתבטח בו שישלם לך מעשה ידיך, תעזוב אליו יגיעך מיום היותך עד עתה, והיותך מיחד וקושר אותו בעבותות אהבה תוכל לבטוח בו ולעזוב אליו יגיעך על חסדו אם ירצה יתן אם לא ירצה לא יתן, כמו שתרגם אפשר דתתרחיץ ביה ארום סגי חיליה ותשבוק לותיה ליעותך. התאמין בו כי ישיב זרעך וגרנך יאסוף. אם כן האפשר שתוכל להאמין לו שכל מה שזרעת שישיב וכל גרנך יקבץ ויאסוף.

הנה הרים הוא כח פני שור שנאמר בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם וגו', וזהו שתרגם אפשר דתימין ביה ארום יתיב זרעך ואידרך יכנוש. מעתה והלאה מדבר בפני נשר, כנף רננים נעלסה אם אברה חסידה ונוצה, הוא שם תרנגול הבר (יסוד) הוא נקרא רננים כי הוא נותן רננים להקב"ה. ובפרקי היכלות רבתי כי חיות הקודש הרינון יוצא מתוך כנפיהם שנא' ואשמע את קול כנפיהם.

והנה כנף תרנגול הבר אשר כחו מצד פני נשר, נעלסה מלשון שמחה וגיל וקיבול וקליטה. וגם אם אברה חסידה ונוצה, החסידה חסידה בו, רז"ל פירשו שהיא דיה לבנה, כמו שתרגם גדפא דתרנגולא ברא דמשבחא ומקלסא אין איברא דחווריתא ונוציציתא. כי תעזוב לארץ ביציה ועל עפר תחמם, ולפי שבכנף רננים יש בה כל מיני צבעים עליונים ותחתונים כי היא כוללת מכל המעלות העליונות כאשר תעזוב ביציה לארץ ועל עפר תקבץ הביצים ותחממם מן האויר בלתי שתגע בהם אך בראייתה אותם יתחממו ויולדו מהם אפרוחים, וזהו שתרגם ארום שבקא לארעא ביעהא ועל ארעא תדגור, פירוש תאסוף. ותשכח כי רגל תזורה וחית השדה תדושה. ושליא ארי רגלא תבדרינה וחיות ברא תדוששינה. הקשיח בניה ללא לה לריק יגיעה בלי פחד.

הנה היא עוזבת הבנים שלה ללא לה ללא יבוא תועלת לה, לא כדין בני חלוף ולא בזה ולא בבא כי נעשית אכזרית עליהם. לכן לריק יגיעה בלי פחד, בלא מ"ה, וזהו שתרגם שיחנא על בניא דלא דילה לסריקותא לעותה מדלית דלוחא. כי השה אלוה חכמה ולא חלק לה בבינה. ולכן נקרא תרנגול הבר ולפיכך אין בה חמלה ורחמנות, כמו שתרגם ארום אנשייה אלהא חכמתא ולא פליג לה בביונתא. כעת במרום תמריא תשחק לסוס ולרוכבו, פי' שתטוס ותפרח כלפי מרום (תפארת), תשחק לסוס ולרוכבו, תלעיג לכל המרכבות שלמטה ממנה, כמו שתרגם בעידן במרומא טייסא מגחכא לסוסא ולרכביה, סוס בגימטריא כו"ק. התתן לסוס גבורה התלביש צוארו רעמה, פירוש כי הסוס מצד הגבורה וצוארו מצד המלכות, כמו שתרגם האפשר דתתן לסוסא גבורתא אפשר דתלביש

צואריה תוקפא. התרעישנו כארבה הוד נחרו אימה, התבריחנו או תניענו ותנידנו כמו שמבריחין או מנידין את הארבה. הוד נחרו אימה, עטישה של נחרו אימה, כמו שתרגם התרעשיניה כגובאי שבהור לישלושתא דנחיריה אימתא. יחפרו בעמק וישיש בכח יצא לקראת נשק, יחפרו האויבים (תמורות) בעמק העטרה אולי יוכלו להלחם במלכות השם וישמח וישיש הסוס בכחו על שהרגיש התעוררות המלחמה בין כנסת ישראל ולתמורות. ויצא לקראת נשק, אזי יצא לקראת מזויני המלחמה, כי מאחר שהסוס מצד הגבורה ומ"ה שלמטה לכן ישמח תמיד למלחמה, כמו שתרגם מחפשין בגלימא ויחדי בחילא יפוק לקדמות זייני קרבא. ישחק לפחד ולא יחת ולא ישוב מפני חרב, פי' ילעג לכל פחד של מלחמה ולא יחת לבו כי היא מלחמת ה' וגבורתו ולכן לא ישוב מפני חרב המלחמה, כמו שתרגם יחדי לדלוחא ולא יתבר ולא יתוב מן קדם סייפא. עליו תרנה אשפה להב חנית וכידון, עליו ישולח אשפה, פירוש כלי זיין, להב חנית הוא הברזל אשר בחנית, וכידון רומח, כמו שתרגם עלוי תשתרי זיינא חרבא שננא מורניתא ורומחא. ברעש ורוגז יגמא ארץ ולא יאמין כי קול שופר, פי' כי יתנועע בתנועה ובכעס יחפור גומות בארץ (עט') כדי לצאת מדרך החפירות להלחם עם האויבים ומרוב השמחה שיש לסוס למלחמה אף כי ישמע קול מלחמה לא יאמין כי יש מלחמה עד שיראה בעיניו המלחמה שנאמר ולא יאמין כי קול שופר ומכאן אתה למד כי קול שופר מונח לעורר המלחמה שנאמר והרעותם ונושעתם מאיביכם, וזהו שתרגם ברגיז ורוגזא יעביד גומתא בארעא ולא יהימין ארום קל שופרא. בדי שופר יאמר האח ומרחוק יריח מלחמה רעם שרים ותרועה, פירוש כאשר ישמע תרועת מלחמה יבשר לעצמו בשמחה ומרחוק ירגיש במלחמה ורעשת שרים והשתברם זה עם זה, ר"ל ע"ב שרים של אומות העולם הוא מרגיש מיד במלחמתן, וזהו שתרגם במסת שופרא יימר חדווה ומן רחיק יריח קרבא אכליותא דרברבי ויבבא. ומה שתרגם ומרחוק יריח קרבא פשטו מרחוק יריח מלחמה לא יאמין כי על מלחמה עד שיראה בעיניו. המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן, ארז"ל בכל יום ויום מנשבת רוח דרומית ורוח צפונית אלמלא בן נץ שמעמידה היתה מחרבת עולם ומלואו. שנאמר המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן, ופירשו רבותינו ז"ל מלאך שדמותו כדמות נץ, ועיין במסכת גיטין, וזהו שתרגם אפשר דמן ביונתך יתאבר בר ניצא פריש גדפיה לדרומא. יאבר נץ, פי' יעוף. והסוד כי מצד הבינה יתגלגל ויתאבר בן נץ, פי' כל כחותיו עד שיפרוש כנפיו לצד החסד עד שיתגלגל ממעלה למעלה עד שיתעלה למדת החסד. והנץ אחד מהעופות הטמאים ויש לו צד גלגול טהרה על ידי בינה. אם על פיך יגביה נשר וכי ירים קנו, פי' וכי על פיך יתגלגל מעלוי פני נשר עד שירים לתפארת

קנו, פי' בנים הנולדים ממנו, וזהו שתרגם אין על מימר פומך יתגבה נישרא וארום ירים שרכפיה. סלע ישכון ויתלונן על שן סלע ומצודה, פירוש סלע הוא עטרת ישכון כאשר יתגלגל ישוב לשכון בה' סלעי ומצודתי. שן, פירוש יסוד. ומצודה, פי' תפארת.
הנה אגיד לך תכלית עלייתו של פני נשר, כמו שתרגם כיפא ישרי ויבית על כרך טינר ומצדתא, פירוש סלע רם וגבוה. ועל דרך הסוד ה' סלעי ומצודתי. משם חפר אכל למרחוק עיניו יביטו, פי' משם מתפארת הנקרא ש"ם יחפור אוכל ירגיל אחר מאכלו הבא לו מכתר עליון וחכמה ובינה, למרחוק עד חכמה שנקראת רחוק שנאמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה, אל החכמה ההיא עיניו יביטו, פירוש מראיו וצבאיו יסתכלו, וזהו שתרגם מתמן חפיר מיכלא למרחיק עינוי מסתכלן. ואפרוחיו יעלעו דם ובאשר חללים שם הוא, הנה הנשר בתכלית העליה ואלו בניו בתכלית הירידה. כי אפרוחיו יעלעו דם, פירוש יגמאו דם ובמקום חללים שם הוא, וזהו שתרגם ואפרחוי גמען דמא ובאתר דתמן קטוליא תמן הוא רומז אל הנעלם שבה עתידין להתעלות מעילוי לעילוי:

ל"ב נתיבות חכמה

הקדמה

אחרי אשר זכני השי"ת שהשלמתי חמשים שערי בינה לפי מה שקבלתי מרבותי ז"ל. הנני שב לבאר הל"ב נתיבות על דרך הקבלה כפי אשר קבלתי מפי רבותי ז"ל:
מפי חכמים הקדמונים אשר היו מתנהגים על דרך הקבלה האמתית כמו שמצינו ל"ב נתיבות פליאות חכמה שקבלו חכמי המשנה מתוך עיקרי תורתם במשפטיהם במחלוקותם שהאבות רבותיהם היו מלאכים ידועים שלוחים מלפני המלך הקדוש יתעלה שמו כדי ללמדם ולחנכם בנתיבות החכמה הקדומה. וזהו מה שאמרו בעלי הקבלה ז"ל רבו של אדם הראשון **רזיאל** (תפארת). רבו של שם **יופיאל**. רבו של אברהם **צדקיאל**. רבו של יצחק **רפאל**. רבו של יעקב **פליאל**. רבו של יוסף **גבריאל** (יסוד). רבו של משה רבינו **מטטרון** (מלכות). רבו של אליהו **מלתיאל** (מלכות). כל אחד ואחד מאלו המלאכים היה מוסר קבלה לתלמידו בספר או בעל פה כדי להחכימו ולהעמידו על כל העתידות. וכשהוסיפו בעלי הקבלה לחקור בעצם המציאות אמרו כשעלה בדעתו בחפץ המבוקש האציל בכח שמו מעצם זה החפץ ל"ב נתיבות פליאות חכמה. וקדמונים ובעלי מחקר קראום ארחות תושיה והחכמים הקדמונים אנשי לבב הישרים והענוים אשר היו מתנהגים בהם על דרך הקבלה מתוך עיקרי תורתם במשפטיהם במחלוקותם הורונו שהאבות היו דורכים דרכים רבים כדי לעמוד על אלה הנתיבות שהן פליאות החכמה אשר מסרם **צדקיאל** (גדולה) לאברהם אבינו במסורת הברית. ואלו הן בתיקונם:

א **הנתיב הא**' נקרא שכל מופלא (כ"ע), והוא אור מושכל קדמון והוא כבוד ראשון אשר אין כל בריה יכולה לעמוד על מציאותו:

ב **הנתיב הב**' הוא שכל מזהיר. והוא כתר הבריאה וזוהר האחדות השוה המתנשא לכל לראש והוא נקרא בפי בעלי הקבלה כבוד שני:

ג **הנתיב הג**' נקרא שכל מקודש. והוא יסוד ההכמה הקדומה הנקרא אמונה אומן ושרשיה אמן והוא אב האמונה שמכחו האמונה נאצלת:

ד **הנתיב הד**' נקרא שכל קבוע, ונקרא כן שממנו מתאצלים כל הכחות הרוחניות בדקות האצילות שמתאצלות אלו מאלו בכח המאציל הקדמון (כ"ע) ית':

ה **הנתיב הה**' נקרא שכל נשרש. ונקרא כן מפני שהוא עצם האחדות השוה והוא המיוחד בעצם הבינה הנאצלת מגדר החכמה הקדומה:

ו **הנתיב הו**' נקרא שכל שפע נבדל. ונקרא כן מפני שבו מתרבה שפע האצילות והוא משפיע השפע ההוא על כל הברכות המתאחדות בעצמו:

ז **הנתיב הז**' נקרא שכל נסתר. ונקרא כן מפני שהוא זוהר מזהיר לכל הכחות השכליים הנראים בעין השכל וברעיון האמונות:

ח **הנתיב הח**' נקרא שכל שלם. ונקרא כן מפני שהוא תכונת הקדמות אשר אין לו שרש להתיישב בו כי אם בהדרי הגדולה הנאצלים מעצם קיומו:

ט **הנתיב הט**' נקרא שכל טהור. ונקרא כן מפני שהיא מטהר את הספירות ומבחין ומבהיק גזירת תבניתם ותוכן אחדותם שהן מיוחדות מבלי קצוץ ופירוד:

י **הנתיב הי**' נקרא שכל מתנוצץ. ונקרא כן מפני שהוא מתעלה ויושב על כסא הבינה ומאיר בזוהר המאורות כולם ומשפיע שפע רבוי לשר הפנים:

יא **הנתיב י"א** נקרא שכל מצוחצח. ונקרא כן מפני שהוא עצם הפרגוד המסודר בסדר המערכה והוא יחס הנתיב לעמוד בפני עילת העילות:

יב **הנתיב י"ב** נקרא שכל בהיר. ונקרא כן מפני שהוא עצם האופן הגדולה הנקרא חזחזית פירוש מקום מוצא חזיון החוזים במראה:

יג **הנתיב י"ג** נקרא שכל מנהיג האחדות. ונקרא כן מפני שהוא עצם הכבוד והוא תשלום אמתת הרוחניים האחדים:

יד **הנתיב י"ד** נקרא שכל מאיר. ונקרא כן מפני שהוא עצם החשמל והמורה על רזי יסודות הקדש ותכונתם:

טו **הנתיב ט"ו** נקרא שכל מעמיד. ונקרא כן מפני שהוא מעמיד עצם הבריאה בערפלי טוהר ובעלי העיון אמרו כי הוא הערפל וזהו וערפל חתולתו:

טז **הנתיב ט"ז** נקרא שכל נצחי. ונקרא כן מפני שהוא עדון הכבוד שאין כבוד למטה הימנו כמו שהוא והוא הנקרא גן עדן המוכן לחסידים:

יז **הנתיב י"ז** נקרא שכל ההרגש. והוא מוכן לחסידי האמונה להתלבשם בו ברוח קדושה והוא הנקרא יסוד התפארת במעמד העליונים:

יח **הנתיב י"ח** נקרא שכל בית השפע, ומתוך חקירותו מושכים רז וחידה המתלוננים בצלו והדבקים בחקירת ממשותו מעילת העילות:

יט **הנתיב י"ט** נקרא שכל סוד הפעולות הרוחניות כלם. ונקרא כן מפני השפע המתפשט בו מן הברכה העליונה והכבוד המעולה:

כ **הנתיב כ'** נקרא שכל הרצון. ונקרא כן מפני שהוא תכונת כל היצורים כלם ובזה השכל יודע כל מציאות החכמה הקדומה:

כא **הנתיב כ"א** נקרא שכל החפץ המבוקש. ונקרא כן מפני שהוא מקבל שפע האלהות כדי להשפיע מברכתו לכל הנמצאים כלם:

כב **הנתיב כ"ב** נקרא שכל נאמן. ונקרא כן מפני שבו מתרבים כחות הרוחניים כדי להיותם קרובים לכל המתלוננים בצלם:

כג **הנתיב כ"ג** נקרא שכל קיים. ונקרא כן מפני שהוא כח קיום לכל הספירות:

כד **הנתיב כ"ד** נקרא שכל דמיוני. ונקרא כן מפני שהוא נותן דמות לכל הדמיונים אשר נבראו בדמיונם ראויים לצביונם:

כה **הנתיב כ"ה** נקרא שכל נסיוני. ונקרא כן מפני שהוא הנסיון הקדמון אשר בו מנסה הבורא ית' לכל החסידים:

כו **הנתיב כ"ו** נקרא שכל מחודש. ונקרא כן מפני שבו מחדש הקב"ה לכל החדשים שהם מתחדשים בבריאת עולם:

כז **הנתיב כ"ז** נקרא שכל מורגש. ונקרא כן מפני שממנו נברא שכל כל נברא מתחת גלגל העליון והרגשותם:

כח **הנתיב כ"ח** נקרא שכל מוטבע. ונקרא כן מפני שבו נשלם טבע כל נמצא מתחת גלגל החמה בשלימות:

כט **הנתיב כ"ט** נקרא שכל מוגשם. ונקרא כן מפני שהוא מתאר כל גשם אשר יתגשם תחת תכונת כל הגלגלים בגידולם:

ל **הנתיב הל'** נקרא שכל כללי. ונקרא כן מפני שבו כוללים הוברי שמים במשפטיהם הכוכבים והמזלות עיונם תשלומי ידיעתם באופני גלגולם:

לא **הנתיב ל"א** נקרא שכל תמידי. ולמה נקרא כן מפני שהוא מנהיג מהלך השמש והלבנה דרך תכונתם כל אחד ואחד בגלגל הראוי לו:

לב **הנתיב ל"ב** נקרא שכל נעבד. ונקרא כן מפני שהוא מתוקן לכל המשתמשים בעבודת שבעה כוכבי לכת לחבלם:

(זהו פירוש ל"ב נתיבות כולן כסדרן)

פירוש ל"ב נתיבות חכמה

א אחרי שסדרתי לך שמותם של הל"ב נתיבות ראיתי לבאר לך מעט מזעיר ממה שקבלנו בביאורם בעז"ה היא יתן לי כח החכמה והבינה ללכת בדרך ה' ובל אשגה בנתיבותיו: **דע** כי דרך **א'**, וארח **ב'**, ושביל **ג'**, ונתיב **ד'**, ומסלול **ה'**, ומעגל **ו'**, ומשעול **ז'**, כולם שמות מונחים לנתיבות עולם ולפי שכל חקיקות הנתיבות נחקקו ככדור אטום בדמות יו"ד אטומה אשר היא גולם לכל האותיות ובה יצויירו כל האותיות וכל נתיבותיהם והיא בכל האותיות וראשיתם ואחריתם ונעלמת מכל והיא בכל בסוד מלא כל הארץ כבודו, ואיה מקום כבודו, ואת השמים ואת הארץ אני מלא. ולפי שחקיקות מורות לנו הנתיבות לחקרם על תכלית החקירה מה שאפשר לחקור ממנו, ולפיכך ראיתי לבאר לך מעט מזער מה שקבלתי בפירוש אלו הנתיבות הנזכרות:

הנתיב הא' נקרא שכל מופלא. פירוש מלשון כי יפלא ממך דבר, שתרגם ארי יתכסי, כאילו אמר שכל נעלם מכוסה ונסתר מכל מה שזולתו. וכשם שעילת העילות אינו מושג לכל מה שזולתו כן השכל המופלא נעלם מהשיגו זולתו. והסוד בזה כי ידוע הוא שצורת אל"ף היא צורת כל האותיות וכל הנתיבות הם בו אמנם בדרך כלל ולכן פלא אותיות אל"ף ולכן נקרא הנתיב הראשון פלא שנאמר ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור, והנתיב הזה נקרא מושכל בעילת העילות כי אינו יוצא ממעלתו ומחיובו והוא נקרא קדמון כי הוא קדום בכל המעלות לכל הנמצאות ואין כל בריה יכולה לעמוד על מציאותו כמו שאינן יכולין לעמוד על עיקר מציאות עילת העילות, ר"ל מהותו:

ב **הנתיב הב'** נקרא שכל מזהיר והוא כתר הבריאה וזוהר האחדות השוה וכו'. דע כי האין (כ"ע) לא יתכן עליו מנין לא מנין אחדות ולא מנין ריבוי, כי איך יאמר אחד על מה שאינו מושג מציאותו, וכל שכן שלא יאמר אחדות וריבוי בעילת העילות כי האחדות הוא מנין איננו עצם המנויין אך הוא מקרה מן המקרים והוא בכלל הכמות הנפרד והכמות הנדבק אשר יוחס לקו ולשטח ולגוף ולמקום ולזמן. ואין הנתיב הנקרא פלא ר"ל אי"ן בעל כמות עד שיוחס לו כמות כי אין האי"ן מקבל הכמות כל שכן עילת העילות. ואילו השכל המזהיר, פירוש כי עיני כל הנמצאים נחשכו מלהסתכל בשכל המופלא. ואילו בשכל השני יש שם קצת השגה יותר ממה שיש בשכל מופלא ולכן נקרא שכל

מזהיר. ונקרא עוד כתר הבריאה לפי שכבר נתבאר שלא יתהוה איזה דבר שיזדמן מאיזה דבר שיזדמן עד שלא יתהוה כמות מאיכות וכיוצא באלו וקל וחומר שלא יתהוה מקרה מעצם, וק"ו שלא יתהוה דבר מלא דבר, ר"ל מאין כמו שקבלת מפה אל פה, ולפי שיש כאן דבר להתלות הנבראים נקרא כתר הבריאה, ונקרא אחדות השוה כי הוא המקבל אחדות באמת ובו ישתוו כל הנמצאים שנאמר וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו ראוי, ונקרא כבוד שני כי הוא אחר הפלא והאין. וזה הנתיב נקרא מדת ההשואה:

ג **הנתיב הג'** נקרא שכל מקודש. והוא קדוש בכל מיני קדושות ומזומן ומוכן לקבל צורת הבינה כדרך שהחמר מזומן לקבל הצורה והוא יסוד ושרש החכמה כי ממנו תוצאות החכמה לכל הספירות כי הוא החכמה הקדומה שנאמר והחכמה מאי"ן תמצא. והחכמה הזאת נקראת אמונה אומן שנאמר ויהי ידיו אמונה והם ידיו של משה (תפארת) לכוין בעשר אצבעות ידיו להוריד כח מאי"ן אל האמונה (עטרת) להתחכם ולהשפיל סמא"ל שרו של עשו ר"ל עמלק, וזה הנתיב היה באמונה עם הנתיב של הפלא, ולפיכך אמרו בב"ר אמון מכוסה אמון מוצנע, ועיין שם אמון נסתר אמון פדגוג, וזה הנתיב נקרא אומן כאשר ישא האומן את היונק (עטרת) ועיין בב"ר. וזה הנתיב נקרא אומן כי היא כלי אומנותו של הקב"ה, ר"ל בינה שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ (עטרת) כונן שמים (תפארת) בתבונה (בינה) ואומר בראשית (חכמה) ברא אלהים (בינה) וזה הנתיב נקרא אב האמונה (עטרת) כי ממנו האמונה נאצלת. והבן זה:

ד **הנתיב הד'** נקרא שכל קבוע ונקרא כן לפי שממנו מתאצלים כל הכחות כי כל הכחות בו הן קבועים וכמסמרות נטועים ולפיכך נתאצלו ממנו כל הכחות הרוחניים בדקות האצילות כדרך שצורת הבנין בבנאי בדקות ציורו ולפיכך כל צורות הבנין אשר בבנין כולן מתאצלות מכחות הציורים אשר בבנאי כל מין ממינו ולא מזולתו. והמשל בזה כי צורת בנין החלון אשר בציור הבנאי הוא סבה לחלון הנמצא בפועל, אמנם אין חלון אשר בציור הבנאי סיבה לעוף המצוייר בכותל הבית אין ציור החלון בציור העוף, ולכך אמרו שמתאצלות אלו מאלו פי' המין ממינו בציור, ציו"ר בגימטריא שא"ה כי כשם שהעדר הוא העדר לצורה שעברה כן העדר הוא סבה להויה. והנה הנתיב הזה בכח קדמון שהוא הנתיב הראשון הוא מאציל כל מיני האצילות:

ה **הנתיב הה'** נקרא שכל נשרש ונקרא כן מפני שהוא עצם אחדות השוה. כי בו ישתוו כל הנאצלים ממנו ולמטה. ויש הפרש בין זה הנתיב ובין הנתיב הב' אשר הוא זוהר האחדו"ת השו"ה כי הוא התפתחות נשיאות הנמצאים באחדות השוה עד שאין הפרש לו בין לשמאל בין לימין כי הוא חונן ומיטיב אפי' לרשעים כמו שפירשנו לעיל אבל

הנתיב הה' דברים המתפשטים ממנו לימין ולשמאל ולפנים ולאחור ולדין ולרחמים כולן נשרשו משרש אחד פשוט ושוה בנתיב הב'. והמשל בזה לשמש שמתכת השעוה ומקפאת ומקרשת הטיט בכח אחדות פשוטה שבו לא שנבין מכאן כי בשמש כחות שונים כח מיבש וכח מתיך או שיהיה בשמש איכות ההתכה או היובש חלילה וחס, אבל השמש למעלה מן היסודות וכל שכן שהיא למעלה מן האיכות ליסודות, אמנם בכח אחד שבשמש מיבש ואותו הכח בהיותו בשמש הוא כח פשוט בלי כח יסוד ובלי שום איכות ושום שינוי, כך יש להבין בנתיב הה' שבו אחדות שוה אשר ממנה יתפשטו בני חלוף ותמורה ושינוי. ויש לך לקחת דמיון ההבדל בין הנתיב הה' לנתיב הב' כי הנתיב הב' דומה לנפש והנתיב הה' לזריחה בפי' אחדות השוה:

י **הנתיב הו'** נקרא שפע נבדל. ידוע הוא כי שפע מלשון נזילה וריבוי שנאמר ושפעת מים תכסך, ופי' רבוי נזילת מים. והנה הנזילה והרבוי אשר נוזל מן הנתיב הו' בערך שאור החמה ממנה ישפע וינזל אורה אל הלבנה ועוד ישפע מן החמה אורה על כל הנמצאות. כן מן הנתיב הו' ישפע ממנו שפע נבדל ונפרש מן הנתיב הו' עד הבריכות והמקורות המתאחדות בעצם הנתיב הו':

יא **הנתיב הז'** נקרא שכל נסתר. כי הוא נסתר מכל מה שזולתו ולא יושג רק בשכלי הספירות. וזהו ההבדל שבין נתיב ז' לנתיב מופלא שהמופלא נמנעו השכלים מהשכילו אילו הנתיב הז' יושג למשכילים אשר בספירות אלו וגם למחשבת ורעיון של העטרת הנקרא אמונה:

יב **הנתיב הח'** נקרא שכל שלם. מלשון ושלמו ימי אבלך, כי תמו והגיעו עד סופן, ולפי שהנתיבות תמו ונשלמו ואי אפשר לעמוד על תכלית נתיב זה אלא מן שכל מזהיר ולפיכך נקרא שלם. ואל תתמה בדבר זה כי זה הספק הוא בין כל שני מינים. והמשל בזה כי הנה החלזון (עטרת) אי אפשר לעמוד עליו אם הוא מכלל הדגים או מכלל הצומח כי הוא חי ומתנועע אינו מחליף מקומו כי הוא נעוץ ותקוע בארץ. וכל הבא לידע אמתת הנתיב הזה צריך שיחקור עליו מחדרי הגדולה (תפא') הנאצלת ממנו:

יג **הנתיב הט'** נקרא שכל טהור. ונקרא כן מפני שהוא מטהר ומבהיק גזירת תבנית הספירות מאשר יעלה עליהם שום חלודה מנגד התמורות אזי הוא מבהיק ומצחצח ומטהר ומנקה גזרת תבניתם ומסלק מהם התמורות ולפיכך הוא מבין האחדות כדי ליחד בלי קיצוץ ופירוד:

י **הנתיב הי'** נקרא שכל מתנוצץ. ונקרא כן לפי שזה השכל מתעלה ויושב בכסא הבינה בה"א עליונה ומשלח מאורו אל התפארת ועטרת ואל כל המאורות ומשפיע שפע ברבוי לשר הפנים ונקרא מתנוצץ על שם שמקבל ניצוצי הזוהר מן הבינה:

יא **הנתיב הי"א** נקרא שכל מצוחצח. ונקרא כן מפני שהוא עצם הפרגוד ר"ל הפרוכת המסודר בסדר המערכה של הנתיבות העליונות ושל הנתיבות שלמטה ויחס הנתיבות לעמוד מפני עילת העילות כמו שאמר והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים. ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרוכת. הפרגוד, בגימ' חצר. וכנגד הפרגוד היה חצר הכבד בחי המבדיל בין כלי הנשמה ובין כלי המאכל:

יב **הנתיב הי"ב** נקרא שכל בהיר. ונקרא כן מפני שהוא המראה אשר כל חוזים, ר"ל יורדי המרכבה והנביאים, חוזים בו. ונקרא אופן הגדולה לפי שבמראה כלולים עליונים ותחתונים וכל הנמצאים. וזהו סוד בהיר הוא בשחקים ונקרא חזחזית על שם מחזה שדי יחזה:

יג **הנתיב הי"ג** נקרא שכל מנהיג באחדות והוא עצם הכבוד המקבל מכל הנתיבות והוא תשלום וסיום אמתת הרוחניים האחדים המיוחדים באחדות עליון. נמצאת אומר שכל המתיחד מתיחדים ע"י נתיב זה הי"ג ולפיכך אח"ד בגימטריא י"ג:

יד **הנתיב הי"ד** נקרא שכל המאיר. ונקרא כן לפי שהוא מורה על רזים וסתרי עליון לכל המתפרשים ממנו ומאיר עיניהם בסתרי הדת והוא עצם החשמ"ל (עט') אשר בידו כל סתרי מעלה והוא מגלה סוד הקדש ותכונתם, ר"ל סוד הקדש שהוא כ"ע ותכונת הקדש וכ"ע:

טו **הנתיב הט"ו** נקרא שכל מעמיד. ונקרא כן מפני שהוא מעמיד עצם הבריאה (עטרת) בערפלי טוהר (תפארת), פי' הנתיב הזה הוא מקריש את הערפל ומעמידו עד שיהיה ראוי לקבל חקיקות הצורות העליונות מכל הנבראים ואלולא חיזוק הערפל על ידי זה הנתיב לא היה באפשרות הערפל לקבל ציור הנבראים ועליו נאמר בשומי ענן לבושו וערפל חתולתו:

טז **הנתיב הט"ז** נקרא שכל נצחי. לפי שהוא מוכן לכל מי שמנצח את יצרו ותמורתו והוא עדון של הכבוד (עטרת) כי בזה הנתיב תקבל העטרה תענוג ועדון על מצות ה' והוא הנקרא גן עדן המוכן לחסידים אשר בעטרת:

יז **הנתיב הי"ז** נקרא שכל ההרגש. דע כי בכח התפארת כל הצורות אשר נמצאים בשמים ממעל והארץ מתחת ובים וביבשה. ולפיכך כל הנפשות המתעלות מעילוי לעילוי כשיגיעו להיותם צרורות בצרור החיים (תפארת) אזי אותם חסידי האמונה (עטרת)

יתלבשו באחד מן בעלי ההרגש אשר בתפארת ברוח הקדושה אשר שם בסוד המלבוש אזי הוא בחשמל והבן זה:

יח **הנתיב הי"ח** נקרא שכל בית השפע. ונקרא כן מפני שהמסתכלים בזה יכולים למשוך ממנו רז וחידה וכן יכולין למשוך ממנו כל המתלוננים בצלו או בחקירת ממשותו כל הדבקים בו יכולין למשוך רז וחידה מעילת העילות. ויש הבדל בין נתיב זה לנתיב הו' כי נתיב הו' נקרא שפע נבדל לפי שממנו ישפע שפע נבדל על כל המקורות להחיות למקבלים שפעו אבל זה הנתיב הוא שפע לענין לימוד והבנה וחכמה מעילת העילות ולא מענין פרנסה:

יט **הנתיב הי"ט** נקרא שכל סוד הפעולות. ונקרא כן לפי שעל ידי נתיב זה מתפעלת השפע היורדת מן הברכה העליונה ר"ל מכ"ע אל כל הספירות. והנה הנתיב הזה על ידו יתחלק השפע לכל צבאי הספירות:

כ **הנתיב הכ'** נקרא שכל הרצון. ונקרא כן מפני שבזה הנתיב תכונת כל היצורים אשר בחכמה ועל ידי זה השכל יודע כל מציאות החכמה הקדומה ר"ל העליונה. ויש הבדל בין זה הנתיב לנתיב הי"ד כי הי"ד מאיר בסוד כ"ע וזה מודיע סתרי החכמה:

כא **הנתיב הכ"א** נקרא שכל החפץ המבוקש. ונקרא כן מפני שעל ידי זה הנתיב מקבלים כל הנבראים שפע שהוא מקבל מכ"ע כדי להשפיע ממנו לכולם:

כב **הנתיב הכ"ב** נקרא שכל נאמן. כי בידו נפקדים שכלים רוחניים ומתגדלים על ידו כדי להיות קרובים למתלוננים בצל השם ועל ידי כך תתעלה מעילוי לעילוי:

כג **הנתיב הכ"ג** נקרא שכל קיים. מפני שע"י זה הנתיב יבא כח קיום לכל הספירות להלבישם מרוח קדושתו ולפי שזה הנתיב מקיים כל הספירות לכן נקרא שכל קיים:

כד **הנתיב הכ"ד** נקרא שכל דמיוני. ונקרא כן לפי שהוא נותן דמות וצורה לכל הדמיונים אשר נבראו בדמיונם לפי צביונם בדין בני חלוף לכל מיני דומם ולכל מיני צומח ולכל מיני החי ולכל מיני המשכיל לכל אשר בים וביבשה ולכל צבא השמים ולכל הנמצאים לכולם נתן לאיש חלופות שמלות כראוי לו:

כה **הנתיב הכ"ה** נקרא כח נסיוני. כי בו מנסה השם לכל הנמצאים:

כו **הנתיב הכ"ו** נקרא שכל מחודש. מפני שבזה השכל מחדש הבורא לכל החדשים המתחדשים בבריאת העולם והוא יוצא מן הכח אל הפועל ונקרא אל"ד:

כז **הנתיב הכ"ז** נקרא שכל מורגש. והוא חומר שממנו נבראו כל הנבראים מתחת גלגל העליון והרגשותם:

כח **הנתיב הכ"ח** נקרא שכל מוטבע. מפני שבו נשלם טבע כל נמצא מתחת גלגל החמה בשלמות שהוא הטבע ונקרא אי"ע, בגימטריא טבע:

כט **הנתיב הכ"ט** נקרא שכל מוגשם. לפי שכל גשם שמתחת כל הגלגלים והמזלות אשר יתגשמו הוא מתארם בגדלם ובגבולם:

ל **הנתיב הל'** נקרא שכל כללי. כי הוא כולל כחות כל הגלגלים והמזלות והצורות ומשפטיהם:

לא **הנתיב הל"א** נקרא שכל תמידי. כי הוא המנהיג השמש והירח ושאר הכוכבים והצורות כל אחד מהם בגלגלו ונותן לכל הנבראים ממערכתם אל המזלות והצורות:

לב **הנתיב הל"ב** נקרא שכל נעבד. לחבל לעובד לכוכבים ולמזלות ולע"ז:

תמו ל"ב נתיבות ופירושם בעזה"י ויתעלה:

פרק א

פסוק א

בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה. צריך אתה לדעת שכל מה שברא הקב"ה בעולמו כנגדו ברא באדם שנאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וכל זה כדי שיתבונן מתוך הנגלה את סתרי החכמה, שנאמר ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה, פירוש האיברים אשר נסדרו אחר עורי ונחקקו זאת ר"ל העטרה עד שכל פרטיה וכלליה נחקקו באדם, ולכן ומבשרי אחזה אלוה. וכבר ביארנו לעיל שהיו"ד היא גולם בלי צורה והיא החכמה, גל"ם בגימטריא חכמה. ולכך כשם שהחכמה העליונה היא ראשית כל הנמצאים ואחרית הכל והיא בכל ונעלמת מכל ואי אפשר שימצא בלעדיה דבר מן הדברים, כן היו"ד היא ראשית כל האותיות ואחריתן ונעלמת בהן וא"א להמצא בלעדיה אות מאותיות הקודש, ודמיונה באדם הראש שנאמר דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. וכשם שהגולם הוא מקבל כל מיני צורות כך היו"ד הגולם האטום מקבל כל מיני חקיקות, וכשם שהגולם ראשית קבולו הם ד' מקומות לד' איכיות כן היו"ד הזה קבלה ד' מקומות כנגד ד' איכיות, וכשם שהגולם הזה מקיף לו מחוץ לרקיע כעין הקרח הנורא כן היו"ד הזה מקיף לו שמלה דקה למאד והוא לבוש וחשמל לכל הנמצאים, וכן באדם מקיף לד' איכיות אשר במוחו בד' חדרי מרכבתו שמלה דקה למאד ובה מונח המוח, וזהו סוד שני קרומים יש למוח שבראש, העליון שבהם דבוק לעצם הגלגולת, והב' סמוך למוח, וכנגדו ביו"ד העליון רקיע נעלם. וכשם שהגולם אשר מלמטה לרקיע של מטה לא יהיה לו קיום זולת הרקיע הדבק בו, כך אין קיום לאדם ולא לכל כחות

המוח זולת הדוק והשמלה אשר מקפת ודבקה למוח, ולפיכך אם ניקב התחתון טריפה. וכשם שיש ממעל לרקיע אשר על ראשי החיות כמראה אבן ספי"ר דמות כסא, כן בין אלו שני הקרומים יש שם ליחה זכה ודקה למאד עד שהיא ממוצעת בין אויר למים, כי אינה אויר ממש ולא ליחה ממש, והיא דוגמא לרוח אלהים (בינה) מרחפת על פני המים (חסד שבעטרה), והיא ספירית ר"ל שהיא כוללת כל המראות ובעצמה אין לה צורה והיא ראויה לקבל כל צורה. והוא כעין כסא לסוד החיה אשר שוכנת על הכסא ההוא שנאמר וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה והוא החיה (בעטרה) הנזכרת:

ודע שאותה החיה היושבת על הכסא היא החכמה וכעין חשמל (מלבוש) מקיף אותה החיה. והחשמל ההוא הוא כמראה אש. פירוש הזכיר הדק שביסודי אמ"ש, כי האש כולל גוונים הרבה דקים.

והנה אותה החיה ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה היא כמראה אש, ומן האש ההיא מתפשט זוהר ונוגה ומראה הנוגה כדמות הקשת הוא מראה דמות כבוד ה' (עטרה).

ודע אהב"ז כי מן הרקיע העליון (תפארת ושמים) אשר ממעל לחיה מתפשטים ממנו נתיבות רבות אשר בהם ישולח כח ההרגש והשכל לכל אבר הראוי לו, ודע כי לא ימצא שום הרגש ורצון זולת הנתיבות ההם. ואם תדקדק במה שכתבתי הנה בפירושי תמצא בו סוד ג' אמות אמ"ש, ר"ל אויר, מים, אש. ולפיכך מוכרח הוא שיתפשט מהם ר"ל שיהיו הנתיבות נמשכות אחר השלש אמות לסוד כפולות. ולכן יתפשטו מהן ז' נתיבות ר"ל צינורות. הצינור האחד הוא המתפשט מצד פני המצח לעמת ראש החוטם כי יש חקיקה ופיתוח בעצם ההוא ר"ל ביו"ד אשר משם יצא הצינור עד האף, הנה החיה משלחת צינור להביא בו ריח ניחוח לי"י, כי הריח מתערב באויר והחיות מכח החיה רצוא ושוב ומתערב בחיות כח הקטרת ונקשר ברוח אלהים חיים המרחף על פני המים ולכן נקרא זה השם צי"ת ית"ץ, תרגום של האזינו אציתו, זכה לקיים והאזנת למצותיו צי"ת, ואם לא ית"ץ מלשון ונתץ את הבית שפירושו חרבן. וזהו סוד חרש הרי הוא כשוטה לכל דבריו, ואם ירח מוטב ואם לאו יח"ר לי"י, לפיכך הקטורת מבטלת האף. וכאשר יצא אותו נתיב מנקב העצם ויגיע לתחלת החוטם אזי יתחלק הנתיב לב' דרכים. הא' מהם אל העין הימני, והב' אל העין השמאלי כזה. וכאשר יגיע מן החיה הצינור אל העין השמאלי לצד שמאל ואל העין הימני לצד ימין אזי הצינורות הן מקיפין סביב אבן הספיר אשר הוא דמות כסא לשבת עליו כח שכלי הרגש של הראות אל העין ונקרא ראה, וסוד זה כי בכח

האבן הספיר אשר בעין אשר הוא דמות כסא לשבת כח ההרגש באותה ספירה יתראה כל הצורות בהתלוות אליהן אחד מהמאורות כערך אשר נראה הצורות בעין המים.

והנה דמות כבוד ה' עינו אל האבן הספיר אשר מכח החיה וע"י הנתיב יחזיר את הנראה אל החיה העליונה. וזהו סוד שהסומא אינו נחשב כשוטה (אבל החרש נחשב כשוטה) אמנם נחשב כמת כי החיה סרה מעליו. וצריך אתה לדעת כי כשם שכל תנועה תיוחס אל הנמצא הראשון כן כל התנועות שבאדם כולן ייחוסן אל הכח ההוא אשר בין שני הרקיעים.

ודע שהמוקדם שבמוח הוא בתכלית הדקות, ואמצעי ממנו הוא יותר עב ואחריתו הוא נוטה אל כח הדמיון. וכן הצינורות הנמשכות מאחרי המוח הם יותר חזקים ולכן ראויים הם להניע תנועות ולפיכך יוצא נתיב שני מאחרי המוח אל שתי העינים כדי להניעם כפי הרצון. והנתיב השלישי נמשך מאחרי המוח ומאחרי הנתיב השני ובא קצת הנתיב השלישי אל הלשון לתת בו חוש הטעם וקצתו יבא אל השינים לתת בהם חוש המשוש. וצריך אתה לדעת כי ברוח הזך אשר בלשון יקובל בו הטעם על ידי הלחות שבלחות יתבלע טעם מן הנטעם בלשון או מתוק או מר או חמוץ או מלוח, והשמנונית והחריפות והקביצות והעפיצות והתפל, כי הלשון הוא דבר רך ולכך הוא מזומן לקבל הטבע, וכח ההרגש בא אליו מן הנתיב הג'.

והנה נתן בזה הנתיב בבואו אל השינים חוש המשוש הוא להבחין בין חם וקר ולח ויבש ובין הרך והקשה. והנתיב הד' יוצא ג"כ מאחורי הנתיב הג' והוא בא אל החך העליון ונותן בו כח הטעם. והנתיב הה' מגיע ממנו קצת חוש השמע לאוזן ומקצתו יגיע ממנו קצת תנועה לפנים. והנתיב הו' יגיע קצתו אל הלשון ואל הגרון ונותן ללשון חוש הטעם ולגרון חוש המשוש וקצתו מתפשט אל הכתף וקצתו ילך אל הצואר ויתפשט ממנו אל הגרגרת ויתפשט ממנו אל הריאה ולושט ויתפשט לטרפש הכבד והיא הפרוכת המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים ר"ל בין כלי המאכל לכלי הנשימה ויתפשט מן הטרפש הכבד ויתדבק בפי האצטומכא ויתפשט משם בקרום הכבד והטחול וקצת הקרבים ויתדבק שם קצת חלקי הזוג הג'.

ודע כי הקנה נתיב לרוח אלהים חיים, והושט נתיב למאכל לפרנס בו איברי הגוף, והאצטומכא הוא כלי בשול להמזון המשתלח אל הספירות, והכבד הוא כלי שבו יתבשל המאכל שיפסד צורת הנאכל וישיבהו לדם בכח חום הירוקה שבו מכח הגבורה והאש החזקה, והטחול הוא כלי מוכן לקבל השמרים מן הנאכל, והקרבים הם נתיבות לשלח

הרעי לפעור. והנתיב הז' הוא צומח מאחרי המוח ובא אל הלשון והגרגרת ונותן כח התנועה להם.

הנה נתבאר כי באלו שבע נתיבות באים ההרגשות בכל האיברים.

ודע כי מחוט השדרה הנמשכת מן המוח מתפשט מהן ל"א נתיבות וכולם כפולים חוץ מן הנתיב הא' שאין לו זוג והם ל"ב נתיבות הנמשכות מחוט השדרה. והנתיב הא' נמשך מן הנקב שהוא בין החוליא אשר מחולית הצואר ויעלה עד שיתחלק סביב הראש (בעטרת). והנתיב הב' נמשך מהנקב שהוא בין החוליא הא' והב' ויעלה עד שיתדבק בעור הראש ויתן לו חוש המשוש ויגיע גם כן לעצלים אשר בעינים ולפנים והוא ממשיך להם התנועה. הנתיב הג' נובע מהנקב אשר בין החוליא הב' והג' ויעלה לעין ולפנים שמצד אחד ויתן להם החוש והתנועה. הנתיב הד' נובע מהנקב אשר בין החוליא הג' והד' עד שיתדבק בהמצח ולמעלה ממנו. הנתיב הה' נובע מהנקב אשר בין החוליא הד' והה' ויגיע ממנו אל המחיצה וקצתו הוא סבה לתנועת הראש וקצתו אל הכתף. הנתיב הו' נובע מהנקב אשר בין החוליא הה' והו'. והנתיב הז' נובע מהנקב אשר בין החוליא הו' והז' ועולים קצתם אל הראש וקצתם אל השדרה והמחיצה. הנתיב הח' נובע מהנקב אשר בין החוליא הז' והח' ויעלו קצתם אל הזרוע העליון והתחתון וקצתם אל הכתף. הנתיב הט' נובע מבין החוליא הח' והט' ומתחבר עם נתיב הו' בכתף והם מביאים החוש לזרוע העליון והנתיב הו' ילך אל הזרוע ובו תנועות הזרוע וקצתו מביא החוש לעור הזרוע וקצת מהנתיב הח' יתן החוש ויניע הכתף. הנתיב הי' נובע מבין החוליא הט' והי' וקצת הנתיב הזה יתפשט בדרך אשר בין הצלעות וקצתו בדרכי השדרה וקצתו יורד אל הכתף ויגיע בו החוש והתנועה. נתיב י"א נובע מבין החוליא הי' והי"א ומתפשט לעור ויתן לו החוש וקצתו יכנס לפנים בגוף ויחלק בין הצלעות והעצל דרך המלובש בחזה ויתפשט לשדרה ולכתף ויתפשט עד הנתיב הי"ט והנה יש לו ז' נתיבות. הנתיב הכ' הוא הנתיב האחרון היוצא מהשדרה בין החוליא הי"ט והכ' עד אשר יתחלקו לה' נתיבות ויכנסו מבפנים ויתדבקו בעצלי הבטן וקצתם בדרכי המתנים ויתחברו עמהם ג' נתיבות מהמוח וירדו אל השוקים ב' נתיבות אשר תחת אלו הג' ויתפשטו מן השוק אל הרגל. ומתחלת עצם העגבות יצאו ג' נתיבות מכל עגב לנתיב אחד וכולם יורדים אל הרגלים וג' נתיבות נמשכים אל האמה שהיא אמת המים.

הנה תמו ונשלמו ל"ב נתיבות אשר בהם ישולחו הכחות הנפשיות לכל האיברים.

והנה גם כן ל"ב נתיבות ר"ל ל"ב שינים בפה של האדם כנגד ל"ב נתיבות למוצא האותיות, וכן ל"ב פרקים באצבעות הידים, וכן באצבעות הרגלים וכנגדן ל"א מלכי

כנען שהרג יהושע. וכנגדן ל"ב כוכבים מהכוכבים הסובבים את הגלגל תמיד. וכנגדן ל' מלכי בית דוד ומלכות המשיח ומלכות ה' ית', וכל אלו נרמזים בל"ב. כן כל חי מתנהג בל"ב נתיבות. ואלו הן, המסס, והדקין, והקנה, ובית הכוסות, והלב, ומזרקי הלב, ותרבץ הושט, והושט, והקיבה, והכרס, והמרה, והכבד, והטחול, וטרפש הכבד, והריאה, וקרום של מוח, ובני מעים, והמעי האחרון, והזפק, וגגו של זפק, והמוח, והכבד, ושומן הלב, והכליות, והביצים, והאמה של שתן, והטבור, ובית הרעי, וסמפון של כבד. וב' עורות יש לושט רומז לשני וילונין המבדילין בין הקדש ובין קדש הקדשים. ומחיצה המבדלת בין נתיב ראשון לנתיב אחרון. הרי ל"ב נתיבות. יש מהם עצבים ומהם עורקים וגידין דופקין וגידין שאיני דופקין, ויש מהן איברים ויש מהן נתיבות לדחות מהן המותרות כמ"ש בעלי הטבע הטוב שבמאכל יחזור שומן והטוב שבשומן יחזור דם והטוב שבדם יחזור שכבת זרע והשאר יודח בכח הדוחה אל בית הרעי. וכעין דוגמת זה בעולם הי"ס הטוב שבשפע יושלח אל הספירות והעיכול יודח אל התמורות ודי למבין. ואותן הנתיבות נאצלו מן המקור הנסתר והנעלם אשר אין כל בריה יכולה לעמוד על אמתתו ואין רעיון יכול לעמוד על מציאותו ונלאו מהשיגו, ויהיה פליאות מלשון כי יפלא ממך דבר ותרגומו ארי יתכסי, ועל זה נקרא אל"ף והפכו פל"א לפי שהוא נעלם בהשגה. ויש הפרשה והבדלה לפי שיש הבדל בין מדת האין ובין מדת היש, כי האין הוא ההעדר בהשגה, והיש יש בו קצת השגה והוא בכור להשגה והסוד בזה הבכור (חכמה) להכהן (חסד) והוא האחדות השוה שהוא השוה ביחוד האמיתי בין צדיק לרשע במחילתו והסוד וחנותי את אשר אחון וגו' אע"פ שאינו הגון ועל זה נקרא שכל נבדל. וכל הנבדלים והנמצאים מכ"ע והחכמה כולם נרשמים ונחקקים בחכמה תתאה (בעטרת) לפי שהיא כוללת כל המראות והחקיקות. ואחר שכל פרטי החקיקות היו רשומות בחכמה והמציאה החכמה בכח כ"ע הויה אחת ושמה י"ה ובה כח כל ההויות הנקראים יו"ד ה"א וא"ו ה"א אמר שגם מאותם כללי ההויות נמצאת מעלת כנסת ישראל הנקראת צבאות ופי' צבאות אות הוא בצבא שלו כי בה יראו כל המראות הצובאות וכל האספקלריאות וכל הנמצאות כדרך שנראים הצורות באספקלריא. וכאשר הגיע אל העטרה שהיא מראות הצובאות אמר בג' ספרים התחיל לבאר מתוכה כל מראות העליונות וכללם בג' ספרים, יש לך לדעת שהספירות יקראו ספרים מלשון ספיר גזרתם ואמר כי על ידי ג' ספרים שהם ג' שמות והם אדי"ד ידו"ד אדנ"י המציא כל הנמצאות בספר וספר וספור, פי' בג' אותיות של שם המפורש שהן יו"ד ה"א וא"ו ובכללם הה"א אחרונה כי היא עלולה לידו"ד כמו שרמזנו.

והנה הזכיר במשנה זו שלשה מינים, נתיבות ושמות וספרים שהם ספר וספר וספור. וצא"ל כי תחלת כל הנמצאות נמשך מהש"י (מכ"ע) משך השפע והיה נמשך והולך עד קצה ידוע ומתוך התנועה נתחדש לשפע חום ומן החום התלהבות ומן התלהבות ניצוץ ומן הניצוץ אש.

והנה האש היה נמשך ומתגלגל עד שנתעגל בעיגולו ומתוך העיגול נתקשה ונהיה לשמים (תפארת) אשר הקב"ה נקרא על שמם שנאמר ואתה תשמע השמים. ואמרו רז"ל לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר, וכל מעשיך יהיו לשם שמים, ועליהם נאמר עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה.

והנה חקק בספירות של השמים נתיבות וחקיקות ושבילים לכל צבאם הנבראים והם נקראים ספרים. והשמים ההם הם רקיע כעין הקרח הנורא והם אטומים כדמות יו"ד אטומה והיא גולם בלי צורה.

והנה רוח ה' מפרק הרים ומשבר סלעים וברוח ההוא שהוא רוח כ"ע ועילת העילות בצורות יאורים בקע וכל יקר ראתה עינו. כי כאשר נחקקה החכמה בגולם היו"ד המקיף לכל הנמצאים חקיקות צורות האותיות שהן האותיות של התורה הנה גשמי החלקים אשר נחצבו מן החלמיש צור שהיא הסלע (כ"ע) הם הם האותיות וחללי נתיבות חקיקתן יקראו נתיבות, והנה ל"ב חלקי האותיות כמו שפירשתי לך מפה אל פה, והנה כל אות ואות נחקקו בה כל האותיות ולפיכך אמר אל"ף עם כולם וכולם עם אל"ף. ואזי מן הנתיבות ההם נבעו שלש מאות ושבעים ושמונה מיני אורות שנאמר בצורות יאורים בקע וכל יקר ראתה עינו ומספר המאורות כמספר חשמ"ל. ופי' יאורים י' אורים, והנה האורים ההם היו רצים ושבים כדמות מרוצת הכסף (חי) באש לפי שלא הוקבע להם מקום לישיבתן שנאמר מבכי נהרות חבש ותעלומה יוציא אור.

והנה נהרות מלשון ונהורא עמיה שרא, ומתוך שעצרן וחבשן כל התעלומות הוציאם לאור, פי' סתרי כ"ע וחכמה, והחכמה מאי"ן תמצא, פי' מכ"ע שאינו מושג מהותו משם היא נמצאת והיא מציאות י"ש מאי"ן. אמנם אין זה העדר גמור כי לא יתהוה איזה דבר שיזדמן מאי זה דבר שיזדמן כל שכן שלא יתהוה יש מאין אבל נקרא אין לפי שאינו מושג לא מצד עילתו ולא מצד עצמו שעילתו הוא עילת העילות ונקרא האי"ן קדמון לפי שקדם לעולם ואין זה דבר גשמי. וא"י זה מקו"ם בינה, פי' כ"ע וחכמה הם סיבת מציאות הבינ"ה כי אל"ף רומז לכ"ע ויו"ד לחכמה. לא ידע אנוש ערכה, פי' אם בא אנוש פני אדם לחקור ולידע מהות החכמה איך הוא ערכה בכ"ע הנקרא אין לא ידע לשום לה ערך, לפי שבאי"ן לא יתפש בו שום הבדל ולא שום הויה, וגם אם באה שום

בריה לחקור על מציאות החכמה איך היא בארץ החיים המיוחדת לכ"ע לא יוכל להגיע לאמתות מציאותו כי החיה (נפש) היא מיוחסת לכ"ע בסוד נפש רוח נשמה יחידה וחיה. ולפיכך ארץ של כ"ע נקרא ארץ החיים, ואפילו החיה שהוא שם ובאה לדרוש החכמה מארץ החיים לא יגיע לאמתת מציאותה. תהום אמר לא בי היא, פי' אם בא לחקור על מהות החכמה איך ערכה בכ"ע מתוך תהום של כ"ע לא נוכל להגיע כי התהום מעיד על עצמו כי אין השגתה בו ר"ל כי אין השגת ערכה בכ"ע אם כן איך יוכל המשיג להשיגה מתוך התהום, והתהום דומה לג' ראשי השור במעשה בראשית, פי' פני אדם פני אריה פני נשר.

והנה בנתיבות ביארתי סוד התהום ומהותו ואם נבוא לחקור מה שנמשך מכ"ע לידע איך ערך החכמה בכ"ע עדיין לא נוכל להגיע למציאותה כי הנה ים החכמה הוא ים שאין לו סוף אע"פ כן מעיד על עצמו שאין עמו ערכה א"כ איך נוכל להגיע לתכלית חקירתה. לא יותן סגור תחתיה, פי' הזהב הנקי והטהור, פי' אם באנו ליקח ערכה בכ"ע מצד הגבורה שבכ"ע ולפי שבא מכ"ע נקרא סגור פי' נעלם. ולא ישקל כסף מחירה, פי' חסד הבא מכ"ע, פי' גם מצד החסד ההוא, לא תסולה בכתם אופיר. ואם נחקור על ערך החכמה מתוך התפארת הנדמית בכתם אופיר דומה לצד מקור הדין שעתיד להמשך אליה מכ"ע. לשוהם יקר וספיר, ולפי שיש בתפארת שתי סבות לעצמותה ולעטרה הדביקה בבריאה הראשונה ולפיכך הרבה בדמיונות בזה המקום. לא יערכנה זהב מהוד הבא מכ"ע, וזכוכית מנצח הבא מכ"ע. ותמורתה כלי פז מצד יסוד הבא מכ"ע, בכל אלו המדות לא יודע סבת החכמה וערכה בכ"ע איך היא. ראמות וגביש של החכמה היש להן ערך בכ"ע, לא יזכר, כי בזאת המעלה אסור לחקור כדתנן לקמן אם רץ לבך שוב למקום. אמנם משך החכמה מפנינים מסבת הסבות אשר הושכל בכ"ע, וכשם שהוא אינו מושג לזולתו כך החכמה אינה מושגת לזולתה, ויהיה ראמות מלשון רום ידיהו נשא, שפירוש רוממותו של כ"ע אין דורש ומבקש רשאי לחשוב שם, אמנם גבי"ש, פי' ג"ב י"ש, עליונו של י"ש כיצד יתחדש י"ש מאי"ן. לא יערכנה פטדת כוש, פי' האבן הירוקה הנקראת קו ירוק, אמר אם תבא לחקור על ערך החכמה בכ"ע מתוך קו ירוק, ר"ל בינה המתפשטת מן החכמה, לא תוכל, ואמר כוש כי האבן היקרה ההיא משם מוצאה. ועד"ה כי כוש הנזכר כאן הוא מסוד ישת חושך סתרו וכינה החושך לכוש להיות החושך נראה שחור, ואמר כי מאותו החשך הטהור והזך והנקי כאשר יאצל ממנו הפטדה עדיין לא יוכל ליקח ערך החכמה מן הצד איך היא בכ"ע לפיכך חזר ואמר ובכתם טהור לא תסולה, פי' לא תערך, וע"כ תרגם לא יותן סגור תחתיה ולא ישקל כסף מחירה, לא יתיהב דהב

סנין חילופה ולא יתקל סימא פירוגה. לא תסלה בכתם אופיר בשהם יקר וספיר, לא תשתלחף בפטלוון דמן אופיר בבירולין יקר ושבזיזא. לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז, לא יעלינה דהבא אספקלרא ופירוגה מאני אובריזין. תרגום אחר לא יסדרינה גבר עתיר בדהב וזכוכיתא לא יהב חלופה מאני דדהבא סנינא, לית אפשר דתשתכח בזילותא אלהין ביוקרא היך דהבא ומאן דלא ינטרונה אזלא ומתברא היך זגוגיתא ופרוג אגרה לעלמא דאתי מאני פזוזיא. ראמות וגביש לא יזכר ומשך חכמה מפנינים, סנדלכין ובירולין לא ידכר ונגדא דחוכמתא מן מרגלין. לא יערכנה פטדת כוש בכתם טהור לא תסולה, לא יעלינה מרגלא ירקא דאתי מן כוש בפיטלוון דכי לא תשתלחף. אחר שביאר לך המנע החכמה והשגתה ר"ל ערכה בכ"ע חזר ופירש לך שגם אחרי מי שירצה לחקור אחר ישותה בעצמה איך מקבל אצילות ושפע מכ"ע אמר כי גם זה הוא נמנע מהשיגה וזש"ה והחכמה מאין תבא פירוש מכ"ע, ואי זה מקום פי' כי רוח אלהים בחכמה. ונעלמה מעיני כל חי, פירוש אפילו מן הספירות שלמטה הימנה. ומעוף השמים אלו כל המרכבות הטהורות כי אין דבר טמא יורד מן השמים (תפארת). אבדון ומות הם ראשי התמורות כי האבדון תמורות ההויה כי הויה נותנת הצורות והאבדון מפשיט הצורות ומות תמורת החיים. אמרו באזנינו, פי' בבינתם, שמענו שמעה של החכמה, אמנם אלהים שהוא הבינה הנכתב בידו"ד ונקרא בשם אלהים הבין דרכה, פי' הנתיב שהוא בא לעולם לכל אחד ואחד מהפרטים. והוא כ"ע (תפ') ידע את מקומה מקום הליכות נתיבותיה. כי הוא שכ"ע לקצות הארץ (עט') יביט תחת כל השמים (יסוד) יראה, ומתוך שמביט לארץ החיים ותחת כל השמים ששם מעשה כל היצורים בפרטים בסוד ידו"ד באדני אז לא יעלם ממנו דבר וזהו סוד החכמה. לעשות לרוח של המשתלחים משקל שיצא במדה במשקל ובמשורה, ומים, פי' חסד, תכן במדה שנאמר מי מדד בשעלו מים וגו'. בעשותו למטר חק כמה ימטיר ויחיה וכמה יפסיד וישחית בדין בני חלוף מן המטר. ודרך לחזיז מצד הגבורה קולות, אז ראה ויספרה, פי' יסדר מהם הספירה. הכינה לחכמה. וגם חקרה במעשה. ויאמר לאדם (תפארת) הן יראת (עטרת) ידו"ד היא חכמה וסור מרע בינה, והקבלה שאין לנו צד להשיגה רק מיראת ה' שהיא עט' שבכ"ע כדתנן נעוץ סופן (עטרת) בתחלתן ותחלתן בסופן, וביאר עוד שגם הבינה אין צד להשיגה אלא מצד שהיא למעלה מהתמורות שנאמר וסור מרע בינה והיא הגולם של כל הספירות שהיא היו"ד שבתוך הבינה כאשר נחקקו בה נתיבות האותיות בתמונת כל פרטי הפרטים והכללים אזי היו תבנית האותיות זו לפנים מזו אלף אחר אלף עד אלף אלפים והם נמשכין ונחקקין זה לפנים מזה עד רבו רבבן וכל שאר האותיות וכן

תבנית כל כללי הנמצאות ופרטיהן ופרטי פרטיהן, וכן תבנית כל עשב ועשב, וארז"ל שמנין פרטי העשבים כמספר אר"ץ שהן אלפים ומאה כי אל"ף היא אלף וצד"י פשוטה תשע מאות ורי"ש מאתים הכל אלפים ומאה. וכן פרטי הדומם וכן פרטי הצומח רוצה לומר אילנות ודשאים, וכן פרטי חיות ועופות ובהמות ושקצים ורמשים ודגי הים וכן של חי וכן מין המלאכים ועשר כתותיהם ומשכנותם. וכן הגלגלים והכוכבים ומסלותם וכן פרטי פרטיהם. וכן הימים והנהרות והמורכבין מן הפרטים ומן המינין בדין בני חלוף כל אלו הנתיבות כולם נכללו בג' ספרים שהם ג' שמות ר"ל אהי"ה הוי"ה אדנ"י, וכולם ר"ל הנתיבות של התבניות ההם נכללו בספר וספר וספור ר"ל בג' אותיות של הש"י שהם יו"ד ה"א וא"ו והם כנגד השכל והמשכיל והמושכל והדעת והיודע והידוע שנאמר אני ה' עושה כל מלמד שכל היצורים כולם נחקקו בשמו. לפיכך נצטוינו שלא להשחית דבר ושופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם וזהו סוד היצירה להיות כל הנבראים משותפים באדם והאדם בהן ולכן יתפעל האדם במעשיהם, בסוד הכשפים וההשבעות, והבן זה: ואחרי הגיעך לזאת המדרגה מעתה תוכל להבין מי יספר שחקים בחכמה ממה שרמזנו בו לעיל.

והנה יספר מלשון ספירות וספרים וספר וספר וספור ואמר כי השחקים וכל פרטיהם נכתבו ונחקקו בחכמה, ונבלי שמים מלשון נבל וכנור כי בדרך הנתיבות ימשך רוח אלהים חיים בנגינות ידועות שהן ל"ב נגינות שהתורה מתגלגלת בהן, ואמר אותם הנגינות של המוסיק"א ר"ל טעמי התורה מי יסדרם.

ועוד נוכל נלמוד מלשון מי יספר שעשאן צלולין כספיר ופתח עיניך והבן אמרו זה ספר תולדות אדם וטבעו, ונאמר עתיק יומין יתיב וספרין פתיחו, ונאמר מחני נא מספרך, ונאמר ימחו מספר חיים, ונאמר וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. ויש לך להבין כי הזכיר כאן ל"ב נתיבות פליאות חכמה הוא כלל כל הנמצאים ואמר כי הם נמשכו מכ"ע הנקרא פל"א אל"ף אל החכמה אשר היא יו"ד וכללם א"י זה מקום בינה. ואחרי כן אמר חקק י"ה הוי"ה צבאות, הרי עוד ג' מעלות ובכללם הל"ב וכל הנמצאים ואחרי כן אמר בשלשה ספרים וכלל כאן הל"ב נתיבות וגם י"ה הוי"ה צבאות ואחר כן אמר בספר וספר וספור שכלול בו כל הנזכר לעיל. וכן שם של ד' אותיות יש בו ד' אותיות והן עשר אבג"ד עולין למספר עשר ויו"ד בראשו שהוא עשר בחכמה, ואחריו ה"א לבינה, ואחריו וא"ו לתפארת ולששה קצוות, ואחריו ה"א אחרונה שהיא כוללת כל המציאות כדרך שנראים בה ולא בדרך חקיקה.

והנה לך ראשי פרקים במדרגות. נתיבות **א'**, ושמות **ב'**, ואותיות **ג'**, וספרים **ד'**, מה שבמעלה הראשונה נקרא נתיבות נקרא במעלה שאחריה שמות, ובמעלה שאחריה אותיות, ובמעלה שאחריה ספרים, וכולם לפרש שם של ד' אותיות המפורש ית' שמו: ולפי שהזכיר נתיבות וג' שמות וג' ספרים וספר וספר וספור חזר וכללן במספר עשר ספירות מלשון ספיר גזרתם:

פסוק ב

עשר ספירות בלי מה ועשרים ושתים אותיות שלש אמות שבע כפולות שתים עשרה פשוטות. וצא"ל כי כל זה הספר מסודר על שלשה דרכים, בעולם ובשנה ובנפש, ולפי שבמשנה הראשונה הזכיר שם צרכי סדר העולם, הזכיר כאן צרכי סדר השנה. וכן כל הספר הזה, ומ"מ בכל משנה ומשנה מהם רומז אל ג' סדרים אלו. אמר עשר ספירות בלי מה, רמז אל היו"ד העליונה אשר היא מקפת לכל ההויות אשר נבראו ביש מאין שמיד נבדלו עשרה רקיעים זה מזה באמצעות היו"ד אשר הוא נאצל מבלי מה ר"ל מכ"ע שאין לו מהות אמנם היו"ד יש לו מהות ולכן נקרא חכמה כלומר חך אמר מה, וכל מה שנזכר בתורה ובנביאים ובכתובים רומזים אל החכמה שנאמר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך לרמוז אל כל הויות שהן מצויירות בחכמה כמו שרמזנו לעיל. אבל כ"ע הנקראת אין נקרא בלי מה, וי"מ בלי מה מלשון עדיו לבלום שפי' סתימת פה שאין רשות לדבר ולא להרהר, ואחר שהובדלו הרקיעים זה מזה כעין עשרה עגולים זה בתוך זה ונשאר באמצעיתם כדור אטום דמות יו"ד ודמות ארץ החיים, וקראם ספירות להיותם זכים ובהירים כמראה אבן ספיר דמות כסא.

והנה מכאן יש לך להבין שכל מה שפירשתי לעיל מענין החקיקות אשר בחכמה כולם נצטיירו ונחקקו בכל רקיע ורקיע מאלו הספירות, והנה בכל אחד מהם נתיבות ושמות ואותיות וספרים, וזהו ציורן: וצריך אתה לדעת כי כשם שדמות הרקיעים רקיע עליון המקיף כדורו כעין יו"ד אטומה הנה נבדלו באמצעיתו רקיעים אשר כלל מספרם עשר אע"פ שאין להם סוף כי כל אחד מהם מתפשט לעשרה וכל ענפיהם לעשרה וכן עד סוף כי אין מספר כלול כעשרה כמו שבארנו לעיל וכן כח בתבנית האותיות וע"כ אל תתמה אם פעמים ירמוז הפסוק או המשנה צורת עגולה ופעמים אל צורת אדם ופעמים אל צורת השמש ופעמים אל צורת ארץ או הרים או אילנות עגולים כי ספירותיהם עגולים כדורים ולא שטוחות וכן כל בריה ובריה מעין דמיון נשמה וכן עשבים או אריה או שור או נשר או לויתן או דג או גויה או רוח וכיוצא בהם כל אחד ואחד לפי חקירתו בצורה הכוללת הוא מדבר ולכל אחד מהן הויות או על דמות תבניתו שנאמר כל הנקרא בשמי

ולכבודי בראתיו והבן זה מאד וזה סוד מה שהיה כבר נקרא שמו ונודע אשר הוא אדם יצרתיו אף עשיתיו ועל זה הסוד יקרא השי"ת בכל אחד ואחד משמות היצורים שנאמר אריה שאג מי לא ייירא הוי"ה אלהים דבר מי לא ינבא. ואלו יס"ב כולם חיים מתנועעים תנועה סבובית ובכל אחד ואחד מהם נפשו שבה יתנועע ושכלו וציורו וחשוקו ובאלו החקיקות שבהם ר"ל הנתיבות מתוכן יתנוצץ אורות אשר צבעם שונות זו מזו. ומהם נברא מאור אחד שנאמר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור והוא שמש ומגן הוי"ה צבאות והוא כולל כל הצבעים והוא האור ששמש בז' ימ"ב וזהו סוד והיה לך ה' לאור עולם והמקיף שהוא היו"ד הוא החשמ"ל וכולם מסודרים ע"פ כ"ב אותיות כל פרט ופרט של כל מין ומין ממיני הנמצאות, ואלו הכ"ב אותיות בסוד אלף אלפין ורבו רבבן שפירשתי לעיל הם בכל גלגל וגלגל ובין כל אות ואות מהם הבדל והאותיות חיות ורצות ושבות ופורחות מדרכי הנתיבות ועולות עד לאין סוף. ומתוך כך עלייתן וחזרת הקפי הרקיעים נהיו מן המחיצות המבדילות בין אות לאות מצורות האותיות עד שיצאו ועלו ופרחו שנאמר והחיות רצו"א ושו"ב בגימ' תרי"א מצות כי הם על ידם. והיו הגלגלים חלולים ונתנועעו אותיות בתוך אותיות עד שנצטרפו מהן כל לשון וכל דבור וכל תרי"ג מצות והיא התורה שקדמה לעולם (בינה) והיא שמו של הקב"ה כי אין בה הפסק וצירוף גשמי כי כולם קדושים ובתוכם הוי"ה ואין לזה כח יותר מזה ולפיכך ארז"ל כי ותמנע היתה פלגש קדושתו כקדושת שמע ישראל כי כולם בשם ה' יכנו. **ואמר שלש אמות**, פירוש אמות יסודות ואמר כי שרשי היסודות הם ג' כי הארץ מורכבת מאמ"ש ואינה יסוד פשוט וכן ראוי כי כשם שסבת הוי"ה משלש והם ההעדר וההויה והנושא אל שניהם והם שני הפכים כן כל המורכבים צריכים שיהיו משני הפכים והם האש והמים והרוח נושא לאש מצד חומו ונושא למים מצד לחותו.

והנה הארץ מורכבת משלשתם. וידוע כי החומר ר"ל גלם החכמה הוא שוה לאיכיות [לחום] ולקור וללחות וליובש והנה ומ"ב גימ' ח"ם כי ממנו כח החום. קור בגימ' שא"ה והוא מתחלף להיות האש יבש בגימ' דח"ש. לא"ז בגימ' ל"ח.

הנה אלו ד' איכיות פשוטות הראויות לחומר הפשוט הנקרא גל"ם והוא גמ"ל.

והנה רוח אלהים ר"ל חכמה שוה להם ולפי דקות האיכיות היה סדר הנחתם כי האויר שהוא פשוט בתכלית הפשיטות הוא עליונו לגבנינות שבכל יס"ב ואחריו המים הרוחניים והם יסוד אל המים אשר נתהוו מהם הרקיעים שנאמר בהם יהי רקיע בתוך המים ואחריהם האש שממנו נתהוו השמים שלמטה והשרביטים, וזהו סדרן על סדר אמ"ש. וצא"ל כי המים הקרובים לאש אין טבעם כטבע המים הקרובים לאויר, כי

הקרובים לאש יקבלו טבע מטבע האש קצת חמימות ויובש, והמים אשר קרובים לחלק האויר יקבל האויר מהם קצת קרירות, והמים האמצעים שבהם הם פשוטות באיכות המים ר"ל קר ולח, ובהתערב אלו שלש אמות בד' איכיות שבהם יפרד קצתן אל קצתן ויתמזג קצתן בקצתן ויתהוה מהן היסוד הרביעי הנקרא עפר אמנם איננו מן האמות שנאמר כי לשלג יאמר הוי ארץ והשלג הוא מקרירות האויר והקרשתו והוא שלג (חסד) שתחת כסא כבודו וכאן טעו הפילוסופים ואמרו כי היסודות הן במדרגה השלישית לנמצאים שמתחת גלגל הירח כי החומר הוא ראשון למציאות ושני למציאות הם ד' איכיות הפשוטים ושלישי למציאות הרכבת האיכיות והם היסודות וכשם שטעו במספר היסודות שמנו ארבעה כן טעו בסדר הנחתם אמרו האש למעלה ואחריו האויר ואחריו המים ואחריו העפר.

ועוד טעו באמרם שהגלגלים הם פשוטים בלתי מורכבים מאמ"ש ר"ל מד' יסודות. וצא"ל כי סדר אמ"ש הוא בעולם העליון (עולם הספירות) ראשית האצילות ובעולם שאחריו (עולם המלאכים) ישתנה הסדר אמ"ש לאש"ם ובעולם שאחריו (עולם הגלגלים) מן אמ"ש למש"א ובעולם שאחריו מן שא"ם לשמ"א כמו שיתבאר כי בהכרח יתהפך הנחתם מסדר המחתים שנאמר תתהפך כחומר חותם ולפיכך בסדר זה העולם שאנחנו בו אש למעלה ואחריו אויר ואחריו מים. אמנם היות טעותם מבואר במה שאמרו שאין הגלגלים מן היסודות הוא שנתבאר בחכמת החוזים היותם מיחסים טא"ק לאש שב"ג לעפר תמ"ד לרוח סע"ד למים והבן זה. נמצאת אומר שכל צבא השמים והארץ והימים והם עצמם עליונים ותחתונים שרשם ויסודם אמ"ש. וצא"ל כי כל אחת מן הספי' יש לה צבע בפ"ע וכן כל אחד מן היסודות (יש לו צבע בפ"ע) ויש מלאכים מצויים מיסוד אחר מן הבינה ולמטה לפי שאותיות אמ"ש אינן פשוטים גמורים:

שבע כפולות. פי' מספר שבע נולד מאמ"ש כי האויר יש בו כח מים ואש והמים יש בהן כח אויר ואש והאש יש בו כח מים ואויר, וקבוץ הכל הרי שבע כפולות. ולפי שהן כפולות בדבר ובתמורה נקראו כפולות: **ואלו הן הדברים ותמורתן**:

חיים / בינה / מות
שלום / יסוד / מלחמה
חכמה / חסד / אולת
עושר / גבורה / עוני
חן / תפארת / כיעור
זרע / נצח / שממה

ממשלה / הוד / עבדות

הדברים ותמורתם:

עת ללדת - זרע / ועת למות - שממה:

עת לטעת - זרע / ועת לעקור נטוע - שממה:

עת להרוג - מות / ועת לרפוא - חיים:

עת לפרוץ - מות / ועת לבנות - חיים:

עת להשליך - עוני / ועת כנוס אבנים - עושר:

עת לאבד - עוני / ועת לבקש - עושר:

עת לחבוק - חן / ועת לרחוק מחבק - כיעור:

עת לשמור - חן / ועת להשליך - כיעור:

עת לחשות - חכמה / ועת לדבר - אולת:

עת לתפור - חכמה / ועת לקרוע - אולת:

עת מלחמה / ועת שלום:

עת לשנוא - מלחמה / ועת לאהוב - שלום:

עת ספוד - עבדות / ועת רקוד - ממשלה:

עת לבכות - עבדות / ועת לשחוק - ממשלה:

והנה סדרתי לך כ"ח מחנות שכינה אשר השכינה מתהלכת בי"ד מחנות לימין ובי"ד מחנות לשמאל ומהם יהיו כל משפטי השכינה אשר דנה בהם הבריות. וידוע כי שם אדני סובב בשם יהוה אלהינו ידוד הנק' כוזו במוכסז כוזו ידוד אלדינו ידוד בימינו וכוזו במוכסז כוזו בשמאלו שנאמר ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך. ומהם יוצא כל משפט לידת הבנים מצד החסד או מיתתן מצד הדין. ולטעת הנפשות בארץ החיים כי האדם עץ השדה. או לעקור נטוע מארץ החיים. או להרוג או לסקלו מארץ החיים. או לרפוא לחולים להביאם לחיים. עת לבנות הפרצות אשר נפרצו בו לקחת את נפשו ולהשחית חיותו. עת להשליך עוני, פי' משליך מחייתו. עת כנוס, פירוש לכנוס עושר מצד הגבורה כי מצפון זהב יאתה ותמורתו העוני. עת לבקש אחר המחיה והעושר ועת לאבד מצד העוני והתמורה. עת לחבוק מצד החן של הזווג. ועת לרחוק מחבק מצד הכיעור. עת לשמור מצד החן ועת להשליך מצד הכיעור. עת לחשות מצד החכמה כי גם אויל מחריש חכם יחשב. ועת לדבר קול כסיל ברוב דברים ופי כסיל מחתה לו. עת לתפור חלקי אדם ר"ל בדין בני חלוף בחכמה. ועת לקרוע מצד התמורה. עת מלחמה ועת שלום מצד יסוד. עת לאהוב מצד שלום. ועת לשנוא מצד תמורות. עת ספוד מצד עבדות ועת רקוד מצד הממשלה. וצא"ל שכשם שיש ללבנה כ"ח מחנות שהיא מקפת בהן בכל חדש וחדש

כן יש למלכות כ"ח מחנות שסובבת בהן מהתחלת האורה עד כבוי אורה, ואילו נעשה עיגול נחלק על כ"ח בתים ונכפל אותיות יה"ו על אבג יתץ קרע שטן נגד יכש בטר צתג חקב טנע יגל פזק שקו צית, שיעלו קס"ח, חלקם על כ"ח יעלו שש אותיות לכל שם, וזהו צורתו: וצריך אתה לדעת כי מקום תשלום מהלכה בגלגל ר"ל הילוכה בי"ב הויות כאשר תשלים מהלך י"ב הויות אין זה מקום מולדה עד שתוסיף להרחיק עצמה מן השמש כשיעור עד שתקבל אורה מאור התפארת וזהו סוד אין בין מולד ומולד אלא כ"ט י"ב תשצ"ג. ועל פי אלה המחנות יהיה כל משפטי המלכות.

והנה כל היצורים אשר יתפעלו באחד מאלו הכ"ח מחנות יקבלו גזירות מן המחנות באחד מן הכ"ח עתים הנזכרים כאן וזהו סוד לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים, וזהו גם כן מפתח לתרץ בו שאלת צדיק וטוב לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו רשע ורע לו. והמשל בזה אילו נפש הצדיק הוא וכל חלקיו יולד בעת חסרון האורה בהכרח יתפעלו ענייניו בחסרון כי דיו לעבד להיות כרבו אמנם השכר המכוון הוא מזומן לו לשמוח במלכות ה' וכן בשאר הז' תמורות. ולהפך ג"כ אילו יולד איש רשע בכל חלקיו במילוי הירח אי אפשר שלא יגיעלו טובות אמנם ענשו מזומן להעדר ממלכות אל שנאמר וגם רשע ליום רעה, ואומר לעת תמוט רגלם.

והנה מזו הצורה יתבאר לך שמהלכת הלבנה בהויה אחת ימים ב', שעות שש, חלקים תקנ"ט, ומקפת כל י"ב הויות בתוך כ"ז ימים שש שעות רל"ד חלקים, ובין מולד למולד כ"ט ימים י"ב שעות תשצ"ג חלקים.

והנה השמש ומגן ה' צבאות יחול בראש טלה בתקופת ניסן ובראש סרטן בתקופת תמוז ובראש מאזנים בתקופת תשרי ובראש גדי בתקופת טבת. ולהיות שם בן מ"ב נחלק לז' חלקים וכל חלק מהם שש אותיות וצרפנו אליהם שם יה"ו אל כל אות ואות יעלו ד' פעמים מ"ב והם קס"ח אותיות וחלקנום לשש שש אותיות יעלו כ"ח מחנות סימנם כ"ח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, ואומר גדול אדונינו ורב כ"ח, ובהם נפעלים כל הגזירות. ואמר י"ב פשוטות פי' שאין להם תמורה אך הם פשוטים ועומדים מבלי תמורה כי אויר ומים ואש כל אחד מורכב משניהם נתחייבו להיות ששה כי באויר כח מים ואש ובמים כח אויר ואש ובאש כח אויר ומים הנה ששה וכל אחד מאלו כלול מכח נעלם (כ"ע) ונגלה (חכמה) כי שתיהן שופעות אל תפארת ולפיכך נתחייב להיות למספר י"ב והן כח לי"ב הויות הנעלמות ר"ל של אהי"ה ולי"ב הויות גלויות ר"ל של שם הוי"ה ולי"ב מזלות ולי"ב חדשים ולי"ב צינורות ולי"ב גבולי אלכסונות ולי"ב שבטי י"ה ולי"ב מנהיגים בעולם שנה ונפש. וצא"ל למה קרא לז' מהן כפולות ולי"ב פשוטות,

אם בעבור שיש תמורת חיים מות ותמורת שלום מלחמה ותמורת עושר עוני וגו' לעיל, הנה ג"כ לי"ב פשוטות שהן ראיה שמיעה ריח שיחה לעיטה תשמיש מעשה רוגז הלוך שחוק הרהור שינה יש תמורה. כתמורת ראיה סמיון, תמורת שמיעה חרשות, תמורת ריח אטימות, תמורת הלעטה רעבתנות, תמורת שיחה אלמות, תמורת תשמיש סריס, תמורת מעשה בטול, שחוק רוגז, הילוך פסח, הרהור שטות, שינה תעורה, א"כ למה יקראו פשוטות ואלו הראשונות יקראו כפולות, ואין טענה לפי שהסמיון העורון אינו נצרך לפועל וא"כ למה יקרא המות תמורה ואינו רק העדר החיים, הדבר ידוע כי ההפוך שני מינים, האחד מן שני ההפכים הוא שאין ביניהם אמצעי כמו במספר הזוג או נפרד, והב' הוא שיש ביניהם אמצעי כצבעים כמו השחור והלבן כי שאר כל הצבעים ביניהם, נמצא ששני ההפכים הם בנושא משא"כ בקנין וההעדר כמו העורון והראות ולפיכך שם תמורה כוללת להפכים ולקנין והעדר ולפיכך הוא מונה בתמורות תמורת חיים מות ועושר עוני שהם קנין והעדר ואלו תמורת חן כיעור שניהם בנושא אבל ההפוך, וכללו של דבר שבתמורות הז' מונה ז' כללים ותמורתם ואלו בנפש מונה ז' נושאי הפעולות ותמורתם כי התמורה תהיה ג"כ בנושא. והמשל בזה ב' עינים נושאים לראות, ב' אזנים לשמיעה לכן יאמר בהן הפך והוא חמר שאינו מוכן לקבל הראות או השמיעה וכיוצא בהן אבל פעולותיהן המצוירות אינן ענין עד שיאמר בהן הפכים ותמורות ולפיכך יקראו פשוטות כי ההפך לא יצוייר רק בנושא והראות והעורון אינו בנושא אך מצוייר פשוט מנושא, והבן זה.

והנה לנושאי הפשוטות ישיגום תמורות אמנם הפשוטות המצויירות הן בלתי תמורות ולהיות זה הסוד מבואר שאין תמורה פירשו רז"ל בפירוש שמע ישראל כי בשעה שקרא יעקב אבינו לבניו שמעו ואגידה לכם וגו' נסתלקה ממנו שכינה אמר שמא ח"ו יש פסול בזרעי כמו שיש באברהם וגם ביצחק ועל כן נסתלקה פתחו כולם ואמרו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד שכשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד מיד פתח ואמר בשכמל"ו כי אין פסול ולא תמורה בי"ב שבטי י"ה לא למעלה ולא למטה. וצא"ל שכל משפטי העולמות מתנהגות על פי י"ב יהוה על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו.

והנה סדרתי לך לעיל י"ב בתים לכוין בהם כל משפטי ה'.

והנה שמש ומגן ה' צבאות מצטרף בי"ב הויות, וצ"א יום וז' שעות ומחצה מהלכת החמה בכל ג' הויות.

והנה לי"ב הויות שס"ה יום ורביע ומחשבון זה תוכל לדעת בכל יום ויום באי זו מעלה עומדת השמש במהלכה של שנה ובמהלך היומי יש לה חשבון אחר ועוד תשמענו בעז"ה

נמצא שהחמה כשהולכת עד תום ש"ס מעלות בתוך שס"ה ימים ורביע יום שמגעת לחלק אחד בגלגל ר"ל למזל אחד ל' יום י' שעות תק"מ חלקים. וכאשר תחלק מספר זה על ל' כדי לידע בכמה זמן ילך המעלה יגיע מהלך החמה למעלה אחת יום א' שע"ח חלקים, לב' מעלות ב' ימים תשנ"ו חלקים, לג' מעלות ג' ימים שעה אחת נ"ד חלקים, הנה בכ"ז ימים וט' שעות ותפ"ו חלקים הלכה החמה כ"ז מעלות, ובעוד ב' ימים תשנ"ו חלקים הלכה החמה ב' מעלות נמצא בכ"ט יום י' שעות קס"ב חלקים הלכה החמה כ"ט מעלות והלבנה הולכת מעלה אחת בשעה אחת וגם בתת"ח חלקים וחצי חלק. וזהו חשבון דבוק שני מלכים ר"ל שמש וירח. ורז"ל אמרו כ"ט י"ב תשצ"ג שבין מולד למולד.

דע שאין מקום המולד האורה ללבנה מקום הדבוק, אך הלבנה צריך להרחיק מהשמש מעלות ידועות אחר שתדבק עמה ואזי יולד בה אור מהחמה כי מעת הדבקם עד שתשלים הלבנה מהלך ש"ס מעלות הם כ"ז ימים י' שעות רל"ד חלקים.

והנה בזה הזמן הרחיקה השמש עצמה ממקום הדבוק שעבר בכ"ז ימים וט' שעות ותפ"ו חלקים כ"ז מעלות, והחמה הולכת בכ"ט ימים וי' שעות וקס"ב חלקים כ"ט מעלות והלבנה מהלכת כ"ב ימים ו' שעות תקנ"ט חלקים וב' שביעיות וחצי חלק ל' מעלות. והלבנה מהלכת בשעה אחת וגם בתתפ"ב חלקים וחצי חלק ובשביעי חלק מעלה אחת, נמצא שהלבנה מתדבקת עם החמה בתוך כ"ט יום י' שעות תתקצ"א חלקים. וכאשר תסתכל בחשבון שרמזתי לך תוכל להבחין ממנו בכל רגע ובכל שעה ובכל יום שתרצה ההויה המושלת מי"ב הויות או משם של כ"ח הויות והבן זה. והוא יגלה לך כל העתידות על פי סוד השם מבלתי שתצטרך למלאכת החוזים בכוכבים כי החוזים משקרים במקצת הדברים שנאמר נלאית ברב עצתיך יעמדו נא ויושיעוך הוברי השמים החוזים בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבואו עליך וארז"ל מאשר ולא כל אשר. ומכאן תוכל להבין התפלות וסוד הפעולות: ודע כי שלשה שמות משם של י"ב הויו"ת היודי"ן שבראשם לתקופת ניסן לטלה שור תאומים, ושלשה שמות שתחילתן ג' ההי"ן לתקופת תמוז לסרטן אריה בתולה, ושלשה שמות שתחלתן ווי"ן לתקופת תשרי למאזנים עקרב קשת, ושלשה של ג' ההי"ן אחרונות לתקופת טבת לגדי דלי דגים.

ודע כי שם בן כ"ח בו כחות של עטרת ישראל והסוד ועתה יגדל נא כ"ח אדני. וכל לשון כח רומז לזה הסוד והנה השם הזה מתייחס לשם כ"ד צירופין של אדני ושם י"ב של הוי"ה ומגיע לשם י"ב לכל אחד מהם ר"ל מחנות שנים ושליש כזה: והנה לפניך כ"ח מחנות שכינה מסודרות בשם מן מ"ב ובשם יו"ד ה"א ו"ו ומסודר ע"פ י"ד ה' יח' כי י"ד אותיות בכל שם ושם והסוד ולכל הי"ד החזקה ומסודר לפי שם של י"ב הויו"ת

ולפי שם של אדנ"י כאשר עיניך רואות ומסודרים תחתיהם חדשים של חמה וחדשים של לבנה תחתיהם ונחלקו שני מחנות ושליש מחנה לכל שם ושם של הוי"ה כדי לתת כחם זה בזה וזהו סוד כל הנבואות והעתידות והוא שם שבו נבראו שמים וארץ וכל אשר בם שנאמר ה' ב"ם סיני בקדש ולפיכך הוא יוצא מן בראשית עד ב' ובהו כאשר ידוע למקובלים וזהו סוד ל"ב נתיבות וי"ס הרי מ"ב וזהו סוד תולה ארץ על בלי מ"ה מ"ם ה"א הרי פ"ו בגימט' אלהים ומ"ה בגימ' אדם ובגימ' יו"ד ה"א וא"ו ה"א וכולם מתגלגלים ב"ם ר"ל בשם בן מ"ב והוא אבגית"ץ מלשון אבגא ונתיצה ר"ל מכה ונתיצה בסוד תהו ובהו כי ההפסד בעצמו הוא בעצמו סבה להויה ולכן נתחבר עמו שם יה"ו אשר בכללו ה"א אחרונה ולפיכך (הוא) קרע שטן, פירוש קורע ומבקע שטנת התהו אשר גרמו להפסד ההויות והשאר יתפרש לפי ענין סודו:

פסוק ג

עשר ספירות בלי מה. פי' אחר שסדר בדרך כלל במשנה א' ל"ב נתיבות לכל הנמצאים בעולם שנה ונפש וסדר אח"כ יס"ב משנה שניה בשנה, חקר וסדר במשנה הג' בנפש ואמר שגם חלקי הנפש אשר הם בכל בע"ח הן בעליונים הן בתחתונים הן בכל הנמצאים שרש סבתם הם י"ס ומהם יו"ד עצמים שמהם יתהוו כל הנמצאות. והמשל בזה במציאות בע"ח ידוע כי האיברים המורכבים שבו יהיו מן האיברים הפשוטים ומספר האיברים הפשוטים אשר כל האיברים הורכבו מהם עשר במספר יס"ב, ואלה שמותם, העצמות **א**', והסחוס **ב**', והעצבים **ג**', והעצלים **ד**', וגידים הדופקים **ה**', וגידים שאינם דופקים **ו**', והבשר **ז**', והשומן **ח**', והמוח **ט**', והקשורים **י**'. וצא"ל שכל אלו עשרה יסודות הפשוטים כולם נתהוו מכח אמ"ש אשר באדם, ובאור זה כי המים אשר בכח הטיפה בה כח האש והקרישה ואת אשר יבשה ביותר חזר להיות לעצמות והרוח שבטיפה חקק נתיבות וחלולין של עצמות בדרך שנתקשו המים וחזרו להיות רקיעים אשר הם חזקים כראי מוצק ואשר צף וסר מהיותו עצם לרוב הלחות שבו יותר מביסוד אשר חזר לעצם חזר ולבש צורת הסחוס אשר הוא רך מן העצמות וקשה מן הבשר והוא ממוצע בין העצמות והעצבים כי העצב רך מן הסחוס כי טבעו הוא לא מטבע העצם ומטבע הסחוס, העצלים הם יותר רכים מן העצבים והם מתחברים עם העצבים של פרקים בדוק שעל גב שעליהם וגידים דופקים, וגידים בלתי דופקים הם יותר רכים מן הגידים הדופקים לפי שבהם הדם משתלח מן הכבד לכל האיברים, והבשר ממוצע בין הגידים הדופקים לשומן, והשומן ממוצע בין הבשר למוח. והמוח ממוצע בין הבשר לקשורים וכל זה יתפעל בכח אמ"ש בזרע, נמצא שנקודת הטפה הדומה לגולם יו"ד בתחלת יצירתה בדם מתחלקת בכח

האויר שבה לעשרה חלקים והם האיברים הפשוטים שהזכרנו כמו שהיו"ד נחלקת ליו"ד ספירות וכשם שמן האיברים הפשוטים מתרכבים האיברים המורכבים כן מהחלקים הפשוטים אשר בי"ס נתרכב מהם כל הנמצאים לאורך ולרוחב ולעובי ולראש וסוף ואמצע לכל אחד מהם ולכולל. וכשם שאמ"ש הוא סבת זריעת הטיפה כי מן האש יתחמם המתחמם והאויר יעורר והמים יודחו בכח חום והאויר, כן כח אמ"ש פועל בכל אחד מהאיברים הפשוטים ובכל אחד מהאיברים המורכבים ומתוך כך יתמזגו האיברים הפשוטים ויבדלו זה מעל זה. ואל יעלה על דעתך באמרי איברים פשוטים שלא יהיו מורכבים מאמ"ש כי זהו כשם שהאיברים הפשוטים באדם הם מורכבים באדם מד' ליחות, והם ליחה לבנה, ליחה אדומה, ליחה שחורה, ליחה ירוקה, כן הוא בעצם הספירות אע"פ שכל גלגל מגלגלי הספירות הם פשוטות מ"מ א"א שלא יהיה בהם כח אמ"ש כדלקמן שמים נבראו מאש וכו' אמנם לערך צבא השמים אשר נבראו מהן והורכבו מהן השמים נקראו פשוטים זהו ששנינו יס"ב במספר עשר אצבעות. וצא"ל שכשם שכל אבר מהאיברים המורכבים א"א להם מבלתי שיהיו מורכבים ממקצת אלו היו"ד איברים הפשוטים או מכולם כן ביס"ב הנמצאות אשר בהן מן המורכבות כולם נתרכבו מכח י"ס הפשוטים אשר זכרנו, כי כל אשר בגלגלי הספירות כולם נתרכבו מכחות הפשוטים אשר בגלגלים. ודוגמא זה עשר אצבעות וכל אצבע מהם מג' פרקים הרי ל' פרקים ושני פרקי היד הרי ל"ב נתיבות שבהם יעשה כל מלאכה וכל פרק מהם כלול מעשר איברים הפשוטים שהרי יש בכל אבר ואבר מהם, עצמות **א**', וסחוסים **ב**', ועצלים **ג**', ועצבים **ד**', וגידים הדופקים **ה**', וגידים בלתי דופקים **ו**', ובשר **ז**', ושומן **ח**', ומוח **ט**', וקשורים **י**', וכנגדן ברגלים עשר אצבעות, כן ל"ב פרקים כנגד עולם עליון ועולם תחתון הן. וכשם שעל ידי האיברים הפשוטים מתקשרים כל איברי האדם להיות לגוף ולבשר אחד עד שיהיה הרגש אחד מהם מתפשט בכל האיברים ידיעת ההרגש כן ג"כ בי' ספירות על ידי הפשוטים והצינורות והנתיבות מתיחדים ונאחזים כולם להיות אחד וזהו סוד שאמר איוב ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה, ונאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם. ולפי שהידים עסקניות הן למשמש כל מקום ולפיכך נצטוינו ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם כדי לטהרם מהיסח הדעת כי סילוק הדעת פוסל בידים לאכל לחם שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים, והבן זה. וכל שכן בבואם אל אהל מועד (עט') או בגשתם אל המזבח. ולפיכך מים בקומו מן המטה שחרית המבטלן אוחזתו שבת פירשו רז"ל רוח ביטול האיברים כי יסתלק ממנו רוח אלהים חיים וחל עליו רוח מתים ולפיכך לא ישליכום במקום מדרך בני אדם כי

רוח המתים השוכנת על בני אדם בהיותם ישנים אזי הם דומים למתים ולפיכך לא יקבל אדם מים אלא ממי שכבר נטל ונסתלק ממנו רוח המתים ולפיכך אמרו רז"ל המזלזל בנטילת ידים סופו לבא לידי עניות כי עני חשוב כמת והמת נקרא עני ורש שנאמר לועג לרש חרף עושהו *[עי' ברכות יח.]. ולפיכך מים שלפני הסעודה צריכין כלי עליון רמז לכלי עליון הטהור הנקרא כיור (חסד) ואין צריך לכלי תחתון כי לא שרה עליהם רוח טומאה, אבל ידים מלוכלכות שורה עליהן רוח טומאה, ולכן מים אחרונים צריכין כלי תחתון (עט') כדי לקבלן שלא יעברו עליהן בני אדם וכל ראוי לגבי המזבח (עטרת) צריך מים כי בו תהיה קנאה לתמורות ולפיכך והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל (תפ').
תימה גדול למה אמר ידו ולא אמר ידיו והלא אמר ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש (תפ') כי אין נשיאות כפים בלילה. אלא מכאן אמרו (בס' הבהיר) שאסור לו לאדם להיות ידיו פרושות לשמים ג' שעות ולפיכך הרים יד ימין כדי להשפיל כח יד שמאל של עשו הבא מיצחק ולא אוכל לבאר. ולכיכך ברכת כהנים בנשיאות כפים כמספר עשר אצבעות כמספר עשרת הדברים, והנה ישראל (ת"ת) נושא כפיו בעשור לחודש השביעי ואזי הוא יום סליחה וכפרה לכל שבי פשע, וביום עשירי בניסן הוא מקחו של קרבן פסח שנאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות, והוא סימן גאולה ולעשות שפטים באלהי העמים, ובעשירי באב נשא ידיו עמלק וכן בי' טבת. והבן זה כי ט' באב ותעניתו היה ראוי להיותו בעשירי, ועיין בגמרא דתענית:
יס"ב כמספר עשר אצבעות שנאמר כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת א"כ יראה כי גלגלי הספירות הם עשר והם מעשה של עשר אצבעות ומה שנאמר וימיני טפחה שמים שיראה כאילו בטפח נעשו ואומר ושמים בזרת תכן ואומר ומעשה ידיך שמים שיראה כאילו בשתי ידים נעשו. האמת הוא כי יש שמים לשמים וכל אחד מהם לפי מעלתו.
והנה עשר קרנים יש בעשר ספירות שנאמר קרנים מידו לו ורומז לעשר מלכיות והסוד וקרנין עשר לה. וארז"ל ג' שותפין יש באדם אביו ואמו והקב"ה, אביו מזריע לובן שממנו עצמות **א**' וגידים **ב**' וצפרנים **ג**' ומוח שבראש **ד**' ולובן שבעינים **ה**'. ואמו מזרעת אודם שממנו דם **א**' ובשר **ב**' ושער שבראש **ג**' והעור **ד**' ושחור שבעינים **ה**', ג' שותפין רמז לג' אמות אמ"ש וקרא לרוח (תפארת) אלהים (בינה) חיים (חכמה) הקב"ה ולמים האב ולאש האם והבן גם זה, ועיין במסכת נדה:
חמש כנגד חמש. הם חמש ספירות עליונות והם כח"ב ג"ג כנגד ת"ת נהי"מ כי אלו העליונות כמו הנפש והתחתונים כעין גשם כדי לקבל כח עליון. וי"מ חמש כנגד חמש

כתר **א**' חכמה **ב**' חסד **ג**' ת"ת **ד**' נצח **ה**', כנגד חמש בג"ה י"מ ובין כח"ב ג"ג בינה מכרעת שהיא הלשון. ובין חמש שלמטה שהם תפארת נצח הוד יסוד מלכות יסוד הברית מכריע בין נצח והוד כי הוא מקבל משניהם ולפיכך (השני) [אצ"ל המשיל] הנה הבינה שהיא כעין הלשון בפה שמוציאה מה שעלה במחשבה כן הבינה מכרעת בין עולם אשר ממעל לו ובין עולם אשר מתחת לו כי היא מקבלת מלמעלה ומשפעת למטה אבל לפי סדר הספירות ר"ל גלגלי המרכבה כי עשר גלגלים של גלגל הבינה מכריע ביניהם בין עולם הגלגלים העליונים אשר לא ייוחס אליהם צד גשמות כל עיקר, כן צד הבינה היא ממוצעת בין עולם השכלים ובין עולם כחי הגשם כן הלשון הוא ממוצע ר"ל בדיבורו בין עולם השכלים ר"ל המחשבה והחכמה אשר עוררוהו לדבר כדי להביא הנחשב מתהו אל ממש כדרך שכ"ע וחכמה מעוררים הבינה ליצירה, וכן בענין היסוד כי הוא ממוצע בין עולם המושכל ובין עולם המוטבע והם מעוררים את היסוד להוציא ההתעוררות לפועל כדרך שההרהור נולד באדם מכח הראיה והמחשבה ומתוך כך יתעורר הכלי המיוחד ויתמלא מרוח אלהים חיים להוציא את ההרהור לפועל מתהו אל ממש ולעשות אינו ישנו. ואל תתמה בהיות כח אחד בעצמו פעמים נקרא בשם גשם ופעמים בשם שכל כי מלת גשם ושכל נאמר בהצטרף והמשל בזה כי השמים בעלי הכוכבים הנפרדים נקראים שכלים כנגד היסודות ומה שהורכב מהם ונקראים גשמים גמורים בערך השכלים:

יס"ב במספר י' אצבעות. הנה בחושים שהם ראיה שמיעה ריח לעיטה משוש כנגדם בדמיון כח אלו הה' חושים כי אדם ידמה ראיה שמיעה ריח לעיטה משוש גם בחלום.

הנה הם ה' הרגשות גשמיות וה' הרגשות דמיוניות. וברית יחיד מכוונת באמצע כי מכח אחד שהוא השופט נובעים ההרגשות הגשמיות וההרגשות הדמיוניות.

ועוד יס"ב במספר עשר אצבעות חמש כנגד חמש כי עשר תנועות הן, ואלו הן. שור"ק **א**' קמ"ץ **ב**' חיר"ק **ג**' ציר"י **ד**' חול"ם **ה**' שב"א **ו**' פת"ח **ז**' סגו"ל **ח**' קבוץ שפתים **ט**' חטף קמ"ץ **י**'. ה' כנגד ה' וכולם מתיחדים בלשון וברוח ומתחלקים בחתוכם. וכן ה' מקומות של מוצא האותיות והם חך **א**' שפה **ב**' שנים **ג**' לשון **ד**' גרון **ה**' כולם מתקבצים להתייחד בלשון ולהתחלק בחתוכם לפי מקומותם. וכן בתחילת היצירה, מחשבה **א**' והרהור **ב**' ודמיון **ג**' והתעוררות **ד**' וחפץ **ה**', ורוח **א**' ואש **ב**' ומים **ג**' והתכה **ד**' ותנועה **ה**', הרי ה' כנגד ה', וברית יחיד מכוונת במלת הלשון לדבור לרצות והמעור למעשה. ואמנם אמרו יס"ב לפי שכולם באים מכח עילת העילות וכ"ע והחכמה:

במספר עשר אצבעות. אע"פ שיש בנבראים מי שאצבעותיו יתרים כד"א ואצבעות ידיו ואצבעות רגליו שש ושש אין עיקרו אלא עשר כי הוא כולל כל הקדושות וכל המספרים,

ולהיות אדם נעשה בצלם אלהים להיות למשכן לו שנאמר ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה אם כן יש לך להבין מזה כשם שה' אצבעות מימין וה' אצבעות משמאל כולם מתפצלים מן האמצע שהוא הלב (תפארת) כי הוא תחלת היצירה וממנו משתלחים האיברים לכל צד ליד ימין ושמאל כד"א וברית יחיד מכוונת באמצע ר"ל בלב כי הוא שרש לכל המתפצלים כן ביס"ב אע"פ שיראה התפצלותם לכח רבים אין הרבים רבים אלא מכח אחד הגמור ר"ל תפארת וכנגד זה תמצא שכל האצבעות חוזרים להיות לכף אחת בימין ולכף אחת בשמאל ושתי הכפות לשתי זרועות ושתי זרועות מתיחדות ללב וכן ברגלים הנה האמצע ושרש שתי הרגלים מעידים על יחוד עולם עליון ועל יחוד עולם תחתון ולהיות הפה דוגמת יו"ד חקוקה ובו קשורים כ"ב אותיות מיוחדות בלשון ובו נבראת הבריה כמו שאמרו רז"ל רבא ברא גברא וכן במילה דוגמת יו"ד ובו מצטייר עובר הנעשה בתמונת כל היצורים באמ"ש בג"ד כפר"ת הו"ז חט"י לנ"ס עצ"ק והלשון דוגמת ו' וכן הצינורות שלמטה ולא אוכל לבאר אלא שהתשעה לזכר ועשר עם הנקבה והמשכיל ידום. ולכן נאמר במלת לשון שבו קשור הכל ובמלת המעור שבו קשור הכל והבן זה. ופירוש ענין אמרו וברית יחיד מכוונת באמצע רומז אל היות הספירות כולם מעורבות מאמ"ש וטבעיהם ולפיכך פעמים נהפכת מדת הרחמים לדין ופעמים מדת הדין לרחמים ואין בכל הספירות פשוט גמור רק כ"ע שאם יהיה החסד רק בטבע המים לבד א"א לה ליהפך למדת הדין וכן אילו יהיה מדת הגבורה מיוחדת לאש בלבד אי אפשר לה ליהפך למדת הרחמים כי המים הפך האש וגדר ההפכים הם שני דברים אשר הם בתכלית הריחוק במציאות וכל אחד מהם בקצה האחרון מן האחר ולא יהיו בנושא אחד ברגע אחד ולכן מחוייב להיות כח האש יש בו כח מים וכח מים יש בו כח האש. ולפיכך שנינו וברית יחיד בספירות ר"ל היות שתי התמורות מתיחדות בכח אחד ר"ל בתפארת אשר הוא אמצע בין הגדולה והגבורה לעד כי אינם שני הפכים. וכן הלשון המכריע בין עולם העליון ובין עולם התחתון לעד כי אינם שני הפכים כי הלשון (בינה) מקבל ומשפיע וכן היסוד מכריע בין נצח והוד להודיע שאינם שני הפכים. וכן המלכות מקבלת מכולם להודיע יסוד אלהינו ית' וית', ויהיה פירוש מכוונת מסודרת, וי"מ מכוונת מלשון וכוין פתיחין ליה בעליתיה, פירוש חלונות וצנורות. ואמנם אמרו מכוונת ל' נקבה ולא אמר מכוון רומז אל סוד העטרת שכשם שיש יחוד בין יסודי אמ"ש שבי"ס כן יש יחוד בין אמ"ש שבעטרה ואמר שיחודה תהיה באמצע ר"ל תפארת ובמלא הלשון ר"ל בדבור הנאצל בלשון ר"ל בבינה, וענין מלה מלשון דבור כדתנן קול ורוח ודיבור זהו רוח הקדש ורומז אל החכמה כמד"א כי אין מלה בלשוני (כ"ע חכמה בינה)

ואומר כי יחוד הה"א אחרונה עד תפארת בינה וחכמה וכ"ע בכללה ר"ל יו"ד ה"א ו"ו עד כל אלו המעלות מתיחדת העטרה ולכן אמר מכוונת ולא אמר מכוון. ואמר ובמלת המעור יש מפרשים שגם כן הוא רומז אל הדיבור אשר נאצל מיסוד אל העטרת אמנם אין לשון מעור נופל על דבור. ולכן י"מ ובמילת המעור מלשון וימל אברהם, ופירוש במילה אשר במעור כי כאשר יחתוך מן המעור שהוא הברית הערלה והן התמורות אזי ברית יחיד עטרת ביסוד ותפארת מכוונת ויהי מעור מלשון מעורה בטרפשין, פירוש מחובר וקשור. ולהיות היסוד קשור בקשר העטרה וכן העטרת קשורה בברית ה' נקרא מעור.

והנה ביאר היחוד במילת מעור. וי"מ מעור מלשון ותער כדה שפירוש יציקה ולפי שהיסוד מציק השפע אל העטרה נקרא מעור. וי"מ כמער איש ולויות מאי כמער איש ולויות אמר רבא בר שילא כאיש המעורה בלויה שלו פירוש כאיש הדבק באשתו בשעת מעשה בסוד ודבק באשתו והיו לבשר אחד, ולפי שיש במקום מוצא האותיות י"ס ול"ב נתיבות אמר וברית יחיד מכוונת באמצע פירוש ב' שפתי הפה ושינים העליונים ושינים התחתונים וחיך עליון ותחתון וגרון עליון ותחתונו ובית הבליעה שהוא כעין לשון קטן והלשון הרי יו"ד כלים לדבור ול"ב נתיבות של השינים.

והנה רוח אלהים חיים הנושב אל ימין ושמאל עובר על פני המים העליונים אשר ממעל לרקיע (ת"ת) שעל פני המים דוגמת החיך שמבדיל בין מים העליונים לתחתונים ויורד אותו רוח דרך צינור שבסוף בית הבליעה וממנו מתפשט בכל הגידים ובכל האיברים וממנה מוציאה אותו הלשון בקול ורוח ודיבור על פי יו"ד ה"א ו"ו ה"א, כי הפה דוגמת י' חקוקה והלשון דוגמת ו"ו והחיך ובית הבליעה ר"ל לשון קטן שבסוף החיך תלויה דוגמת ה"א הפוכה נמצא שכל הדיבור עובר על י' כלים כנגד י"ס ועל שם ידו"ד ועל ל"ב נתיבות ר"ל שינים ולפיכך שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית כי ה' אלהים אמת וזהו סוד ולא תשקרו איש בעמיתו, וכנען שהוא מדרכי התמורות צוה אל בניו אל תדברו אמת אהבו את הגזל שנאו את אדניכם שנאמר כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב בלי ספק וזהו ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בדברי תורה ולא בדברי סרה:

פסוק ד

יס"ב עשר ולא תשע עשר ולא אחת עשרה. פירוש אחר שפירש לך יס"ב בעולם וכן בשנה וכן בנפש, חזר ופירש לך שעליהם אין להוסיף וממנו אין לגרוע אע"פ שיש בנבראים פחות מיו"ד אצבעות או יתר על יו"ד אצבעות אמר לך שאין עיקרן אלא יו"ד. ובא להזהירך על כ"ע אע"פ שאינו מושג לפיכך נקרא אין מ"מ מציאות יש בו לעצמו

ולפיכך אמר עשר ולא תשע שלא תאמר אחר שכ"ע אינו מושג כמו עילת העילות שמא חס ושלום לא יהיה כ"ע [במספר] לכך אמר עשר ולא תשע שלא להוציא כ"ע מן הספירות. וכן בא להזהירך אחר שכל הספירות נשלמו ביסוד ואין בעטרת דבר מחודש אם כן שמא ח"ו תאמר תשע ספירות הן ולא עשר לפיכך אמר עשר ולא תשע שאין להפריד כ"ע מן הספירות ולא עטרה מן הספירות אע"פ שאין בה רק צורת תבנית תשע ספירות שעליה כי כל המספרים נכללים בעשר:

עשר ולא אחת עשרה. בא להזהירך שלא תעלה על דעתך לומר כמו שכ"ע אע"פ שאינו מושג הוא בכלל הספירות כן ג"כ עילת העילות אע"פ שאינו מושג יהיה בכלל הספירות ולכן אמר עשר ולא י"א שלא תמנה עילת העילות בכלל הספירות:

ואמר הבן בחכמה, אמר כשתסתכל ביו"ד (חכמה) וקוצו (כ"ע) צריך אתה לחקור מכח היו"ד אל תכלית איך הבינה שהיא ה"א עליונה נחקקת בכח היו"ד (החכמה) ואיך היא וכל אצילותיה נפעלות מכח החכמה. ולכן לא אמר חכם בחכמה אלא הבן בחכמה פירוש המשך משך הבינה מן החכמה כי רוח אלהים (בינה):

וחכם בבינה. פירוש וכאשר [הגעת לדעת] בכח ה"א העליונה שרשה שאתה חייב להודות שכל כחות אשר בבינה המצואים בעיניך בבינה שכולם באו לבינה מן החכמה ולכן לא אמר הבן בבינה אלא וחכם בבינה, וסוד הבן בחכמה שנאמר להקשיב לחכמה אזניך תטה לבך לתבונה, פירוש בהסתכלך בחכמה מתוכה בעצמך תטה לבך לתבונה לידע מאי זה מקור שבחכמה הבינה נובעת. ואומר אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה, פירוש מוציא תבונה מתוך החכמה, ואומר ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנינך קנה בינה. וחכם בבינה שנאמר בשפתי נבון תמצא חכמה ושבט לגו חסר לב:

בחון בהם. פירוש כאשר אתה מתעסק בחכמה ובבינה, בחון, כלומר יש לך לבחון ולזקק ולעמוד על תכלית ושרש של גדולה וגבורה כיצד היה שרשם בחכמה ובבינה כי הבחינה והצירוף משמעות אחד להם והוא לזקק ולברר שנאמר וצרפתים כצרוף את הכסף (חסד) ובחנתים כבחון את הזהב. ולפיכך אמר בחון בהם, פירוש באצילות הנמשך לחכמה ובינה, והן הגדולה והגבורה איך היה שרשם בחכמה ובינה:

וחקור מהם. פירוש כאשר הגעת לדעת שרשי הגדולה והגבורה בחכמה ובינה עוד חייב אתה לחקור מן הגדולה והגבורה אשר השגת בחכמה איך היו הנצח וההוד בכח החכמה והבינה עד שהיו ראויים לצאת מכח גדולה וגבורה שבהם, ולכן אמר וחקור מהם ולא אמר וחקור בהם כמו שאמר בחון בהם:

העמד דבר על בוריו. פי' דבר שנאמר לפניו ילך דבר ונאמר נכבדות מדובר בך שהוא מלשון כבוד (עטרת) שנאמר אז דברת בחזון לחסידך וצוה אותך כשתגיע לכל אלו המעלות אזי יש לך להסתכל בעטרת שבחכמה ולידע מקורה ולהעמידה על משענתו ר"ל יסוד כי תרגום של משענתו בוריו:

והשב יוצר על מכונו. פירוש תן לרחמים (ת"ת) הנקרא יוצר כח תשובה (בינה) מכונו אלו נו"ה, וכל אלו המעלות בכחות החכמה והבינה. ועל הנפש אמר **יס"ב עשר ולא תשע** פי' שלא תוציא הגודל מכלל האצבעות כיון שאינו עומד בשורת שאר האצבעות הרי חסרו ממספר עשר בא להזהירך שעשר אצבעות הן ואין חסר במספר עשר בנפש. **עשר ולא י"א** שלא תאמר ששני המכריעין יעלו במספר י"א בעליונים עם הלשון וי"א בתחתונים פירוש עם המעור לכן הזהירך ואמר עשר ולא אחד עשר. וי"מ עשר ולא תשע ידענו כי גודל היד אינו עומד בכלל שורת האצבעות וגודל של הרגלים הוא עומד בכלל שורת האצבעות שמא תאמר שגודל של יד שאינו עומד בסדר האצבעות שאין במספר אצבעות היד והרגל רק תשע בא להזהירך עשר ולא תשע בצד ימין ר"ל ביד ימין וברגל ימין, עשר ולא תשע ביד שמאל וברגל שמאל. עשר ולא י"א שלא תאמר שהלשון מצטרף עם האצבעות ויהיו י"א או שהמעור מצטרף עם האצבעות ויהיו י"א לכך נאמר עשר ולא י"א. יס"ב כמספר עשר אצבעות עשר ולא י"א. וצא"ל כי מספר י"ס כמו שהם בעולם וכמו שהם בנפש כך בשנה. וי"ס של עולם הם י' גלגלי המרכבה וי"ס שבנפש הם י' איברים פשוטים או י' אצבעות. וי"ס שבשנה לא נתפרש בכל ס"י מהותם וענינם. וצא"ל שהשנה היא הזמן והזמן הוא עיון בתנועה סבובית בקדימה ואיחור ומספרה. והמספר ישוער לפי תנועת הגלגלים עשרה וכל אחד מהם יש לו תנועה מיוחדת לפיכך תשוער השנה והזמן בכל גלגל וספירת תנועתה. והמשל בזה הנה הלבנה שנה שלה הוא בשנותה להקיף הגלגל וזמן הקפתה בכל הגלגל כ"ז ימים כ"א שעות רל"ד חלקים ושנת החמה שס"ה ימים ו' שעות, וכן בכל גלגל וגלגל וכן בכל גלגלי המרכבה לפיכך נמצא ג"כ יס"ב בשנה. י' ולא ט' שלא תאמר כיון שהתנועה לכ"ע אינה מובנת ולא נודע אם שייך בה תנועה אם לאו שמא תאמר ח"ו שאין שייך בו מספר כל עיקר ויהיו ט' ספירות בשנה לבד לפיכך אמר עשר ולא תשע, ושמא תאמר כמו שכ"ע שאינו מושג בכלל מספר כן ג"כ עילת העילות יהיה בכלל מספר ויהיו י"א ח"ו ולפיכך אמר י' ולא י"א. **הבן בחכמה** לא אמר חכם בכ"ע לפי שהמחשבה אסורה להרהר שם הן בעולם הן בשנה הן בנפש שנאמר במופלא ממך אל תדרוש. וארז"ל מקצה השמים ועד קצה

השמים אתה שואל ואי אתה שואל מה למעלה (כ"ע) מה למטה (שבעט') מה לפנים מה לאחור:

והבן בחכמה. בענין סוד הנפש. כבר ידענו כי המוח נחלק לג' חלקים המוקדם שקרוב למצח הוא בתכלית הרכות ובו יתדמו כל הדברים ובו יראו החלומות. והמוח אשר כנגד אמצעות בו יהיה כח השכלי ובו ישכיל ויקנה חכמות ובו יקנה כל המלאכות ובו כח המחשבי. והמוח שבאחורי הראש בו יהיה כח הזכרון והשמירה. והרוח הנפשיי אשר בין קרומי המוח הוא הנותן הדמיון והמחשבה.

ודע כי הכח הזה הוא סבה לכל המציאות אשר בגוף בערך שכתר עליון סבת מציאות כל המציאות ובו החכמה והתבונה והדעת והראיה והשמיעה והריח והטעם והמשוש והרצון, שמא תאמר מתוך שאינו מושג שהן תשע ח"ו לכך נאמר עשר ולא תשע. ושמא תאמר שהשכל גם כן נכלל בכללם לכן נאמר י' ולא י"א:

הבן בחכמה. ולא אמר חכם בשכל לפי שהשכל מובדל ולא יצויר בו שום כח מכחות הגשם אמנם כל כחות הגשמיים הנמצאים בנפש כולם יצויירו טרם עשייתן בחכמה. חכם בבינה וכל אלו התשעה כחות כלן נמצאות בכח הבינה אשר היא אמצעית בהן במוח:

בחון בהם. פירוש יש לך לבחון כי הראיה והשמיעה והריח והטעם והמישוש והרצון אע"פ שהן פעולות שונות זו מזו כולן יוצאות ונובעות מכח החכמה והבינה שבאדם והם עצמם מכח עליון שהוא כח אחד ולפיכך כולם מכח אחד. ולפיכך יתדמו כל אלו המלאכות בחלום בחזיון לילה מבלי האיברים הנושאים להם:

וחקור מהם. פירוש אע"פ שיתפשטו כל אחד מהם לכלי המיוחד לו כמו הראיה לעינים והשמיעה לאזנים ואע"פ שאין ראיה לאזנים ואין שמיעה לעינים יש לך לחקור ולדעת שאלו החלוקים אינן מצד הכח הפשוט אלא מצד הכלים ולפיכך נאמר בכמה מקומות תמורות שמותיהן זה במקום זה כמו שנאמר ראה ריח בני. וכל העם רואים את הקולות:

והעמד דבר על בוריו. פירוש כל פעולה ופעולה מפעולות הנפש צריך אתה להעמידה על שרש מציאותה בכח העליון אשר בנפש:

והשב יוצר על מכונו. פירוש מתוך הנפש תוכל להבחין איך יוצר הכל (תפארת) פועל בכל המכונות ומשלח לכל אחד מהם כחותיו:

עשר ספירות בלימה עשר ולא תשע. פירוש הנה אם נסדר חלקי צד הימין של [בעל] הנפש וחלקי שמאל של בעל הנפש הנה בזרוע הימנית והרגל הימנית יש בהם עשר אצבעות ולא תשע שלא תוציא גודל היד שאינו עומד בסדר האצבעות מן המספר ויש

בהם ששה פרקים ועם הגוף של צד ימין ז' וברית מילה מכרעת יסוד מכריע בין שלשה עליונים לשלשה תחתונים ובין חמשה אצבעות עליונות לחמשה שלמטה ונקרא גם כן אצבע כמו שאמרו רז"ל לא כל האצבעות שוות. ולפיכך י' ולא י"א ולא ז' ולא ו' ולא ג' ולא ב' והם יד ורגל והברית י"ב ולא י"ג והם ששה פרקים של יד ורגל ימין ששה פרקים של יד ורגל שמאל:

הבן בחכמה. כי הבינה מכרעת בין כתר עליון וחכמה כי היא מקבלת משתיהן, וחכם בבינה כי החכמה מקבלת מצד מכתר עליון ומשפעת מצד לבינה כן גם כן בנפש יש חלקים שמקבלים ויש מהן שמשפיעים ויש מהן שיחשבו למספר אמ"ש ר"ל שלש ונחשבו ג"כ למספר בג"ד כפר"ת ר"ל למספר ז' ויחשבו גם כן למספר הו"ז חט"י לנ"ס עצ"ק וכל אלו להעמיד דבר על בוריו ולהושיב יוצר על מכונו:

פסוק ה

עשר ספירות בלימה מדתן עשר שאין להם סוף. בא לומר אע"פ שנתן בהם שיעור במספר עשר אותו שיעור שנתן להם אין לו סוף ולא תכלית לפי שמספר עשר הוא כולל כל המספרים ובלי ספק כן ההווים והנפסדים אשר אין להם סוף כולם מתגלגלים באלו המספרים ולפי שיש ענפים לכל אחד מי"ס וענפים לענפים שנאמר היש מספר לגדודיו וכולם נכללו בכלל עשר ולפיכך אמר עשר שאין להם סוף, ולפי שהמוטבע (עטרת) מן המורגש (תפארת) והמורגש מן המושכל (בינה) והמושכל מן הנעלם והנעלם אין לו סוף ולפיכך אמר עשר שאין להם סוף כי אין סוף שהוא עילת העילות מתיחד בכולם וממנו הם משתלשלים כי כל מה שיתעלה העיון ממדרגה למדרגה תהיה המדרגה העליונה יותר דקה ממדרגה שלמטה הימנה כך עולה ומתדקדק עד אין סוף. ולפי שעילת העילות לא יקרב ולא ירחק לדבר מן הדברים אך הוא שוה בכל י"ס ולפיכך אמר עשר שאין להם סוף:

עומק ראשית. פירוש ראשית היא החכמה שנאמר ראשית חכמה יראת ה' כי היא ראשית כל הנמצאים והיא (כביכול) כעין החומר לצורה וכעין הנקודה שהיא אות יו"ד שהיא ראשית כל האותיות וזהו סוד אני ראשון וראוי שיקרא ראשון כי הוא יש מאין ובישות יהיה ראשית מספר כי לא יתפש מספר בסוד אין ולפי שראשית ואחרית יפלו בגדר השיעור הוצרך לומר לך שלא תאמר עליו שיעור ממש ולפיכך אמר עומק, פירוש העומק של ראשית אין לו שיעור. וכן לכל אחד ואחד מאלו י' עומקים כל אחד מהם אין דבק בהם, כי כל העומקים נמשכו מהמחשבה העליונה שנאמר מאד עמקו מחשבותיך והמחשבה אין לה סוף לכן כל העמקים אין להם סוף, ולפי שהזכיר עשרה

שאין להם סוף שהוא רמז לעשרה גלגלי המרכבה אשר בחכמה הזכיר כנגדם י' עמקים לכל ארץ וארץ אשר בכל גלגל וגלגל שנאמר שמים (תפא') לרום וארץ (עט') לעומק. וידוע שהעיגול אין לו ראשית ואחרית מצד עיגולו אמנם מצד תכלית גשמו, וכן השכלים הנפרדים והי"ס לא יאמר בהם ראשית ואחרית כי הראשית והאחרית בסוג הכמה ומה שאין לו כמה לא יאמר עליו ראשית ואחרית וזהו סוד עומק ראשית, אמנם היותו ית' ראשית וסבה לכל הנמצאים כדרך שהצורה סבה לכל הנמצאים כן החכמה ראשית לכל הנמצאים שנאמר מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניניך. ועומק אחרית שנאמר ואני אחרון רומז אל סוד היובלים (הבינה) ולפיכך וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים ולפיכך השביעי קדש בימים כמו יום שבת (בינה) ובחדשים ניסן ותשרי ובשנים שמטה ויובלות ובאלפים שיתא אלפי שנין הוו עלמא וחד חרוב, וי"א ותרי חרוב. וברקיעים ערבות, ובארצות ארץ ישראל, ובשנות האדם ששים שנה, הרי שש עשרות ועשר השביעי קדש לה'. ובכוכבים שבתי (בינה). וסוד חמשים יום לעומר וחמשים שבועות בשנה י"ס הבינה אחרית הכל בכל השמטות והיובלים ולפיכך בן ארבעים לבינה כי היא בסוף השמטה הששית וכן בן חמשים לעצה (בינה) כי היא בסוף השמטה השביעית וכללו של דבר שם הוא ראשית ותכלית כל הנמצאים וכל המחודשים ממנה באו ואליה ישובו. ועומק כבר פירשנו בו לעיל:

עומק טוב (חסד) כי טוב ה' לכל ומטיב בחסדו אפילו לרשעים לבלתי ידח ממנו נדח ע"ד הויה והפסד ואחרי שנברא יש מאין שוב לא יתהוה דבר מלא דבר ולא יפסד דבר אל לא דבר ולא יתהוה איזה דבר שיזדמן מאי זה דבר שיזדמן אלא א"כ יהיה קצת יחוס ביניהם. ולפי שמין האדם ואישו משותף מכל הנמצאות לפיכך יתחלף לכל מיני ואישי הנמצאות שנאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, ועיין בפ' בראשית ושם פירשתיו, ולא אדם בלבד אלא כל נפש וצומח וכל דומם וכל מיני הנמצאות המחודשות, והזכיר עומק וכבר פירשתי לעיל מהות העומק:

ועומק רע. פירוש תמורת הטוב כי אין טוב ניכר אלא מן הפכו לפי שהמדה ההיא נוקמת מהרשעים נקרא רע (גבורה) כי על ידו יהיו טובים. ורע שם מונח לגבורה שנאמר יריע אף יצריח על אויביו יתגבר והסוד למה הרעות לעם זה למה זה שלחתני ונאמר וירע בעיני ה' אשר עשה והסוד ובעיני משה רע. כי היו הצורות אליו כדמות דם שנאמר ברעה הוציאם להרוג אותם בהרים ארז"ל בפסוק ראו כי רעה נגד פניכם כוכב ששמו רעה והוא כוכב מאדים המקבל מצד הדין ולו החרב והאש והסוד כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא. וצא"ל שכשם שהאש הוא מכלה וסבה להפסיד כן הוא סבה להויה כי על ידי

האש יתבשלו ויתמזגו היסודות והוא אחד מיסודות אמ"ש, וכן הטוב אשר הוא מקול ה' על המים כשם שהוא סבה להויה כן הוא סבה להפסיד והסוד ענין המבול מים לשחת כל בשר. ורוח ה' בכח בינתו מכרעת מלמעלה. עומק רום עד אין סוף רומז לכ"ע.

והנה בלימה רום לא יגיע לו תואר כלל, כי איך יתואר האין יתברך:

ועומק תחת. רומז אל העטרה לפי שהיא למטה מכל הספירות הט'. והסוד התחת אלהים אנכי ובזה העומק יתרקמו כל היצורים שנאמר רקמתי בתחתיות ארץ (עטרת):

עומק מזרח. (תפארת) צא"ל כי מעגולי גלגלי המרכבה יש מרכבות מרובעות כדאיתא בספר הבהיר עיגולא בגו ריבועא רהיט ריבועא בגו עיגולא לא רהיט. ולפיכך יצויירו ויסומנו ד' רוחות העולה כמו שאמרנו.

ודע כי כל צלע וצלע מן המרובע יש בו ג' הויות משם של י"ב ובהם מתגלגל שמש ומגן יהוה צבאות בכל י"ב הויה בי"ב חדשים על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו וכנגדם ד' דגלים לד' רוחות וד' חיות הקדש וכל הולך על ארבע וכל אלו נמשכו מעומק עליוני הנקרא עומק מזרח (תפארת) וזהו סוד לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולנגה הירח לא יאיר לך והיה לך ה' לאור (כ"ע) עולם.

והנה עומק מזרח הוא תפארת י"י, **עומק מערב** פירוש יסוד כדאמרו רז"ל במסכת חגיגה בפ' בתרא שכינה במערב כי ביסוד מתערבים כל הכחות. **עומק צפון** כח הוד שנאמר מצפון זהב יאתה על אלוה נורא הוד. **עומק דרום** זה נצח שנאמר נעימות בימינך נצח, והזכיר כאן עשר עמקים לומר לך שכולם שוים בעומק אחדות השוה וזהו סוד ממעמקים קראתיך ה' וכל לשון עומק הנזכר בתורה בנביאים ובכתובים:

אדון א' יחיד ב' אל ג' מלך ד' נאמן ה' מושל ו' בכולן, הזכיר ו' שמות כנגד ו' קצוות המקבלות מו' עומקים והם הגדולה (אדון) והגבורה (יחיד) תפארת (אל) נצח (מלך) הוד (נאמן) ויסוד (מושל).

מושל בכלן, פי' בכל העומקים הנשפעים:

ממעון קדשו, פירוש מבינה (ממעון) וחכמה (קדשו), ובוא"ו של קדשו שהוא לנסתר ונעלם רומז אל כ"ע ונקרא מעון כי הוא מעונו של עולם שנאמר מעונה אלהי קדם ואומר ה' מעון אתה היית לנו:

עד ועדי עד. פירוש עד הבינה שוכן עד. ועדי עד, ועדי, פירוש תפארת עם ו' ספירות שבכללה עד, פירוש עטרת כד"א שוכן עד:

פסוק ו

יס"ב צפייתן כמראה הבזק. י"מ צפייתן הצפייה שהספירות צופות ומביטות זו בזו הצפייה ההיא כמראה הבזק כאור שיוצא מבין החרסים ופירוש אילו תקח חרס נקוב נקבים נקבים דקים על פני כולו ותכסה בו האש ותנפח במפוח באש עד שיתלהב ימשכו מנתיבות הנקבים אשר בכל נקב ונקב שבחרס חוטין שלהביות צבועות בכל מיני צבעים עולים ויורדים בנתיבות הנקבים כן צפיית החיות [עולה] בנתיבות אל החיות אשר למעלה מהן כי יש כסא לכסא וכבוד לכבוד הנה בצפייתם ישלחו ניצוצי זוהר בחשמל מיני צבעים ומתוך פחדם מהסתכל בשכינה מיד הם רצים ושבים מהסתכל כמראה הבזק שהוא נגלה ונעלם כהרף עין או כחוטין שעולים ויורדים כהרף עין. מכאן אמרו בעלי הסוד אם תראה אדם שמביט בך ומיד מביט לארץ וחוזר ומביט בך ומביט בארץ דע כי הוא מפחד ממך, ואם עינו לא סר מעליך ואינו מביט בארץ דע כי הוא מבזה אותך בלבו, ועל דרך זה נאמר כי לא יראני האדם וחי, וארז"ל אפילו חיות הקדש. וזהו סוד צפייתן כמראה הבזק. ד"א צפייתן מראיהן ר"ל צבעיהן כמראה הבזק. והבזק יתחלף לפי מראה האש אם האש לבנה בזק שלה לבנה ואם שחורה בזק שלה שחור ואם תכלת בזק שלה תכלת ואם צחה כשלג בזק שלה כשלג ואם ירוקה בזק שלה ירוק ואם אדום בזק שלה אדום וכן הדין בשאר מיני צבעים והתערובות אשר לי"ס. וי"מ צפייתן כמראה הבזק כשבא הנביא או המייחד להסתכל באורות הקדושות האלו ידע כי פעמים יתנוצצו אליו עד שידמה לו כאילו הוא כמראה הבזק ומיד יתעלמו ועוד יתנוצצו ועוד יתעלמו: **ותכליתן אין להם קץ**. פירוש כבר ידעת שכל שני צבעים כמו על דרך משל הלבן והשחור כאשר ימשח [הלבן] מצד אחד וימשח השחור אצלו יהיה הצבע המחבר בין שניהם מעורב מלובן ושחרות לפיכך אינו לבן ממש ולא שחור ממש לפיכך אמר תכליתן של הספירות והצבעים אין להם קץ כי האמצעי כלול משניהם. **ותכליתן אין להם קץ**, בא לומר אע"פ שיש מספר כולל להם והם עשר אותו מנין שיש להם הוא כולל כל הפרטים וכל הכללים ולפיכך כשם שאמרנו בעמקי המחשבה שעשר ספירות בלי מה אשר במחשבת כ"ע וחכמה אין להם סוף מכח עילת העילות אשר הוא כח להם כן יס"ב הנמשכות מן הבינה אל העולם אע"פ שיש למספרם גבול ידוע והוא עשר אותו הגבול אין לתכליתו קץ כי כל המספרים כלולים בעשר הן הפרטים והן הכללים. וכיון שכן הוא נמצא שכ"ע וחכמה ובינה הן נמשכין לתכליתן. וכיון שלהן אין קץ כי הם נמשכים עד אין סוף עילת העילות אם כן גם לעולם שמבינה ולמטה אין לו קץ. ושם הבדל והפרש

בין משנה זו למשנה של מעלה במה שאמר למעלה אין להם סוף לרמוז עילת העילות ואילו במשנה זו אמר אין להם קץ כי זה רומז אל כ"ע:

דברו בהן ברצוא ושוב. פירוש כי הספירות אשר הם בכלל התפארת הנקרא דבר כל ספירה וספירה מהם היא אחוזה ברצוא ושוב, ופירוש רצוא חכמה, ופירוש ושוב בינה, מלשון רצון ותשובה, ובערך שהזכיר עשרה עומקים במשנה שלפני זאת כך יש לך לתת עשר רצוא ושוב לי"ס שבתפארת וכן לכל מה שבכללה וכן יש לך להבין ברצוא ושוב לכל אחת ואחת מי"ס שבתפארת בפירוש רצוא ושוב כל מה שפי' בו לעיל:

ולמאמרו כסופה ירדופו. פירוש ולעטרה הנקרא מאמר יש לך להבין כי בערך שיש רצוא ושוב בתפארת ובכל פרטיה כן יש דוגמת רצוא ושוב בכל כללי העטרה ובכל פרטי העטרה, והרצוא הוא סופה ושוב הוא ירדופו שנאמר בסופה ובסערה דרכו והוא רוח חזק מרוץ ושוב. וי"מ ולמאמרו כסופה ירדופו פירוש הדבור (תפ') והמאמר (הע') ירדופו להשיג יוצר בראשית ר"ל בינה:

ולפני כסאו. פי' ואל המעלות אשר הם פני כסאו של הבינה כי כסא של בינה הוא וא"ו ה"א (ת"ת ועט') ופני כסאו הם כ"ע וחכמה. **הם משתחוים** פי' הדבור (תפארת) והמאמר (עטרת) משתחוים אל כ"ע וחכמה להוריד משם השפע על הנמצאים ולהורות (לו) כי כולם נתהוו ממנו כמו שאמר במשנה שלמעלה מושל בכולן ממעון קדשו ועד עדי עד. ד"א דברו בהן ברצוא ושוב פי' כשתדבר ותשלח מחשבותיך בהשגת הספירות יש לך רשות לדבר בהם. אמנם ברצוא ושוב כאשר תגיע לחכמה שוב מן החכמה אל הבינה וקבל באמנה כ"ע ועלת העלות ואל תשלח מחשבותיך בכ"ע ובעלת העלות כי המחשבה אסורה להרהר שם, אמנם למאמרו של כ"ע ר"ל עטרה של כ"ע כסופה ירדופו להשיגה ולהרהר בה ולפני כסאו (כ"ע) הן משתחוים החיצון אל הפנימי וכל הממשלות זש"ה אתה הוא (חכמה בינה) ה' לבדך אתה עשית את השמים (תפארת) שמי (בינה) השמים (תפארת) וכל צבאם (קצוות) הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך (בינה) משתחוים (חכמה וכ"ע):

יס"ב צפייתן כמראה הבזק ותכליתן אין להם קץ. אם תאמר מציאות גשם אחד אין לו תכלית שקר ואיך יאמר ותכליתם אין להם קץ. יש לומר כי כל גשם מצד היותו גשם בהכרח יש לו מציאות מכל מקום מדרך המציאות הוא להיות ענין ממוצע בין שני הפכים. והמשל בזה האויר שהוא חם ולח מצד חומו יתחבר לאש ומצד לחותו יתחבר למים והאויר הוא ממוצע בין המים ובין האש שהם שני הפכיים. וכן בענין השכליים והגופים יש מין ממיני הנמצאות אשר הם ממוצעים בין הגשם ובין השכל, הלא תראה

לפילוסופים אומרים שכל הוה ונפסד הוא גשם ומה שאינו הוה ונפסד אינו גשם. ולפיכך פסקו לפי דמיונם המשקר בגלגלים אלו הנפרדים שאינם גשם ולא יאמר עליהם גשם כי אם בשיתוף השם בלבד כל שכן בענין שמו הנכבד והנורא ובעניינים שיהיו ממוצעים בין גשם לשכל ומצד היותם ממוצעים יהיו מחוברים בגשמיים ובשכליים וכ"ע ומצד זה לא ישיגם שיעור וזהו ותכליתן אין להם קץ:

פסוק ז

יס"ב נעוץ סופן בתחלתן. פי' סופן הוא כ"ע כי כ"ע נקרא סוף ועילת העלות נקרא א"ס, ואחר שהזהירך ואמר שאסור לשלוח המחשבה בכ"ע חזר והזהירך ואמר שחייב אתה לנעוץ ולקשור וליטע כ"ע בתחילת המציאות שהוא יש מאין ולהודיע שכל מטעי החכמה כולם לוקחו מקדם ונוטעו בעדן החכמה:

ותחלתן. של הספירות ממטה למעלה והוא עטרת, **בסופן** שהוא סוף הימים מלמעלה למטה. והזהירך ואמר **כשלהבת** כשם שאי אפשר להמצא שלהבת בלי גחלת כך אי אפשר מציאות החכמה מבלי כ"ע וכך אי אפשר מציאות העטרה מבלי יסוד הספירות שעליו אלא כשלהבת קשורה בגחלת בגימ' אמת ובגימ' אהי"ה [פעמים אהי"ה].

והנה הורה לנו בזה המשל כי נמנע הוא המצא העלול מבלי העלה כמו שנמנע המצא השלהבת בלי גחלת. והורנו גם כן שאין העילה צריכה לעלול כמו שאין הגחלת צריכה לשלהבת. והסוד רשפיה רשפי אש שלהבת יה:

שאדון יחיד ואין לו שני. פירוש היותי מזהירך לנעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן, לפי שכ"ע הוא יחיד בהכרח באותו כח אשר נתיחד בו ואין לו לכ"ע כח שניות, כערך שעילת העילות אין שייך בו לומר לא מספר אחדות ולא ריבוי ולא מציאות והפרד ולא מקום וגבול כן הדין בכ"ע כי אין בינו לבין כח סבתו רק שזה עילה וזה עלול. וכיון שכ"ע הוא יחיד לפיכך חייב אתה להזהר בקשר היחוד. ואין לו שני פירוש ואין שייך בו שניות כל עיקר. וי"מ שאדון (חכמה) יחיד (בינה) ואין (כ"ע) לו (עילת העילות) כי הבינה מקבלת יחוד החכמה כי החכמה בבינה יחידה. וכ"ע הנקרא אין, לו פי' לעילת העילות שני למציאות כי הוא סיבת מציאותו בסבה פשוטה:

ולפני אחד מה אתה סופר. פי' כי שם מספר לא יפול אלא על דבר שיש לו ישות ולא על דבר אין, אלא שהוא השואת הכל ולפיכך יקרא אחד מצד זה:

ולפני אחד מה אתה סופר. אחרי שאפילו מספר אחד לא יתכן לומר אפי' על כ"ע אלא מצד שהוא ההשוואה הגמורה ולא מצד שיעור ומספר שהוא בכלל הכמה אם כן איזה דבר או מלה תהא ראויה להאמר על עילת העילות. אמנם אמרי השוואה על כ"ע אין ענין

ההשוואה הנאמר ענין מענייני האיכות כי האיכות לא יפול אלא בגשם והוא ג"כ מקרה אמנם הוא השוואת השגת השכליים אשר לא יתרבה ברבות שכלו בהן. ויש הפרש בין אחד ויחיד ומיוחד, כשכח הפועל פועל בשני תמורות נקרא מיוחד. והתמורות הם כמו בענין קריעת ים סוף שהוא מטביע לשונאיו ומציל לאוהביו בכח מיוחד שבו. וכאשר יפעול באחד מן התמורות יקרא יחיד בפעולה ההיא. וכשהוא פועל בכח השוואה הגמורה בסוד וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון ורחמתי את אשר ארחם אע"פ שאינו ראוי. כגון כל ישראל מומרים ומחל להם נקרא אחד. וכשם שטרם שימנה האחד שהוא שורש ויסוד לכל חשבון והוא בא בכפלו כי השנים הם שני פעמים אחד ואילו לא היה אחד לא ימצאו שאר המספרים כי הוא קודם לכל המספרים בטבע. ולפיכך אמר אילו לא היה [אחד היה] נמנע כל מספר, ואחד נאמר על כתר עליון. א"כ בעילת העילות אין שייך לומר לא מספר ולא שיעור. וי"מ יס"ב בנפש נעוץ סופן בתחילתן כשם שסיבתו של האדם הוא המחשבה ר"ל ההרהור כי מן ההרהור נתעורר הרוח ופעל פעולתו בכח אמ"ש עד שהוציא הגולם בטיפה בצורת יו"ד ובו רוח חיים וממנו נפעלו כל חלקיו וסדריו ואתה רואה שסיבת כל פעולותיו היתה במחשבה כי אתה נועץ כל פרטי יצירותיו בכלל המחשבה שקדמה למעשה. כן אתה חייב לנעוץ כל הנמצאים בתחלת מחשבת כ"ע. וכשם שהשלהבת אי אפשר להמצא בלי גחלת. כך א"א להמצא נמצא מעילת העילות זולת המחשבה העליונה הפשוטה. ומכאן יש לך להבין שאדון יחיד פועל כל הפעולות בהשוואתו מבלי מה שישתנה כי ממנו יקחו כל הפועלים והוא סבה לכל המפעלים ואין לו שני ביחס המפעלים כי עילת העילות לא יתיחסו אליו המפעלים להתעלמותו מהן כמו שהמחשבה אין לה סבה מניעה ממעל לה. וי"מ מכאן יש לך להבין שאדון (בינה) יחיד אין לו שני פירוש חכמה וכ"ע ולפני אחד (כ"ע) מה אתה סופר. וי"מ יס"ב נעוץ סופן בתחלתן בשנה כי כל תנועה תשתלשל אליו והנה עשרה מיני תנועות שונות זו מזו כולם מכח אחד שהוא בינה נבעו ולפיכך אמר נעוץ סוף התנועות ושינוי מספריהם בתחילתן כי מתוך השכלותיו יתחייב לכל אחד מהם תנועה בפני עצמה. ואמנם בסבת כ"ע באחדות השוה אין בו שינוי כל עיקר כשלהבת המתייחדת בגחלת ויש בה כמה מראות ואל מקום אשר יהיה שם הרוח ללכת תנוע השלהבת לאחד מן הקצוות ואין זה בסבת הגחלת, כי אדון יחיד הוא ולא ישתלשל ממנו אלא תנועה יחידה פשוטה ואין לו שני שיתחייב תנועה הפכית לו. ולפני אחד. שהוא עילת העילות שאין שייך לומר עליו מספר נמצא שהוא לפני אחד כי האחד שהוא כ"ע הוא יסוד לכל מספר. מה אתה סופר. פי' אין לך כח להביאו במספר איך הוא שהוא סבה לכל הסבות:

פסוק ח

יס"ב בלום פיך מלדבר. בענין הנפש צריך אתה לנעוץ סוף עשייתו של אדם בתחילתו שהוא המחשבה וכו' פירש במשנה שלפני זאת. וא"ת איך יצויירו במחשבה הטהורה דברים כאלו והלא היא פשוטה או נלמד ממנו ראיה והיקש ח"ו על עילת העילות. לכן עניינו בלום פיך מלדבר. פירוש כאשר תשלשל כל פרטי הנמצאות בנפש עד מקום הדבור שהוא התפארת כי עד כאן נתן רשות לדבר שמכאן והלאה אי אתה רשאי לדבר ליתן דמיון לנסתם מן הנגלה כי אם עדיך ותפארתך לבלום ולסתום את פיך. וחייב אתה גם כן להסיר ולסתום לבך מלדמות מן הדעת אל המחשבה (כ"ע) הנקרא הרהור וזה לבך מלהרהר:

ואם רץ לבך. לדמות הנעלם (חכמה) אל הדעת:

שוב למקום. פירוש הכנס בבינתך ומשם תרד אל המקום אשר הוא הדעת (תפארת) כי בו ניתן רשות לפה לדבר וללב להרהר:

שלכך נאמר. (נאמר) אפילו בחיות הקדש והחיות רצוא (חכמה) ושוב (בינה) ר"ל ששבים מן הבינה אל הדעת (תפארת):

ועל דבר זה נכרת ברית. פי' נחקקו אלו שש צורות הנשפעות מברית יסוד עולם בצלם העליונים כדי להסתכל בהם ולא בנעלם מן הדעת כי אם יתאמץ החוקר לחקור על מה שאין בדעתו יכולת להשיג אל יעלה על דעתו שלא יוכל על הנמנע לבד אלא אף מה שהיה בכחו מטרם לכן להשיגו יחלש ולא יוכל עליו. והמשל בזה הסבל שיש בכחו לישא שני ככרים ולא עוד, אם יתאמץ וירצה להוסיף על משאו חצי ככר יחלש ולא יוכל לישא אפילו שנים ככרים שהיה בכחו לישא בתחלה:

פסוק ט

הנה בזאת המשנה בא לבאר לך מהות כל ספירה וספירה כי הוא מדמה הנסתר אל הנגלה כי מן הנגלה תבין את הנסתר אע"פ שאינו דמיון באמת ולא תאמר שבספירות בלבד קצרה הלשון לדבר אלא אפילו בגוף האדם והחי קצרה כל לשון לכנות לקצת חלקיו הרוחניים שם אמיתי אשר יתואר בו על אמתתו, והמשל בזה קראו לכח המניע לאדם רוח, וזה השם עיקר הנחתו על הרוח המנשבת כד"א משיב הרוח ישב רוחו יזלו מים וחלילה להיות איברי החי מתנועעים מהרוח ההוא או מכיוצא בו. והראיה בזה כי אילו נחנק אחד מבעלי חיים עד שתצא ממנו רוח המניעתו ואילו אחר כן נביא כל מיני מפוחים ונמלאהו בנפיחה מרוח היסודי הנשאב מהאויר לא יחיה ולא יתנועע. ואי אפשר לומר כי נסתמו גידיו אשר יתנועעו מהרוח ונסתם בליחה שהרי לא בא לו שינוי

ולא מילוי ולא סתום רק יציאת הרוח בלבד. ואף לפי דברי הרופאים האומרים כי רוח הנפשי ר"ל אשר בו יתנועע החי הוא ההבל העולה מן הדם אשר בלב והנה הנחנק או מי שסתמו את פיו עד שלא יוכל להתנפש מה קרה לדם הלב עד שלא ינפש ולא יעלה ממנו הבל, אבל על דרך האמת אין [רוח החיים] מכל אלו הטבעים אמנם היא רוח נשפעת מאלהים חיים כי ממנו תוצאות חיים לכל חי. ולפיכך נקרא חי העולמים כי אין חיות לעולמות לא מן היסודות ולא מזולתם רק מהשם לבדו ית' ויתּ'. ואחר שהקדמתי לך הקדמה זו נתחיל בפירוש המשנה:

אמר אחת רוח אלהים חיים. דע כי שם אחת מונח לעטרת שנאמר ובאחת יבערו ויכסלו. ולפיכך כהן גדול מונה ביוה"כ אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע לפי שצריך ליחד כהן גדול העטרת עם כל אחת ואחת מהספירות. פי' אחת אחת ואחת, אחת רומז לכ"ע הנקרא אחת מכח אחדותו הפשוטה לפי שהוא מאחד ומחבר ומשוה הרשע לצדיק במחילה וסליחה הה"ד וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו ראוי. ולפי שהוצרך התנא להתחיל ביש מאין ולכן התחיל בעטרת של חכמה העליונה הנקראת אחת. ואחת רומז לתפארת לפי שהוא מאחד וקושר ואוחז בין עליונים ותחתונים ומחבר האהל להיות אחד וזהו סוד והבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה, אחת רומז לעטרת ר"ל לפי שהיא מקבלת כל המראות והצבעים מעולם העליון ויתועדו שם כלם כאחד לפיכך ברוך מכ"ע שהמלכות אין לה אור מעצמה, על זה צריך גם כן כשהוא מיחד היחוד ביום הכפורים לפני ולפנים צריך ליחד העטרת עם כל אחת ואחת מהמדות והם הספירות. וזהו סדר היחוד, בתחלה הוא מיחד ומחבר ראש וסוף ואמצע כי הם נקראים [אחת] כ"ע ותפארת ועטרת שהן שלש נקודות כעין שור"ק, והוא הקבוץ שפתים שאנו אומרים, כי האשכנזים קוראים לקבוץ שפתים שלנו שורק, אחת ושתים. ואמר רוח אלהים חיים. פירוש רוח הנמשך מהכח הנקרא אלהים חיים והוא כ"ע כי ממנו תוצאות חיים לכל הנמצאים.

הנה הרוח הנזכר אינו גוף ולא כח בגוף אמנם הוא כח הנאצל מחיים של כ"ע הנקרא רוח אלהים חיים החכמה נקראת רוח של הבינה הנקרא אלהים חיים שנאמר רוח אלהים בחכמה. וידוע כי היו"ד שהיא החכמה והיא גולם לכל הנמצאות היא מוקפת בכ"ע ורוח מכ"ע הוא החוקק בנתיבות אשר בחכמה והוא חיים של כל הנמצאות אשר בחכמה.

הנה כ"ע הוא מבורך מעילת העילות וההחכמה היא ברוך מכ"ע. וענין ברוך ריבוי שפע מלשון קצה תעלת הברכה העליונה שפירש מעין. וכ"ע נקרא ברכה שהוא משפיע לכל

העולמים ולכל אשר בהם ולפיכך כ"ע נקרא חי העולמים ושמו של חי העולמים רוח חכמה:

קול ורוח ודבור. דע כי קנה הגרגרת בו יהיה הרוח כי הריאה שואבת הרוח וממלאה את כל הגוף מרוח הנשאב והנה הקנה הוא נתיב להכניס הרוח בריאה, והנה הרוח האמצעי אשר בקנה יקרא רוח והרוח אשר הוא דבק בדופני טבעת הקנה ונגרר על טבעת הוא יקרא קול כי הוא המשמיע הקול. וחתוך האותיות באויר היוצא בדרך הנתיבות ר"ל הצינורות נקרא דבור. ולמדנו מכאן כי בכל צינור וצינור יש בו המקומות לכלי הדבור כי הקנה דומה לצינור.

והנה יהיה בכל צינור שפה שינים לשון חיך גרון כמו שביארתי לך. וזה נמצא הן בעולם הן בנפש הן בשנה:

ושם לאלו לקול ולרוח ולדיבור. רוח הקדש. רוח בגי' האר"ח, דבר בגי' רא"ה, קל בגי' נמ"ם, ולפי שהספירה הראשונה דקה ואינה מקבלת ציור וחקיקה אך במחשבה וחכמה ולכן לא אמר בה חקיקה:

פסוק י

שתים רוח מרוח. פירוש הספירה השנית והיא שתים כי היא כוללת העליונה עמה והיא רוח גס מרוח הדק כי כל מה שישתלשל מעילה לעילה הוא מתעבה והולך ועל דרך משל הגלגלים הנפרדים דקים והאש גסה מהם והרוח גסה ממנה והמים גסים מהם והעפר גס מכולם:

ואמר חקק. לפי דקותו, ולפי גסותו אמר חצב בה, כ"ב אותיות של התורה והם נחקקו בסבוב הגלגל א' אחר א' עד אמצעיתו ר"ל המרכז והה"ד אלף אלפין ישמשוניה ורבוא רבבן קדמוהי יקומון והם מתגלגלין ומצטרפין ולכן היא כוללת התורה שקדמה וכל המצות וכל השמות וכל הלשונות וזהו שמו של הב"ה ית' והם יסוד ושורש לכל הנמצאים כד"א ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה וארז"ל שיודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ והסוד כי יוצר הכל הוא.

ואמר שלש אמות כד"א כי אם לבינה תקרא אל תקרי אם אלא אֵם ונקראו אמות כי כשם שהאם היא אם לכל הנולדים ממנה כך הם אלו ג' אמות הם אמות לכל הנמצאות והם שרש אויר ומים ואש הנזכרים במשניות שאחרי כן.

ושבע כפולות, בדבר ובתמורה.

וי"ב פשוטות. בא לומר לך שכל יסוד וכל כפול וכל תמורה כולם מקבלים מן הבינה הנקראת רוח מרוח ונקראת מ"י שנאמר את מי נועץ ויבינהו ואמר מ"י תכן את רוח ה' רוח ה' ממש והם חכמה ובינה והבן זה:

ורוח אחת מהן. הנה נתבאר לך שיש אותיות של רוח והם אותיות של רוח הקדש לכן נקרא לשון הקדש מה שלא נקראת כן שום לשון מע' לשונות ולפי שהוא נמשך ונאצל ממקור הקדש. ואל תאשים אם ממקצת החכמים יש שנתנו טעם להיותו נקרא לשון הקדש להיות איברי התשמיש כולם מושאלים לו ולא תמצא שם מונח לכלי הערוה בלשון הקדש, כלל לפי שמצאנו כמה שמות בלשון הקדש שאינם על דרך איברי הערוה והם ג"כ מושאלים ואפשר שמצאנו ג"כ באיברי הערוה שהוא שם מונח בהנחה ראשונה ולפיכך לא רצינו להשיב עליהם אמנם ניכרים דברי האמת. ומה שההבילו המהבילים ואמרו כשיתעורר אדם לדברי שיר שזהו רוח הקדש, ח"ו שיהיה שיכוין לזה הר"מ ז"ל ומי קם בגאונים כמוהו אמנם כל דבריו בראשי פרקים מובנים למי שקבל סודותיו מפה אל פה ועל זה האותיות יוצאות בדרכי הנתיבות בדרכי הנינון וזהו סוד טעמי התורה לפי שהם נכנסים ויוצאים בקול השיר והסוד בזה פעמון זהב ורמון כשהיה כהן גדול נכנס לפני לפנים כדי שישמעו קולו. ומזה תוכל להבין סוד רוח הקדש ששורה על הנביאים בדרך ניגון כדי שישמחהו הה"ד ועתה קחו לי מנגן לפי שזה הרוח נאצל מן כ"ע בדרך הנתיב הארוך עד שיגיע לתפארת הנקרא רוח וזהו סוד הנבואה שנאצלת מן התפארת אל העטרה וזהו סוד פה אל פה. ואותן האותיות הן עצמם הנתיבות, ואמנם אמר ורוח אחת מהם, בא לומר לך כמו ששי"ן של תפילין הוא עצמו העור והוא בעצמו השי"ן ואין הפרש ביניהם כך אותו רוח בעצמו הוא האותיות והם בעצמם רוח הקדש הוא יבא ממקום הקדש הנקרא כ"ע שהוא קדש קדשים ובכלל זה כל דומם וצומח וחי ומדבר וכל הנמצא מעילת העילות וכ"ע וחכמה כולם באו מאותו רוח וההבל היוצא דרך אותו הנתיב הנמשך מכתר עליון אל התפארת:

פסוק יא

שלש מים מרוח. כד"א ישב רוחו יזלו מים והם מי החסד שנאמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים ואחר שהקריש המים והקפיאם והחזיקם עד שחזרו להיות כעין ספיר ורקיעים אחר כך חצב בהם תהו הוא קו ירוק שמקיף את העולם וזהו הקו הוא (הקו) המבדיל בין העליונים והתחתונים ואותן המים שיוצאים מכח הבינה דרך הנתיב עד הגבורה ומכח האש שבו מקפיאן ומקרישן ובמעשה בראשית רבה תהו דומה לג' ראשי השור פירוש לפני אדם ופני אריה ופני נשר והנה בכללן כל המציאות ר"ל מעולם ושנה

ונפש ואפשר שלפי מיעוט התבוננות הנבראים במעשים אשר בתהו ההוא קראם תהו מלשון תוהא ומשתומם מלשון התלמוד תהי בה פלוני ואפשר שנקרא תהו ע"ש שחזרו לתהו או לדבר אחר ועוד נבאר במקומו בעז"ה. מכאן יש לך להבין כי מלת תהו הנאמר כאן איננה על השממה ולא על רקנות ולא על חרבה אלא על הויות דקות רשומות בגולם החכמה אשר אין שם ולא מלה נתפש בהם וכ"ש שהדיבור לא יתפוש באותן ההויות ולפי שלא יתפש לא שם ולא מלה לכן נקרא בלשון תימה ונקרא מהשללה בגי' תהו:

ובהו. אלו אבנים מפולמות שמהם מים נובעין לעולם ופירוש מפולמות מלשון לפלמוני המדבר הוא מלה מורכבת מפלוני אלמוני ופי' אבנים סתומות ונעלמות מלשון אלם אשר לא ידובר בהם, והם ג"כ הויות נעלמות אך לא כמו הראשונות בשם תהו כי ההויות של תהו נעלמות מצד עצמן ומצד משיגן. אמנם ההויות של בהו אע"פ שלא נעלמו מצד עצמן כי כבר נלבשו בצורה מ"מ אין כח במשיגן לקרות להם שם אך יאלם פיו ולפי שבהו מורה על התלבשות הצורה בחומר לכך נקרא בהו מלשון בו הוא. ואל תתמה על היות אות וי"ו של בו נבלע כי הנה כמוהו לא תוכל עשהו שהוא מורכב ממלת עשה וממלת הוא והנה ה"א של עשה נבלעת. אמנם ההויות של תהו וההויות של בהו אשר לבשו צורת כל הנמצאות אשר להם צורה והנה חזר וחקק הויות של תהו וחזר וחקק הויות של בהו. ואם תאמר אחרי שהמשנה הזאת מדברת בחסדי ה' והיא הגדולה אם כן איך יקרא להויות הרשומות בה תהו ר"ל הויות נעלמות והנה אפילו הבינה היא נקראת צורה ובהו והחכמה העליונה תהו ואיך יחזור ויקרא להויות החסד תהו ובהו. יש להשיב אע"פ שהחכמה העליונה נקרא תהו ובינה נקרא בהו כי כבר הגיע קצת ציור ליצורי הבינה בהם מ"מ ביצורי החסד נתעלמו כל מציאות החכמה והבינה עד שיתדמו מעשה החסד מעין תמונת החכמה לתהו ומעין תמונת הבינה לבהו:

רפש וטיט. והזכיר חקק כנגד תהו שהוא דק בתכלית הדקות כי הוא יש מאין וחציבה כנגד בהו כי היא מקבלת החציבות והוא הפרד חלקי הנחצב זה מזה, ואחר חקיקת וחציבת התהו והבהו רצה לומר כל הנמצאות שנרשמו בהם אמר רפש וטיט כי העפר והמים בעוד שהם לחים ואין שם רק קרישה לבד יקרא רפש והוא כעין ספיר וצלול, וכשעוביו נוטה ליובש נקרא טיט עם צלילתו. ובאר בזה שאחר שהבדיל מקצת המים למעלה וחקק תהו ובהו מן מקצת המים אשר הובדלו להיות למטה אשר הם שמרים של המים העליונים אותם הקפיא עד שחזרו לרפש וטיט כדי לחקק במרכז העליונים שהוא הי' הפנימיות לגלגל המים הקפיאן והקרישן:

וחקקן כמין ערוגה. פי' חקק ברפש וטיט הטהור הנזכר כמין ערוגת הבושם. זהו סוד לחייו כערוגת הבושם והתלמים אשר החורש חורש לעשות ערוגות והתלמים לזרוע שם זרע וליטע שם אילנות ושרשים מקדם והערוגות האלו הם נתיבות הנמצאים אשר בארץ ה' מעין דוגמא של מעלה של כל מרכבה ומרכבה.

ועוד הערוגה היא צינורות להשקות את הגן ולהצמיח מוצא דשאים ואילנות בכחות העליונים.

והנה בהיות הרפש והטיט לחים נוחים להחקק חקק ברוח קדשו בהם כל הנמצאות:

והציבן כמין חומה וסככן כמין מעזיבה. הזכיר כאן ג' מעלות והן ערוגה וחומה ומעזיבה כן תמצא אותיות יש מהן שחקיקת נתיבתן דומה לערוגה כמו ה' ח' וב' וכיוצא בהן:

הציבן כמין חומה. שמסבבת אשר בה כעין מ"ם סתומה וסמ"ך שהן מוקפות מכל צד:

וסככן כמין מעזיבה. פירוש מעזיבה הוא הטיט והסיד שבונין על גבי העלייה כי בניין העליה בקרשים ועצים נקרא תקרה והבנין מעל הקרשים והעצים ר"ל בנין הסיד הוא המעזיבה, כן יש אותיות מקבלות כעין ערוגות כמו ש' וט' ויש אותיות משפיעות כמו ב' ה' וח' וכיוצא בהן ויש מהן דומות כאבני הבנין כמו הו' והז' והנו"ן הפשוטה ויש מהן מסוכסכות כמו הר' והכ' וכיוצא בהן, כן קבלנו בפירוש משנה זו. אמנם מה שנ"ל באלו ג' מלות ערוגה וחומה ומעזיבה הוא זה, כי בחקיקת צורת אות אחר אות עד המרכז בלי ספק בהבדל חלקי האותיות בגשמן מעל הגולם ישאר כעין גולם חלל צינורות האות הנחקק והצורה ההיא ככדור אטום היו"ד העליונה נקרא נתיב ובכדור הארץ ר"ל ברפש וטיט יקרא ערוגה:

ואחר כן הציבן כמין חומה, פי' אחר שחקק כל אות ואות עד מרכזו ובלי ספק יש מחיצה וכותל בין כל אות ואות שבצדו ולפיכך הוצרך לומר לך שהסיר המחיצות והציבן לכל האותיות בעיגול בלי הפסק בין כל אות ואות שבצדו וכמין חומה שאין הפסק בין חלקיה ואחר כן סככן וכסה את הנתיבות של האותיות ברקיע שהקיפן כמין מעזיבה שבונין על העלייה כן בנה ממעל לכל אות ואות מעזיבה שלו.

הנה על סדר זה מתגלגלות האותיות ככדור שנחקקו בו התנועות תנועות סבוביות והנתיבות שמהן יצאו האותיות נטוים על ראשיהם מלמעלה וממעל לנתיבותיהם המעזיבה ר"ל סכוכן וזהו סוד סוכ"ה אדנ"י הוי"ה. אמנם אמרו חקק וחצב בהן פי' בכל המים אשר בין לכל רקיע ורקיע ואשר מעל לרקיע ואשר בארץ, הנה למדנו ממשנה זו וממשנה שלפניה ושלאחריה שכל הנמצאות שבשמים ממעל ובארץ מתחת שיש

דוגמתן בכל חלק וחלק מחלקי אמ"ש והבן ג"ז, וזש"ה והארץ היתה תהו ובהו ורוח אלהים (בינה) מרחפת על פני המים (חסד):

תהו א' ובהו ב' ורפש ג' וטיט ד'. הזכיר כאן אלו ד' ענינים כנגד כל הנמצאים אשר נמצאו בי"ס בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א ויחס היו"ד לתהו והה"א והוא"ו לבהו ואמר כי הת"ת והעטרת יקראו ארץ אחר שנתיבשה מן המים של החסד שנאמר ויקרא אלהים ליבשה ארץ וכל זמן שהיו לחים נקרא הת"ת והעט' רפש וטיט. ולפיכך המציא כל יצורי התפארת והעטרת באלו ד' יסודות, יש מהן שעשאן כמין ערוגה ויש מהן שעשאן כמין חומה כי ערים גדולות ובצורות בשמים ובכל שר ושר גורל וחלק לכל מעלה ומעלה וכן לכל היכל והיכל כמו שפירש בספר היכלות שנאמר הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ (עטרת) יסדה. וזהו סוד לחייו כערוגת הבושם וזהו סוד עיר ה' צבאות, וזהו סוד ירושלים של מעלה וזהו סוד עיר ומגדל שרצו לבנות בני דור הפלגה לפי שהם כיוונו לקצץ בנטיעות ולבנות ולתקן כח המגדל וליחדו לאלוה ולהפסיק שאר המדות העליונות והרבה סודות התורה יתבארו בסוד זה. ובלי ספק אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים ובית ה' והיכלו וסוכה תהיה לצל יומם מחורב, ועיין בספר ישעיה:

פסוק יב

ארבע אש ממים. שנאמר מים תבעה אש ואמרו (במ"ר) מים הרו וילדו אפילה.

ועוד יש בכח המים להוציא מהן האש בזוהר השמש:

חקק וחצב בה. ר"ל בהאש:

כסא הכבוד. והיא מד' חיות הקדש ובהם פני אדם פני אריה פני שור פני נשר ובכללן כל חי כל אחד ואחד לפי מעלתו ועשר כתות של מלאכים כל אחת מהן על דמות החיות ואלו הן חיות הקדש ואופנים וארלים וחשמלים ושרפים ומלאכים ואלים ובני אלים וכרובים ואישים. ואמנם מעלותם הזכרתי במעשה בראשית והיכלות ועיין שם:

ומשלשתן יסד מעונו. פירוש מאמ"ש:

שנאמר עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט פירוש כי מן המזמור הזה יתבאר כי כח אמ"ש בהם יסד מעונו וכל הנמצאים אשר בו. ארבע אש ממים חקק וחצב בה. ר"ל באש של מעלה ובאש של מטה כל הבריות עם כסא הכבוד אמנם הוא דמות כסא העליון ולא עצמותו. והאופנים הן כעין אופני העגלה ר"ל זר מקיף מתחת לכסא ואינו כמו הרקיע שהוא כדור מקיף ואופנים בגימ' פז"ק והוא נחלק לי"ב שבטי י"ה ופשוטו מלשון פנים כי האופנים כוללים כל הפנים. וצריך אתה לדעת כי שם אראלים מורכב מן ארי ומן אלים מכח החסד הנקרא אל וממנו אלים ובני אלים ומן הגבורה אריה כי לאריה

נתן כח וגבורה אריה בגימטריא גבורה כמו שאמרו רז"ל וגבור כארי, ואל תתמה ממה שאמר פני אריה אל הימין כי כל היצירות בכח כל אחד מי"ס אמנם שרשם עיקר באחד מהם, א"כ אראלים לתפארת וחשמלים לחכמה וכרובים לת"ת ועטרת כי פני אדם להם, ושרפים לגבורה כי משם שריפת כל שריפה כי הוא אש אוכלה, וחיות מכח חיה כ"ע, וכבר פירשתי בו בספר בראשית טעמים אחרים והחזיק בשניהם טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ידך. וזה הכלל יהיה בידך. כל הנמצאות אשר בי"ס כולם מסודרים בחיבורי אותיות הן דומם הן צומח הן חי הן מדבר וכל אחד בתבנית חותמו אשר לו הנה והבן זה כי הוא רמז אל האמת שנאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ונאמר **ישמחו השמים ותגל הארץ** ראשי תיבות ידוד וס"ת צלמו, וזהו שארז"ל שם מלא על עולם מלא: **ומשלשתן**. פירוש אמ"ש יסד מעונו וכל אשר בו:

פסוק יג

אחר שהזכיר ד' עומקים של ראשית **א**' ואחרית **ב**' טוב **ג**' ורע **ד**' והשוה אותו באחדות השוה הוא העגול כי כל עיגול לא יצוייר בו (העיגול) נקודה ממנו שתהא ראויה לראשיתו של העיגול ולא לאחריתו וכן לא יצוייר נקודה ממנו שתהא ראויה לאחרית ולא לראשית ואילו הנחת בדעתך נקודה אחת במקום אחד שבעיגול ותקראו ראשית אוכל אני לקראו אחרית. וכל עומק טוב בסוד הגלגל כל טובה לא תמצא פשוטה אלא בשיתוף הדין שהוא נוטה לרעה מצד, וכן כל רעה נוטה לטובה בשיתוף החסד שהוא נוטה לטובה. ולפי כל אלה הוצרך להזכיר עומקים של ו' קצוות אשר כל נמצא מעילת העילות לא ימלט מהם, ואלו הן מעלה ומטה ימין ושמאל פנים ואחור, והתחיל בעומק רום בחולם הרומז לכ"ע אשר הוא כל ההשוואות והוא בעצמו משתווה מצד מה לעילת העילות אך שהוא עלול לו:

אמר חמש בג' אותיות מן הפשוטות חתם רום. פירוש פשוטות הם אותיות הו"ז חט"י לנ"ס עצ"ק והנה בחר מהם ג' אותיות והם אותיות יו"ד ה"א וא"ו והשלים בקוצו של יו"ד עומק כי חתם פי' השלים מלשון אתה חותם תכנית ואע"פ כי באלו האותיות הוא תשלום כל הנמצאים כמו שפי' כבר כי היו"ד לחכמה וה"א לבינה והוא"ו לוא"ו קצוות התפארת וה"א אחרונה לעטרת. מ"מ יש לך להבין כי אלו הן במקיפין ר"ל בגלגלי הספירות אמנם בתשלום וקשר תכלית הספירה העליונה בראשיתה ותחלתה של ספירה הקרובה כי חותם יאמר ג"כ על הקשר העליונה כמו שארז"ל חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ושבכלים מתיר ומפקיע וחותך, פירוש חותמות קשרים, והנה התשלום של ספירות הוא יה"ו והוא בעצמו הקשר אשר בינו לשאר כל הנמצאים.

והמשל בזה באדם כי האדם יש בו שכל מן העליונים והוא תשלום העליונים רוצה לומר השכליים והוא ראשית לכל הנמצאים מתחת גלגל הירח בסוד הגלגול כי על ידו ירדו השכלים ועל ידו יתעלו שאר הנמצאות אשר מתחת לזירו ולסיבובו. ואמרי הנה ראשית המציאות אל תטעה לומר שהוא הנברא הראשון כי ידוע הוא כי ביום ו' נשלמת הבריאה אמנם אינני בפירושו כי ריש לקיש ע"ה גלה סוד זה בפסוק ורוח אלהים מרחפת ועיין בבראשית רבה.

והנה אלו ג"א יה"ו קבען בשמו הגדול מלת קבען מלשון צנה ומגן וקובע ישימו עליך סביב, ופירוש קובע דבר המקיף את הראש ולפי זה קבען בשמו הגדול ר"ל הקיפן בשמו הגדול. גלגלי המרכבה הם נרשמים בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א והם הם המקיפים לכל הנמצאות אשר בכ"ע הנקרא רום בחול"ם וכ"ע מקיפים בשמו הגדול שנקרא אהי"ה והוא יה"ו מקיף כעין הרקיע שמקיף לכל הנמצאות אשר בו. וי"מ וקבען בשמו הגדול מלשון כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ר"ל נטען בשמו הגדול וצוה שיהיו קבועין בו לבל יתנועעו משם לשמות אחרים. ובמעשה בראשית רבה אמרו שג' אותיות הקדש הם ממונים להניע המרכבות בתנועות שם המפורש עיין שם, וכשם שסדרו ו' של כ"ע כך סדר ששה קצוות של כללי הספירות. פנה למעלה פירוש בכל ספירה וספירה בכלליה ובפרטיה וחתמו ביה"ו יו"ד ה"א וא"ו הנקראים הממוצעים בין תערובת הספירות ר"ל ראשיתו של מטה ואחרית העליון, ופי' יה"ו יו"ד לחכמה ה"א לבינה וא"ו לדעת שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו.

שש פנה למטה וחתמו ביו"ה, פירוש בחכמה ובדעת ובתבונה חתם והשלים את עומק תחת שהוא עטרת.

שבע פנה לפניו וחתמו בהו"י. פירוש למזרח והיא תפארת והשלימו בתבונה ובדעת ובחכמה:

שמנה פנה לאחריו וחתמו בהי"ו. פירוש לאחריו הוא מערב והוא יסוד וחתמו בתבונה ובחכמה ובדעת.

תשעה חתם דרום ופנה לימינו וחתמו בוי"ה. פירוש לימינו נצח שנאמר נעימות בימינך נצח. וחתמו בדעת ובחכמה ובבינה.

עשר חתם צפון ופנה לשמאלו וחתמו בוה"י. פירוש לשמאלו הוד וחתמו בדעת ובתבונה ובחכמה. ומה שהזכיר היו"ד עומקים תחלה ואחר כך הזכיר מעלה ומטה פנים ואחור ימין ושמאל לפי שכל הנמצאות כולם נקשרים באלו היו"ד עומקים וכל שיש לו מעלה ומטה פנים ואחור ימין ושמאל כולם נקשרו באלו היו"ד עומקים. וסוד פנה שהזכיר

פירוש מלשון יסוד שנאמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. ר"ל במלת פנה ששם שרש ויסוד לכל הנמצאות בכלל הרו"ם וחתם אותם בשם יה"ו וכן לכל שאר הקצוות בכל אחד ואחד שם בו שרש ויסוד וחתמו בשמו המיוחד להשלימו. וי"מ מלשון המפנה מזוית לזוית פי' חתם המשך המציאות אשר היה ראוי להמשיך לאין קץ ותכלה וזהו סוד אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולמי די בסוד גבול ת"ק שנה שהוא נעלמו של שי"ן דל"ת יו"ד. וי"מ פנה מלשון ויתיצבו פנות כל העם פירוש שרי כל העם. ור"ל ששם כח לכל אחד מן הששה קצוות לקבל כל המעלות כמו עטרה לכ"ע וכמו חכמת שלמה לחכמת אלהים וכמו תבונה לבינה וחסד לחסד העליון ומדת הדין של מטה למדת הדין של מעלה, וכמו לבנה לשמש וכמו בת זוג של נצח ובת זוג של יסוד. וי"מ פנה מלשון פנים כי שם פנים לכל אחד מהוא"ו קצוות:

פסוק יד

יס"ב, **רוח אלהים חיים** (**חכמה**) **ורוח מרוח** (**בינה**) **מים** (**חסד**) **ואש** (**גבורה**) **רום** (**כ"ע**) **תחת** (**עט'**) **מזרח** (**ת"ת**) **ומערב** (**יסוד**) **צפון** (**הוד**) **ודרום** (**נצח**), והזכיר משנה זו להודיע שכשם שכל עצמי הספירות נמצאות בעמקי המחשבה כך הם נמצאות בעצמי הספירות:

פרק ב

פסוק א

עשרים ושתים אותיות יסוד. פירוש אחר שביאר בפ"א מהות הנתיבות וחקיקתן ומהות הספירות ודוגמתן בעולם בשנה ונפש ויחודן והעלמתן ועצמותן חזר ופירש לך בפרק זה האיך משתלשלים האצילות מהם. ולכן אמר יסוד כי הם יסוד לכל הנמצאים. ואמר כי הג' אמות אשר הם אם ויסוד לכל הנמצאים לפי שכל הנמצאות נמצאו מהם. ומה שבעצמי הספירות נקראו אמות מלשון כי אם לבינה תקרא נקרא למטה מהם יסודות. ואמנם גם הכפולות והפשוטות מן האמות נמצאו. והמשל בזה הנה חכמי הרופאים כינו לאיברי האדם על שם היסודות עד שכנו המוח בשם הליחה הלבנה, וכנו לטחול בשם השחורה ולכבד הדם ולמרה שבכבד הירוקה כנגד אש עפר רוח ומים. ואיני סבור שיחשוב שום אדם ממי שחננו השי"ת שכל מי שיחשוב שהמוח הוא הליחה לבדה או [המרה מן] הירוקה לבד או הכבד מן הדם לבד או הטחול מהשחורה לבד. אמנם כל אחד מהם מורכב מכולן וכן הדין בכל איברי האדם וכן הדין בעצמי הכפולות והפשוטות שיסודן אמ"ש. אמנם נקראו פשוטות לערך מה שמורכב מהם או לפי שאין

להם תמורות. ויש לך לדעת כי לשון פשוטות יאמר על כמה פנים. האחד מהם מלשון ופשט את בגדיו כי הוא מחליף בגדי השלחים בשלח וכולם בדרך חסד ורחמים מעילוי לעילוי, והשני [מלשון] אל פשטתם היום שפירושו שמתפשטים ונמשכים והולכים עדי עד ועיין בספר הבהיר. ומלת כפולות מלשון בכפל רסנו מי יבא כי הוא כפול מזכר ונקבה ומדבור ומתמורה. ולפי שיש מן הי"ס אשר הם עגולים וכדורים כעין גלגל ויש מהם כענפים המתפשטים מהשרש. והמשל בזה גלגל ההיקף בגלגלים ויש מהם ענפים לענפים המשל בזה האילן שיש לו ענפים וענפים לענפים וענפי ענפי ענפים לענפים ויש לו עלין ופרחים ופירות כן עץ החיים הנקרא אדנ"י הוי"ה אהי"ה יש לו שרש שממנו נובע מקור להוציא כל הנמצאים ממנו. ובלי ספק שהמקור הנובע ממנו לעליונים הוא מעצם המקור. אמנם הנתיב אשר ממנו נובע לתחתונים נבדל מהנתיב אשר ממנו נובע לעליונים. וכן לכל מין ומין יש לו נתיב בפ"ע, יש מהנתיבות ההם והענפים ההם אשר נמשכים אליו לצד זכות ולהפך בזכות הנמצא ולהעלותו מעילוי לעילוי להשיבו אל אביו (בינה), וכיוצא באלו הנתיבות הנמשכות אליו מן החסד להעלותו אל אביו כן יש נתיבות הנמשכות אליו מצד הדין והחובה להשליכו הבורה אשר הוא מלא נחשים ועקרבים וכל מיני הפסד, נמצאת אומר שמקור ההויה וההפסד המתחלפות בכל הנמצאות כולם נובעות אליהן ר"ל אל כל מין ומין מן הזכות אשר לו בעליונים ר"ל מחסדי ה' ומהחובה אשר לו מהשם מצד הדין. וע"פ הזכות והחובה יתהוה ויפסד ויתחלף בדין בני חלוף ר"ל להיות פושט צורה ולובש צורה, ולהיות השי"ת פועל בכפים האלה כל פעולותיו נאמר נשא לבבנו אל כפים אל אל (חסד) בשמים (ת"ת) וכמו שיש כף ידים כך יש כפות רגלים. והסוד של כף זכות ושכותי כפי עליך עד עברי.

והנה כל הנמצאות חקוקות בכפים האלה שנאמר הן על כפים חקותיך וגו' והסוד ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו כי האדם אדם ממש והבן זה.

והנה ע"י מבינים היודעים להתחסד עם יוצרם שנאמר במה אקדם ה' אכף לאלהי מרום, ואומר אשר בידו נפש כל חי, הנה ביאר לך כי כל הנפשות והרוחות הם בידו בסוד בידך אפקיד רוחי:

כף זכות וכף חובה. צא"ל כשם שאנו מצווים לעבוד יוצרנו בתרי"ג מצות כך כל אחת ואחת מהי"ס מצווה לעבוד את יוצר הכל ויתנשא המלך לעדי עד. וז"ס שאנו אומרים אשר קדשנו במצותיו כי המצות ניתנו מן העולם ועד העולם וזהו סוד מנין שהקב"ה מניח תפילין. וז"ס שארז"ל מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר ושמחתים בבית תפלתי. ונאמר נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו אלו תפילין. וכן תמצא בכמה מקומות שהקב"ה

עוסק בתורה. וכן אם תדקדק בדברי רז"ל ובדברי הנביאים ע"ה תמצא זה מבואר מאד וכן נקראת תורת ה' וכן תמצא בכמה מקומות תורת מלאכי השרת כמו שארז"ל בפסוק אשר תנה הודך על השמים בענין מ"ת ולפיכך יש במלאכים ג"כ עונש וגמול ודחייה קל"ח שנים והם המלאכים שבאו להפוך סדום מפני שגלו סודו של הקב"ה ואמרו כי משחיתים אנחנו נדחו ממחיצתם מאז עד סולם יעקב אבינו והנה מלאכי אלהים וגו' שזמן זה תמצאהו קל"ח שנים ועיין בב"ר, מכאן אתה למד שכף זכות וכף חובה פשוטות לעליונים ולתחתונים והכל לפי הדין. כף זכות וכף חובה שארז"ל עבר אדם עבירה אוי לו שהכריע עצמו ואת כל העולם כלו לכף חובה, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו ואת כל העולם כלו לכף זכות:

ולשון חק מכריע בינתים. פירוש כל צבא השמים עומדים עליו מימינו לזכות מצד החסד ומשמאלו לחובה מצד הדין אלו מלמדים חובה ואלו מלמדים זכות שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו' ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר:

ולשון חק. פירוש הבינה שהיא מרוח אלהים היא מכרעת בין האש ובין המים שנאמר המשל (חסד) ופחד (גבורה) עמו עושה שלום במרומיו. ומ"ש לשון ולא אמר רוח מכריע בינתים שכן דרך הרוח להכריע בין האש ובין המים לפי שרצה לכלול במלת לשון עולם שנה נפש כי יש לשון ים בעולם ובשנה ובנפש לשון החי.

והנה הלשון מכרעת בין החיך העליון והתחתון ובין הלב והמוח והיא מכרעת בין האש ובין המים, כי בתפלה יהפך מדת הדין לרחמים ובדברי נבלה תהפך מדה"ר למדה"ד כמ"ש רז"ל הכל יודעין למה כלה נכנסת לחופה אלא כל המנבל את פיו אפילו נגזר עליו משבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה שנאמר בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה ועיין במס' כתובות. ואמר לשון חק, פירוש הבינה כי ברית לשון פירושו יסוד ובינה ונקרא הלשון חק כי כל חק ומשפט משם יצאו וידוע כי מצד הזכות החיים ומצד החובה המות וזש"ה מות וחיים ביד לשון וכל עניני החוק הן של כמות של כל מין ומין הן חק האיכות של כל מין ומין הן חק האנה ר"ל בתנועה וגלגול הן חק המצב הן חק הלו הן חק הפועל וההפעלות כולם יצאו על פי הלשון ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו כן הלשון שהיא הבינה מכרעת בין עולם עליון לתחתון ובין האש והמים ומוציאה מה שבמחשבה לנראה כי היא מגלה כל נסתר:

שלש אמות מ"ם דוממת. פירוש קול דממה דקה וסוד נאמן רוח מכסה דבר מצד טבע החסד שהיא שוקטת וכחה ביסוד המים ומנהיג בנחת לבריותיו ודוגמתו בעולם העליון זש"ה לך דומיה תהלה. וכל לשון דממה רומז אל החסד, ושי"ן שהוא של אש משמעת

קול המיה וצעקה ושריקה וידוע הוא כי הסערה הוא מצד המיית הרוח וחבור שתי המדות יקים סערה לדממה, דממה וקול אשמע. ונאמר מצד הדין ישרוק ה' לזבוב וזבוב הוא אלהי עקרון, והבן זה:

אל"ף חק מכריע בינתים. פירוש כ"ע נקרא אל"ף חק וכשם שהבינה מכרעת בין זכות וחובה כן כ"ע מכריע בין דממה ושריקה. ורומז אל הצינורות היורדות מכ"ע אל החסד והגבורה ואל האמצע להכריע:

פסוק ב

עשרים ושתים אותיות יסוד. פירוש הם יסוד ושרש לכל הנמצאות:

חקקן. באויר ובמים ובאש כמו שביארתי לעיל:

חצבן. פירוש הפריד חלקי כל אות ואות עד שנשלמה צורת כל אות ואות של כ"ב אותיות הן באויר הן במים הן באש, וחקקן בתהום שנאמר בחקו חוג על פני תהום וחקקן בשמים שנאמר הידעת חוקות שמים וחקקן בארץ שנאמר בחקו מוסדי ארץ. וחצבן בכל אחד מאמ"ש אותיות הקדש שבהם באש שנאמר קול ה' חוצב להבות אש, ובמים נאמר קול ה' על המים, ובאויר נאמר קול ה' יחולל אילות פירוש מלשון חללו של עולם, ועיין בספר הבהיר בפירוש מזמור זה:

שקלן. פירוש אחר שנתהוו האותיות סדרן במדה ובמשורה מי ראוי להיות ראש בכל רמ"ח איברים ושס"ה גידים מי יהיה קבוע ומתנועע כי יש בהם רוח חיים כי עץ חיים היא למחזיקים בהם והם מרוח אלהים חיים. וזש"ה מי מדד בשעלו מים פירוש לצורך בריות שבמים העשויות באותיות הקדש, ושמים בזרת תכן אותיותיהם לכל צבא השמים העליונים, וכל בשליש עפר הארץ פירוש לכל יצורי תבל הן דומם צומח חי מדבר, ושקל בפלס הרים אלו אותיות הקדש שהם הורים ואמות לעולם ומלואו, וגבעות במאזנים פירוש מי תכן את רוח ה' ואיש עצתו יודיענו:

והמירן, זה שהיה ראש להיות סוף בסוד הגלגול ברוח כי אל מקום אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן. והמירן מגריעות לעלוי ומעלוי לגריעות מימין לשמאל ומשמאל לימין ממעלה למטה ומלמטה למעלה מלפנים לאחור ומאחור לפנים. והמירן מהיפך אל ההפך:

וצרפן, פירוש בצורה כל מין ומין בצורתו ר"ל באותיות ופירושו חברן:

וצר בהן כל היצור, פירוש מדת הכל שהיא כוללת כל הנפשות וכל הנמצאות בתבנותם באיכיותיהם וכח חומר פשוט מוסכם לכל שמיטה ושמיטה שיתפעל ממנו פעולות ידועות למקובלים באמת:

פסוק ג

עשרים ושתים אותיות יסוד לכל דבור ומעשה פירוש בנפש:

חקקן בקול וחצבן ברוח וקבען בפה. דע כי הקנה מתמלא מרוח הנשאב בדרך הריאה והרוח הדבק בדופני טבעות של הקנה והרוח הדופק על הטבעות ונגרר מטבעת לטבעת ועולה בטבעות ויורד בחוליא ועולה בטבעות הוא הוא המשמיע קול בפי האדם העליון ובאדם והרוח האמצעי אשר איננו נגרר בטבעות נקרא רוח והרוח המשתלח אל הפה ומתחלק ונחתך בה' איברים והם בגרון ובלשון ובחיך ובשינים ובשפה הוא הנקרא דיבור. וכל האותיות נחלקו לה' חלקים וכל חלק מהם ניתן לו כלי להניעם. כלי המיוחד לאותיות אחה"ע כלי שלהם הוא משך הרוח בגרון לבד ר"ל בבית הבליעה, והם רוחניים למאד לפיכך נבחר מהם הה' לשמו הגדול וה' בקריאתו מושך הא' עמה כמו ה"א ומושך יו"ד עמה כמו ה"י לפיכך נבחרו אלו לשמו הנעלם ר"ל אהי"ה. והופקדו אותיות בומ"ף לשפתים, ולפי שהגיון הוא"ו פעמים הוא יבא בחול"ם והוא אז רוחני בלתי שימוש כלי השפה לפיכך נבחר עם שאר שתי אותיות לשמו המפורש. והופקדו אותיות גיכ"ק לחי"ך, ולפי שהיו"ד הוא כעין גולם בלי צורה והיא בכל ונסתרה מכל לפיכך הושמה בראש השם המפורש, ולפי שהיא ראשית הכל ואחרית הכל, לפיכך נתנה בראש של הנכתב ובאחרית הנקרא, כי הוא ראשון והוא אחרון. והופקדו אותיות דטלנ"ת בלשון, ולפי שהדל"ת היא כעין מעזיבה ותקרה שנתנה בקצה שלה הימנית על עמוד אחד לבד ואמצעות התקרה וצדה השמאלי אין לה על מה להשען והיא עומדת ברוח אלהים חיים לפיכך נקרא ד"ל ואם דל הוא ואין ידו משגת לעמוד השני. וידוע הוא שאות הנו"ן עקומה היא דל"ת הפוכה כזה אלא שזה תקרתו מלמעלה ונו"ן עשה תקרתו לאסקופה ולכן נתחברו שניהם לספירת העטרה והוא ד"ן את כל העולם בכח שבה וזהו סוד אדנ"י. כן הלשון שהוא הבינה יונקת מכח אל"ף של כ"ע ויו"ד של חכמה ודנה את כל העולם כולו בסוד צדק צדק תרדוף צדק עליון (בינה) וצדק תחתון (עטרת) [למען תחיה] בכח חיים (כ"ע) וירשת את הארץ (עט'). ועיין בספר הבהיר. והופקדו זסשר"ץ לשינים. ולפי שהשי"ן יש לה ג' ראשים והוא כעין בית קבול ר"ל (טי"ת) [עט'] המוכנת לקבל בה כח עליון ר"ל ג' ראשים של ג' אותיות השם והם יו"ד ה"א וא"ו כן העטרה מקבלת מכל הספירות שעליה, ולפיכך שמוה בראש שד"י. ואות דל"ת ויו"ד כבר פירשתי לעיל, ואותיות צד"י ותי"ו אשר בצבאות כבר פירשו בו רז"ל אות הוא בצבא שלו כי כל הצבאות נראות בה ר"ל בעטרת. וצד"י הוא צדיק יסוד עולם ותי"ו הוא תפארת במקדשו. והושם למ"ד מן אותיות דטלנ"ת בשם אל כי זו הוא עולה ממעל לכל האותיות עד א' של כ"ע.

ולכן מורה על כח שנאמר יש לאל ידי פירוש כח ועוצם. והושמו זסצר"ש בשינים ר"ל בל"ב נתיבות שבפה אשר בראש שכללו כעין יו"ד אטומה כי נתיבותיו נעלמו. ויש להבין מזו המשנה פני אדם ודבורו:

פסוק ד

כ"ב אותיות יסוד קבועות בגלגלי הספירות אות לפנים מאות עד המרכז, ואמר כי יש אותיות ממש בולטות העשויות בחקיקות מסביב עד שעצם האות עומד בו בעצמו, והנה חקיקת הירכות אשר מסביב לגופי האותיות הוא ששנינו חקקן כמין ערוגה, כי בערך שהחורש בתלם חורש וחופר מצד אחד עד שצד אחד שבצדו עולה כן היתה החקיקה מסביב לאותיות עד שגופי האותיות מעצמם היו, ואח"כ לקח האותיות והעמידם כזר זה אחר זה כעין חומה שמסודרת באבן אצל אבן כן אבני האותיות אשר נחצבו מגופי הגלגל העמידם זה אצל זה עד שהקיפם את כל הזר של הרקיע כמין החומה וזהו סוד קבועות בגלגל, סככן כמין מעזיבה, פירוש סכך נתיבות של האותיות כי הנתיבות אשר נחצבו ממנו האותיות הנתיבות ההם הם עוברות עוביו של הגלגל ועובי הגלגל הוא מהלך ת"ק שנה כדאיתא בב"ר ובפ' אין דורשין, והנה סכך על הנתיבה הוא כמין מעזיבה.

והנה מספר האלפ"א בית"א הם רל"א אלפ"א ביתו"ת הקבועות ובולטות בגלגל:

וחוזר הגלגל. פירוש הגלגל חוזר ומקיף והאותיות קבועות ואינן זזות ממקומן אותן האותיות אשר הציבן כמין חומה וקבען בגלגל חוזר גלגל מצד החסד לבריאתו **ואחור** מצד הדין והגבורה לסתור ולהחריב וכל פנים מצד הרחמים ואחור מצד הדין שלמטה, וכן ארז"ל שותף מדה"ר עם מדה"ד וברא את העולם.

ודע כי סדרי אותיות של צד פנים הם הפוכות מצד הדין הנקרא אחור, והמשל בזה אם תמצא בשלפנים א"ל תמצא בצד הדין הנקרא אחור ל"א וכן כולם.

הנה מכאן נתבאר לך כי יש אותיות קבועות והם בגלגל, ויש אותיות חוזרות ומתגלגלות והם באוירי הגלגלים של הספירות ויש סדר לבריאה ויש סדר הפוך לחרבן:

וסימן לדבר, של תמורה ושינוי והפך יולד מכח שינוי סדרי הגיון האותיות, כי הנה אותיות ענג הן אותיות נגע ונגע הוא צער ואין בטובה (חסד) למעלה מענג ואין ברעה (דין) למטה מנגע. וכולם אותיות אחדים הם אלא בשינוי סדרם ישתנה ענינם מרעה לטובה, מכאן יש להבין כי אותיות הפנים ואותיות אשר לאחור אחדים הם אלא שסדרי האותיות אשר לאחור הפוכים בסדרם מסדרי האותיות אשר לרחמים:

פסוק ה

כיצד שקלן והמירן כו' אל"ף עם כולם. פירוש כי אלפ"א בית"א הראשונה מתחלת באל"ף על סדר אב"ג דה"ו ז"ח ט"י כלמ"נ ס"ע פצ"ק רש"ת הרי א' עם ב' ושאר כל האותיות עמהם. ואח"כ ידלג אות א' ויבא א' עם ג' וי"א אותיות בדילוג אחת אחת עמהם, ואח"כ יתחיל בא' וידלג ב' אותיות וכלם עמהם, ואח"כ ידלג ג' ואח"כ ידלג ה' ואח"כ ו' ואח"כ ז' ואח"כ ח' ואח"כ ט' ואח"כ י' ואח"כ י"א ואח"כ י"ב ואח"כ י"ג ואח"כ י"ד ואח"כ ט"ו ואח"כ ט"ז ואח"כ י"ז ואח"כ י"ח ואח"כ י"ט ואח"כ כ' ישאר א"ל באמצע בצירוף א' עם כולם. ואח"כ יסדר שישליך הא' לבסוף זה שהיה ראש להיותו סוף כזה, בג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת א', וידלג ע"פ סדר ראשון וישאר באמצע ב"ם ויו"ד אלפ"א ביתו"ת מלמעלה ויו"ד מלמטה. ואח"כ יסדר ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת א"ב, וידלג כאשר בתחלה וישאר ג"ן באמצע ויו"ד מלמעלה ויו"ד מלמטה. ואח"כ יסדר ד"ה ו"ז ח"ט י"כ ל"מ נ"ס ע"פ צ"ק רש"ת אב"ג, וידלג כאשר בתחלה ויעלה ד"ס באמצע ויו"ד מלמעלה ויו"ד מלמטה. ואח"כ יסדר ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת אבג"ד, וידלג כאשר בתחלה וישאר ה"ע באמצע ויו"ד מלמעלה ויו"ד מלמטה. ואח"כ יסדר ו"ז ח"ט י"כ ל"מ נ"ס ע"פ צ"ק רש"ת אבגד"ה, וידלג כאשר בתחלה וישאר ו"ף באמצע ויו"ד מלמעלה ויו"ד מלמטה. ואח"כ יסדר ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת אבגדה"ו, וידלג כאשר בתחלה ויעלה ז"ץ באמצע ויו"ד מלמעלה ויו"ד מלמטה. ואח"כ יסדר ח"ט י"כ ל"מ נ"ס ע"פ צ"ק רש"ת אב"ג ד"ה ו"ז, וידלג כאשר בתחלה ויעלה ח"ק באמצע ויו"ד מלמעלה ויו"ד מלמטה. ואח"כ יסדר ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח, וידלג כאשר בתחלה וישאר ט"ר באמצע ויו"ד מלמעלה ויו"ד מלמטה. ואח"כ יסדר י"כ ל"מ נ"ס ע"פ צ"ק רש"ת א"ב ג"ד ה"ו זח"ט, וידלג כאשר בתחלה ויעלה י"ש באמצע ויו"ד מלמעלה ויו"ד מלמטה. ואח"כ יסדר כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י, וידלג כאשר בתחלה ויעלה כ"ת באמצע ויו"ד מלמעלה ויו"ד מלמטה. ע"כ סדר אשר לפנים. מכאן ולהלאה רל"א שערים אשר לאחור. (ואח"כ) ויסדר ל"מ נ"ס עפ"צ ק"ר ש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח טי"כ ויבא ל"א באמצע ויו"ד למעלה ויו"ד למטה. ואח"כ יסדר מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל, ויבא מ"ב באמצע ויו"ד למעלה ויו"ד למטה. ואח"כ יסדר נ"ס ע"פ צ"ק רש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כל"מ, ויבא נ"ג באמצע. ואח"כ יסדר ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ, ויבא ס"ד באמצע. ואח"כ יסדר ע"פ צ"ק רש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מנ"ס, ויבא ע"ה באמצע. ואח"כ יסדר פ"צ ק"ר ש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע, ויבא פ"ו באמצע. ואח"כ

יסדר צ"ק רש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ סע"פ, ויבא צ"ז באמצע. ואח"כ יסדר ק"ר ש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ, ויבא ק"ח באמצע. ואח"כ יסדר רש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פצ"ק, ויבא ר"ט באמצע. ואח"כ יסדר ש"ת א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר, ויבא ש"י באמצע. ואח"כ יסדר ת"א ב"ג ד"ה ו"ז ח"ט י"כ ל"מ נ"ס ע"פ צ"ק ר"ש, ויבא ת"ך באמצע. ואלו הן הרל"א שערים של אחור והם הופכים את הבריאה לקדמותה כי הם מצד הדין, והראשונים להויה וסימנם יוצר הכל הוא ה' צבאות שמו, והאחרונים להפסד. וצא"ל כי בכל אלפ"א בית"א ואלפ"א בית"א צריך שיבא סדור הדלוג כמו שבארתי בא', ולפיכך יבאו יו"ד אלפ"א ביתו"ת ממעל למרכז ויו"ד מלמטה והמרכז באמצע, וכל אלפ"א בית"א מאלו של מעלה למרכז ושלמטה ממרכז הם מכ"ב אותיות ונמצא שמספר כולם רל"א שערים לבנין, כי י"א פעמים עשרים הם ר"כ וי"א מרכזים הרי רל"א לבנין וכן לסתירה.

ועוד צא"ל שלכל האלפ"א ביתו"ת הן לפנים הן לאחור הראשונה מהם כ"ב אותיות והשניה י"א ולפיכך פועלים, וזהו פירוש שקלן אי זה אות יתחבר וישתוה עם חבירו מכל רל"א שערים וחלופן. והמירן זה שהיה ראש להיות סוף וזה שהיה סוף להיות ראש: א' עם כלם וכלם עם א'. וכן הדין לכל כ"ב אותיות כמו שפי' לעיל:

וחוזרת חלילה ברל"א שערים. והטעם ליציאת הרל"א שערים וכל לשון בגלגול אלפי ביתות, לפי שאם תעשה עד"מ עשרים ושנים עיגולים זה בתוך זה, ויהיה בכל א' מהם כ"ב אותיות אז תראה בעיניך איך כל הדבורים והלשונות יצטרפו מתוך גלגולם ברל"א שערים. וי"א רכ"א ומביאים ראיה מדרז"ל במסכת יומא כוס דדוד מחזיק מאתן ועשרים וחד לוגא שנאמר כוסי רוי"ה בגימ' הכי הוו. ואין ביניהם חילוק אלא למ"ד רכ"א מונה מרכזיהם א' ולמ"ד רל"א מונה מרכזיהן י"א:

נמצא כל הדבור וכל היצור יוצא מהן. פירוש מן האותיות כי האותיות הם חיות רצות ושבות ברוח הקדש שבהם ויוצאות דרך מקומות החמשה אשר בחשמ"ל.

והנה דבר ה' יוצא ממקומו ובכלל הדבור הוא כל שם של כל מין ומין ממיני הנמצאות:

ונמצא כל היצור יוצא בשם אחד. פירוש בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א אשר מצטרף עם כל אות ואות שיש ברל"א שערים קד"ם פעמים, ל"ו עם היו"ד ול"ו פעמים עם ה"א ול"ו פעמים עם וא"ו ול"ו פעמים עם ה"א הרי קד"ם פעמים עם א' וכן עם כל או"א מכ"ב אותיות נמצא קד"ם פעמים כ"ב יעלו חוא"ג (פירוש הן יחידות עשירות מאות אלפים והן ג' אלפים וקס"ח) [דבר זה נשאל מהגר"א ז"ל ופירש הכוונה שהוא כאילו היה כתוב באותיות ציפערין 3168 כמ"ש במוסגר] אותיות בכ"ב אותיות בלבד, וחשוב שלשת אלפים מאה

וששים ואחת פעמים רל"א יעלו מספרם שבע מאות ושלשים ואחד אלף שמונה מאות ושמונה:

פסוק ו

ובאלו שמותיו [**יצר מתהו**] **ממש**. פירוש לממשות של היצירה כי הלביש צורה לדבר תהו:

ועשה אינו ישנו. ואצילות הנמשך מאין שאין לו צורה ודמיון והשכל אלא כל חכמות הבריות נאספו מלידע מהו.

הנה ע"י אלו ההויו"ת הוציאו מאין ליש כל הנמצאות:

וחצב עמודים גדולים. והוא שנאמר בהם חצבה עמודיה שבעה והם הנזכרים בפסוק לך ה' הגדולה וגו' וקראם גדולים להיות ראשיתם גדולה:

מאויר שאינו נתפס. פירוש מרוח אלהים (בינה) חיים (חכמה) יש בהם שש מאות ועשרים עמודי אור וכל עמוד ועמוד הוא עמוד ויסוד לעולם שנאמר וצדיק יסוד עולם. וגם נתן בהם כח להיות כל אחד מהם צופה ומסתכל בחכמה העליונה ההויו"ת:

וממיר. האותיות כ"ב אותיות עד רל"א שערים לכל מין ומין וע"י כך עושה בתחלה בשם לפי שכל פעולות העליונות נפעלו בו' קצוות מגדולה ולמטה. והעטרת שהיא שם ה' ר"ל של תפארת והיא שם אחד היא פועלת כל מעשה וחדוש ע"י אותיות הללו:

וסימן לדבר. יחוד ה' כי הנה כ"ב חפצים והם יו"ד אצבעות ידים ויו"ד אצבעות רגלים ושם יד ושם רגל הרי כ"ב בגוף אחד. אע"פ שהידים מתפצלים אחת לימין ואחת לשמאל וכן הרגלים אחת לימין ואחת לשמאל מ"מ הם נובעים מגוף אחד כן בעולם וכן בשנה. וכן בשם ית' שכל כחותיו מתאצלים מאחדותו הפשוטה ית'. וי"מ כ"ב חפצים בגוף אחד הם כ"ב אותיות אשר נחצבו בכדור אחד שהם היו"ד:

פרק ג

פסוק א

והנה הזכיר בפרק ראשון נתיבות ואותיות וספירות, ובפרק שני הזכיר אמות ואותיות וגלגולם ולא רצה להזכיר בהם ערך לפי שבב' פרקים שקדמו מדבר בכ"ע וחכמה ובינה לפיכך הסתיר ערכם בסוד עולם ובסוד שנה ונפש. אבל בזה הפרק שהוא רומז חסדי ה' התחיל לדבר בערכם אל עולם שנה ונפש ואמר כערך שיש לעולם העליון מקור לאמ"ש שממנו מתפשטים אמ"ש שבעולם ההוא כן יש בעולם החסד אמ"ש שיסוד כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בינתיים והם כללי ספרים והם שלשה ספרים שנפתחים

בר"ה אחד של צדיקים גמורים והם בכף זכות ואחד של רשעים והם בכף חובה ואחד של בינונים והם בלשון חק מכריע בינתים. וצא"ל כי צורת הנשמה המחוברת מאותיות הקדש בסדרי המצות אלו יעשה אותם האדם וחי בהם ממש כי יתלוו אליו החיים והשלום על נשמתו בעליונים וממנו יגיע אל אדם הגופני חיים וחסד ויתחזק כל אבר ואבר מאיברי הנשמה בכח רוח אלהים חיים, ואם יעבור אדם על המצות אזי ישתנו סדרי האותיות אשר בנשמתו ויכתבו לעבירה אשר עשה שנאמר ותהי עונותם (חקוקים) על עצמותם.

והנה הוא בכף חובה וה' בעל החסד והרחמים והחיים סר מעליו והאבר ההוא אם הנשמה תלויה בו מיד מת או נכרת ואם הוא אבר שאין הנשמה תלויה בו הרי הוא האבר חולה או נפסד בסוד והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת. ולא כמאמר הרופאים שאחת מלחותיו גוברת עליו כי דורשי ה' לא יפעל בהם טבע רק ה' עליהם יחיו, ואם לא סר מר המות:

ולשון חוק מכריע בינתים. פירוש בינה ותפארת במקבלי מצות כשם שיש כף זכות וכף חובה במשפטיו המגיעים אלינו כך יש כף זכות וכף חובה בשרי מרום שנאמר יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה, ונאמר והוא מהשנא עידניא וזמניא מהעדא מלכין וגו':

פסוק ב

שלש אמות אמ"ש סוד גדול מופלא ומכוסה. פירוש כשנבא לחקור איך נאצלו שני הפכים כמו אש ומים מכח פשוט נמצא שהדעות נלאו מהשיג סבה זו. ולפיכך קראו סוד פירוש דבר נעלם:

גדול מגדולה ומופלא מגבורה ומכוסה מבינה. פירוש אפילו ג"ג ובינה נעלם מהם אמתת סבת ההפכים איך היו בכ"ע באחדות השוה:

וחתום בשש טבעות. פירוש שש טבעות הם ששה קצוות שנחתמו בששה שמות אלו הן יה"ו יו"ה הי"ו הו"י וי"ה וה"י כמו שפי' בפ"א ושש הויות אלו הן מקורות לששה סדרים של אמ"ש אש"ם מש"א מא"ש שא"מ שמ"א ונקראו טבעות כי בטבעת המלך נחתם ונגמר ונתכסה ונעלם מה שרצה להעלימו ונשלם מה שרצה להשלימו. ולפי שכל (אלו) הטבעות אשר בכל בעלי הטבע מאשר במציאות כולם מוטבעים בטבעות הללו על כן נקראו ג"כ טבעות, והנה יו"ד מן יה"ו כנגד א' מאמ"ש והוא שרש לאויר כד"א רוח אלהים בחכמה כמו ששנינו אחת רוח אלהים חיים. וה' מן יה"ו כנגד מ"ם מאמ"ש והוא מים מרוח, וא"ו מן יה"ו כנגד שי"ן מאמ"ש והוא כנגד אש ממים.

ודע כי מאמ"ש ולמטה מתחלקין הנפעלין מהם לסוד זכר ונקבה אבל באמ"ש אין ראוי להזכיר שם זכר ונקבה.

והנה סוד יו"ד עם ה"ו אין ראוי לומר בהם זכר ונקבה אע"פ שהם כח לאמ"ש:

יסודן אויר מים אש. כי בחקיקת הא' נתהוה אויר בעולם ובשנה ובנפש. ובחקיקת המ"ם ובחציבותו בסלע יצא לו מעין מים חיים הרי רוח אלהים חיים מרחפת על פני המים. ובחקיקת השי"ן יצא אש ממים שנאמר מים תבעה אש:

ומהם נולדו אבות כשם ששם יה"ו סבה לשלש הויות אותיות אמ"ש כן שלש אמות סבה לכל אויר מים אש אשר במציאות מלמטה מהן. אמנם כל מה שבתורת הספירות נקרא אמות ומה שלמטה מהן נקראו אבות כדאמרו רז"ל האבות הן הן המרכבה וכשם שאמ"ש הן יסוד לכל הספירות שנמצאו מהן כן האבות הם סבות ויסודות לכל הנמצאים מהם.

הנה ג' אבות במשנה ב' יתפרש בעולם כי יסודם נעלם. ובאמרו זכר ונקבה מתפרש בנפש, ובאמרו שמהם נברא הכל מתפרש בשנה:

פסוק ג

ג' אמות אמ"ש בעולם אויר מים אש. שמים נבראו מאש וארץ נבראת ממים ואויר נברא מרוח מכריע בינתים. ק"ק ממה שארז"ל שמים אש ומים.

ועוד ארז"ל בב"ר ובספר הבהיר מלמד שטפח הקב"ה אש ומים ועשה מהם השמים. וי"ל כי דברי רז"ל הם ברקיעי התפארת שבודאי נבראו מאש וממים כי מים בימינו ואש בשמאלו. אמנם אמרו בכאן שמים נבראו מאש פירוש שמים שבגבורה. ומה שנאמר בתורה יהי רקיע בתוך המים הם רקיעים אשר בגדולה:

וארץ נבראת ממים. שנאמר יקוו המים מתחת השמים וגו' ונאמר כי לשלג יאמר הוא ארץ. ואויר נברא מרוח שנאמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח, **והנה האויר מכריע בין האש ובין המים**. וק"ק אחר שאמ"ש הן יסודות לשמים ולארץ ולרוח והן בעצמם מן הנחקקים בגלגל כי הן מאותיות כ"ב והחקיקה בהכרח לאחר מציאות השמים אשר יקבלו החקיקה. וי"ל כי עצם הרקיעים הראשונים אשר קבלו החקיקות הם הם בעצמם הצורה והם סבות לאמ"ש ומהם נמצאי כל שאר השמים והארץ והאויר וכל צבאם והבן זה. ואל זה הסוד רומז בהזכירו שש טבעות ומהם יצא אש רוח ומים והבן במשנה שלישית של זה הפרק:

פסוק ד

שלש אמות אמ"ש בשנה קור נברא ממים וחום מאש ורויה מרוח מכריע בינתים. קור וחום רויה מכריע בינתים קיץ וחורף ורויה מכריע ביניהם כי יש שני זמנים של רויה והם ימי ניסן וימי תשרי.

והנה עיניך רואות שכשם שסבת קור וחום ורויה ר"ל אלו ג' זמנים הם סבה להויה כן סבתם להפסד, וביאור זה כי תקופת טבת שהיא קרה ולחה בו יתלחלחו הזרעים. וכאשר יגיע תקופת ניסן ר"ל זמן רויה אזי יצמחו הצמחים ויתמעט הקור מעט מעט עד זמן הרויה ומשם יתרבה החום מעט מעט וכח החום מושך לצמיחת הזרעים מן הנסתר אל הנגלה. ולפיכך בתקופת ניסן תדשא הארץ דשא עשב ויתמלאו האילנות. אמנם לא יתבשלו תכלית בישולם עד הגיעם אל תכלית החום והוא זמן תקופת תמוז ואזי יתבשלו הפירות בתכלית הבישול עד שיהיו ראוים להאכל ולהתחלף באדם ואזי מתוך שעבר החום הגדול על הצמחים ישתנה מראיהם ויתיבשו ויחזרו להיות כגוון גחלת שנשרפה עד שחזר לאפר כירה ר"ל קרה ויבשה והיא תקופת תשרי עד שתחזור אל תקופת טבת ויתלחלחו הזרעים וישובו עוד בגלגול חמשים שבועות ר"ל כל השנה כן ג"כ קור וחום ורויה, קור בגי' שא"ה חום בגי' מי"ד רויה בגי' ריי"א הם ג"כ סבה לכל הויה והפסד אשר מגיעים בעולמי השמיטות והיובל:

פסוק ה

שלש אמות אמ"ש חקקן. בכח החכמה הן באויר הן במים הן באש והמציא מהן יסודות ושרש בעולם ובשנה ובנפש. **וכן חצבן** בכח הבינה הן באויר הן במים הן באש והמציא מהן יסודות ושרש בעולם ובשנה ובנפש:

צרפן. פירוש חבר ההויו"ת אשר נתיסדו באויר ומים ואש:

שקלן. האותיות שבהן מי יעלה בתחלה:

והמירן. זה שהיה סוף להיות ראש וזה שהיה ראש להיות סוף. וי"מ צרפן בשם של יו"ד ה"א וא"ו ה"א כמו שרמזתי לעיל:

וצר בהם ג' אמות בעולם וג' אמות בשנה וג' אמות בנפש זכר ונקבה. פירוש כשם שיש זכר ונקבה בנפש כן יש סוד זכר ונקבה בשנה עד שתמצא שיחסו החוזים ו' מזלות לזכרים ו' מזלות לנקבות. ומזלות הזכרים אלו הן, טלה שור אריה מאזנים קשת דלי, ואלו הן הנקבות תאומים סרטן בתולה עקרב גדי דגים, ופירוש נקבות כי מכחם יולדו הנקבות בדומם וצומח וחי ומדבר, וכנגדם ו' הויו"ת זכרים ו' הויו"ת נקבות, וכן חלקו את ז' כוכבי לכת קצת לזכרים וקצת לנקבות, וכן היא השנה והזמן קצתו מורה ומוליד זכר וקצתו

נקבות, וכן הרוחות קצתם זכרים וקצתם נקבות. וכן יתחלפו הזכרים לנקבות והנקבות לזכרים לפי ערך הד' רבעים שהן מקיפין בו ולפי היום והלילה. ומכאן נתבונן כי כל אלו הכחות כולם נשפעו לכוכבים ולמזלות וליום ולילה ולרבעים משם של ההויו"ת ושם של מ"ב כאשר רמזתי בו לעיל:

פסוק ו

המליך אות אל"ף. ר"ל במה שעלה בתחלה בכח מלך (בינה) מלכי המלכים (עטרת):
וקשר לו כתר. פי' קשר אות א' ברוח אלהים חיים הנקרא כ"ע והגיע מכ"ע רוח חיים באויר וע"י כ"ע יצא אויר העולם שממנו חיי כל העולם, ר"ל חיות אשר בגלגלי המרכבה ובהויות אשר בהם:
ורויה בשנה. הוא רוח האויר האמצעי המתפשט מן י"ב הויו"ת כשהוא ממוצע שאינו לא קר ולא חם:
וגויה בנפש. פירוש גויה מלשון מן גו יגורשו, שפירושו מתוך וכן תרגום של תוך גו. וכל אותו רוח חיים אשר בנפש כל חי בעליונים ובתחתונים שרשו הוא מא' של אמ"ש. וצא"ל שאלו שלש מלות עולם שנה ונפש יתפרשו בדרך כלל. עולם על בינה ומה שלמעלה הימנה כי הוא עולם עליון. שנה על תפארת כי בה י"ב הויו"ת ובה יהיה קבוע חדשים וזמנים. ונפש על המלכות כי בידה נפש כל חי. ויתפרש ג"כ על דרך הפרט, עולם על גלגלי המרכבה וארצות המרכבה ואוירם, ושנה על בינת יצורי המרכבה בחזרת וסיבובי המרכבות על ראשם וספירת זמן עלייתם וירידתם וסבובם והשתנות אוירם יקרא שנה מלשון שינוי והתחלפות היצורים בהם לפי מערכות ההויו"ת כי לכל הוי"ה והוי"ה טבע ידוע מאמ"ש ומכל ל"ב נתיבות ומכל נ' שערי בינה. ויתחלפו טבעיהם לפי מקומם או התקרבותם אל מי שמנגד לטבעם או לפי שם בן מ"ב כאשר רמזתי לעיל. ולפי שכל הצורות מדומם וצומח וחי ומדבר כולם כלולים בהויו"ת וכולם כלולים בעולם ובשנה ובנפש, לפיכך יאמר יצירה על הימים שנאמר ימים יוצרו ולא אחד בהם. ועל דרך זה כל מה שייוחס לעולם ייוחס לשנה ולנפש:

פסוק ז

המליך אות מ"ם. במה שהעלהו בתחלה בכח בינה:
וקשר לו כתר. פירוש קשר אות המ"ם ברוח אלהים חיים הנקרא כ"ע והגיע למ"ם כח מכ"ע:
וצר בו ארץ בעולם. פירוש בגלגל מפנימי נקרא ארץ מצד גבנינותו לעומת הגלגל שעליו.

והנה ביאר כי גבנינות גלגלי המרכבות נוצרו ממים אע"פ שקעירותן נבראו מאש כדאמר לקמן זה שארז"ל שמים מאש ומים:

וקור בשנה. פירוש צר מכח המ"ם טבע הקור בי"ב הויו"ת כאשר יעלו יתעורר מהם הקור מכח תפארת המ"ם הבא מכ"ע:

ופרי בטן בנפש. פירוש כח הזרע אשר בכל חי הוא מכח מים חיים שבחי, כן הקור איננו הקור אשר הוא חלק מגדר סבת המות שהוא קר ויבש ואשר בסבתו יעדרו חיי כל חי. אמנם הקור הזה הוא בסוד מים קרים על נפש עיפה. והסוד אותי עזבו מקור מים חיים, וזה הקור הוא במקום גשם נדבות ובמקום טל של תחיית המתים. ופי' פרי בטן נוהג בעליונים בסוד בנים אתם לה' אלהיכם:

פסוק ח

המליך אות השי"ן וקשר לו כתר. במה שהעלהו בתחלה בכח בינה וקשר אות השי"ן ברוח אלהים חיים הנקרא כ"ע והגיע לשי"ן מכח כ"ע כח:

וצר בו שמים בעולם. פירוש קערורית השמים מאש. וכן ראוי כי מצד המים אשר מעל השמים יתפעל גבנונית השמים לקבל קור המים מהם ומן האש אשר בטבע קערורית השמים יתפעל יסוד האש.

ועוד מן השי"ן של אמ"ש יתפעל חום המיוחד להיות בשנה. והם ג"כ סבת המציאות והחום ההוא הוא סבת חיי החי. וכן מן החום של שי"ן מאמ"ש יתפעל ראש בנפש. ומלת ראש בנפש אינו ר"ל המוח כי המוח קר ולח הוא. אמנם הוא כח החום החיוני השוכן בין שני קרומי המוח כי בחיותו יחיו כל האיברים ויבא בהם ההרגש והרצון. וצא"ל שכל הנמצאות נמצאו זכר ונקבה לפי שכ"ע ובת זוגו שהיא עטרת הם מקור לכל הנמצאים בהכרח יתפעל מסבת רוח הזכר זכר ומסבת רוח הנקבה נקבה. וכן מים יש מהם זכרים והם מים עליונים ותחתונים נקבות ועיין בב"ר ובמסכת תענית. וכן האש יש ממנה זכר והיא אש עליונה ויש ממנה נקבה והיא אש שלמטה. וזהו סוד שפעמים אנו מוצאים אש בלשון המקרא זכר ופעמים בלשון נקבה, וכן רוח, וכן מים. וכן יש שמים זכרים ויש מהם נקבות, וכן בכוכבים ובמזלות. וכן יש ארץ נקבה ויש ארץ זכר, וכן יש רוח זכר ורוח נקבה. והרוחות הם ח' ופרטיהם י"ב מיני רוחות, וכנגדם י"ב רוח שבים. ואלו ח' אבות וד' תולדותיהן, רוח מזרחית **א**', רוח מערבית **ב**', רוח צפונית **ג**', רוח דרומית **ד**', מזרחית צפונית **ה**', מזרחית דרומית **ו**', מערבית צפונית **ז**', מערבית דרומית **ח**', מזרחית רומית מזרחית תחתית מערבית רומית מערבית תחתית דרומית רומית דרומית תחתית צפונית רומית צפונית תחתית, הסר מהן ד' תחתיות כי הם למות ובהם ירדו הספינות לתהום

ישארו י"ב רוחות והם מסודרות ע"פ י"ב מזלות. וכבר ידעת כי המזלות ו' זכרים ו' נקבות וה"ה ברוחות, וכן יש שנה זכר ונקבה לפי הכוכבים והמזלות, וכן זכר בנפש ונקבה בנפש וכן בדומם ובצומח וחי ומדבר וכולם בשם יה"ו בסוד אמ"ש בחכמה ובתבונה ובדעת, והבן זה:

פרק ד

פסוק א

שבע כפולות בג"ד כפר"ת מתנהגות בשתי לשונות ב"ב ג"ג ד"ד כ"כ פ"פ ר"ר ת"ת. רך וקשה גבור וחלש. דאהב"ז כי הגיוני האותיות כאשר יתגלגלו בחשמ"ל עד שיוצא בקול ורוח ודבור ברוח אלהים כאשר פי', וכאשר יטו האותיות לצד הגבורה יתגבר הרוח בכלי של האות להדגישו בכח גבורת השם המניעו. ופעמים ירפה הרוח בקול דממה וירפה האות מהדגישו בכח חסדו המתנהגת בנחת עם כל היצורים כי רוח אלהים מרחפת על פני המים בנחת ולא ברעש ולא בהמיה. ורוח המנהג האותיות האלו מתחלק לימין ולשמאל לחסד ולגבורה לת"ת ולנצח ולהוד וליסוד והמלכות בכללן, ויש לך לדעת כי כל משפטי העליונים ותחתונים הם כולם בסוד אלו ג' שמות והם אל אלהים הוי"ה, כי אל מצד החסד פותח בזכות, אלהים מחייב, וידו"ד מכריע, והלכה כדברי המכריע. אמנם בכל אחד מאלו יש בהם ז' כפולות ותמורות, ולפיכך מתנהגות בשתי לשונות לחיים ולמות לטוב ורע ודעת הוי"ה אינה דעת שלישית כי אינה מוספת בעצמותה דבר מה שאינו בכלל אל אלהים. אמנם היא פוסקת הדין במקצת דבריו של אל ובמקצת דברי אלהים, לפיכך יקרא שלום ותמורתו מלחמה. ויש ממנו פנימיות והיא ה' איש מלחמה, ויש ממנו תמורה שנאמר מלחמה לה' בעמלק והבן זה. ובדברי רז"ל אילו נאמר מלחמת ה' בעמלק הוה משמע שהשם נלחם בעמלק ועכשיו שנאמר מלחמה לה' מלמד שאין השם שלם ואין הכסא שלם שנאמר כי יד על כס יה עד שימחה זרעו של עמלק. רך מצד החסד, קשה מצד הגבורה, גבור מצד התפארת, חלש מצד העטרה כי החולשה בנקבות. שבע כפולות יסודן, חיים **א**', ושלום **ב**', וחכמה **ג**', ועושר **ד**', וחן **ה**', וזרע **ו**', וממשלה **ז**'. **הנה ענין החיים** הוא נמשך ממקור החיים והוא חיי כל חי והוא חי העולמים, וממנו חיי הספירות וכל מיניהם, וממנו חיי הרקיעים והשמים והארץ עד שאפילו הארץ ההיא נקראת חיים והיא ארץ החיים, וממנו חיי הדומם והצומח והחי והמדבר והמלאך ומים חיים וכל אשר נשמת רוח חיים באפיו. **ותמורתו המות** וממנו שערי המות ושערי צלמות. ועל דבר החיים והמות נאמר עת לפרוץ לבנות בענין השמטות וחדושם, ועת להרוג ועת

לרפוא, כי ההריגה היא השחתת הכלי המקבל החיים, ולרפוא הוא תיקון הכלי המקבל החיים, וכל חיי כל חי נמשך מכח הבינה כי הוא אלהים חיים ומלך עולם. **שלום** ארז"ל שמו של הקב"ה שלום שנאמר ויקרא לו ה' שלום. והוא אחד מג' דברים שהעולם עומד עליהם על הדין ועל האמת ועל השלום. והשלום הוא המכריע בין מדת החסד ומדת הדין. ועת מלחמה שהשי"ת משתמש בסוד ה' איש מלחמה כגון בים ובתמורות ויצא ה' ונלחם בגוים ההם. ועת שלום שהשם ית' משתמש בשלום שנאמר ישא ה' פניו (עט') אליך, וישם לך (ישראל) שלום (יסוד). ויש מלחמה פנימית ויש מלחמה נכרית שנאמר אני שלום וכי אדבר המה למלחמה, ועת לאהוב בתורת שלום ועת לשנוא בתמורות בתורת מלחמה.

ודע כי האהבה היא מצד החסד והשלום, והשנאה מצד הדין והמלחמה, ושלום הוא יסוד עולם כי עליו העולם עומד כי השלום שהוא יסוד המכריע בין חסד ודין וימין ושמאל פנים ואחור. **חכמה**, שנאמר גם אויל מחריש חכם יחשב. וזס"ה עת לחשות בסוד החכמה כי היא קול דממה דקה. ועת לדבר בסוד אולת כי קול כסיל ברוב דברים, ועת לתפור הקרעים בסוד החכמה, ועת לקרוע בסוד אולת כדארז"ל איזהו שוטה זה המקרע כסותו, והתפירה שייך בבגדים. וכן בחלקי האדם המשתלחים, ועת לקרוע מצד האולת. **עושר**, עת כנוס אבנים והוא להכניס עושר ואבנים יקרות כד"א בתוך אבני אש התהלכת, ומצפון זהב יאתה והוא העושר. **עוני** עת להשליך אבנים פירוש להשליך מחיתו, עת לבקש אחר העושר והמחיה, ועת לאבד כי העוני והעושר מצד הגבורה שנאמר מצפון זהב יאתה. **חן**, שנאמר עת לחבוק מצד החן של הזיווג, ועת לרחוק מחבק מצד הכיעור, עת לשמור מצד החן והתפארת שעל דבר הנשמר. ועת להשליך מצד הכיעור ובו סוד הגירושין. **זרע**, עת ללדת מצד החסד (נצח) שהוא גלגול הנפשות, ועת למות מצד השממה. ועת לטעת הנפשות כי האדם עץ השדה מצד נצח, ועת לעקור נטוע מארץ החיים מצד השממה. **ממשלה**, עת רקוד מצד הממשלה, ועת ספוד מצד עבדות, ועת לבכות מצד עבדות, ועת לשחוק מצד הממשלה כמו שפירשנו לעיל. ועל שבע תמורות החיצונות נאמר שש הנה שנא ה' ושבע תועבת נפשו, עינים רמות לשון שקר וידים שופכות דם נקי לב חורש מחשבות און רגלים ממהרות לרוץ לרעה יפיח כזבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים.

דע כי כשם שיש לשון אמת כך יש לשון שקר בתמורות לפיכך שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית. ועינים רמות כנגד דוגמת חכמה וכ"ע כי התכלת כוללת כל העינים והצבעים והוא מדם חלזון. אמנם יש כנגדו

דומה לתכלת והוא פסול והוא צבע קלא אילן שמו. וידים שופכות תמורת יד ימין ושמאל הידים ידי עשו, ולב חורש מחשבות און תמורת גופו של יעקב, והוא עשו תמורת התפארת, ורגלים ממהרות לרוץ לרעה, אלו תמורת נצח והוד, יפיח כזבים עד שקר, תמורת יסוד שהוא עד אמת (תפארת), ומשלח מדנים בין אחים, תמורת שלום בין איש לאשתו. ואלו שמות התמורות, זרים, אכזרי, נכרי, אדם בליעל, איש און, זרה, זונה, הומיה, לץ, רשע, כסיל, פתי, חסר לב:

תמורת עושר עוני, דכתיב רש עושה כף רמיה ויד חרוצים תעשיר. בן חכם (יסוד) ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו:

תמורת חכמה כסילות ואולת. בן מביש תמורת יסוד. תמורת ברכה חמס, חכם לב יקח מצות, פי' מן התפארת ואויל שהוא תמורת חכם שפתים ילבט, פי' יכשל ויתעוית. תמורת עושר עוני שנאמר הון עשיר קרית עוזו ומחתת דלים רישם. מאזני מרמה תועבת ה' ואבן שלימה רצונו. תמורת זדון קלון של צדיק וכבוד. חנף תמורת צדיק גומל נפשו איש חסד פי' שעתיד להתגלגל בדין בני חלוף בגבול הבא על הערוה שנאמר בה חסד הוא. תמורת אור חשך. אמנם כפרת העון יהיה בחסד ואמת ר"ל באל ידו"ד שנאמר בחסד ואמת יכופר עון וביראת ה' סור מרע: שבע כפולות בג"ד כפר"ת בדבור ובתמורה. ידוע כי כל משפטי השם הם על ידי י"ב הויו"ת ושלש שמות כי בידם כל המשפטים בסוד אל אלהים ה'. ידוע הוא כי ששה מי"ב הויו"ת יהיו תמיד מלמעלה לארץ החיים וששה מלמטה. והנה הוי"ה א' הממונה לחיים הז' להוי"ה ההיא ממונה למות. והוי"ה השניה הממונה על העושר הח' שהיא ז' לב' ממונה על העניות, הוי"ה הג' הממונה על החכמה הז' לה שהיא הט' ממונה על האולת, הוי"ה הד' הממונה על החן הז' לה שהיא היו"ד היא ממונה על הכיעור. והחוזים הופכים אלו הבתים הד' על הכיעור והי' על החן, הה' הממונה על הזרע הז' לה ממונה על השממה, הוי"ה הו' הממונה על הממשלה והז' לה ממונה על העבדות. והפילוסופים הופכים אלו שני בתים ואומרים כי הוי"ה הי' לממשלה והו' לעבדות והי"א לאוהבים ולחן. וכל דומם וצומח וחי ומדבר ויסודות וגלגלים ומלאכי מרום כולם מקבלים כחות מי"ב הויו"ת איש על מטהו ואיש על דגלו לצבאותם, וע"י כן יש כח ודרך לנביאי ידו"ד:

פסוק ב

שבע כפולות בג"ד כפר"ת כו' שבע ולא שש. שלא להוציא העטרה מכלל ז' כפולות:

ז' **ולא שמונה**. שלא לכלול את הבינה בכלל הכפולות כי אין תמורה לעצם הבינה ואע"פ שיש תמורה לדוגמתו של מעלה אשר בוא"ו קצוות הם שיש להם תמורה ולא לג' עליונות:

בחון בהם בג"ג. **וחקור מהם** במשך הנמשך מהם והם נצח והוד. **והעמד דבר** (עטרת) **על בוריו** (יסוד), **והשב יוצר** (ת"ת), **על מכונו** שהם נו"ה. וי"מ תן לרחמים (ת"ת) כח תשובה בינה:

פסוק ג

שבע כפולות בג"ד כפר"ת כו' מעלה ומטה ימין ושמאל פנים ואחור והיכל הקדש מכוון באמצע. פי' כל גוף וכל נמצא לא ימלט מוא"ו קצוות אלו. אמנם מרכז כולם הוא היכל הקדש שהוא מכוון ומסודר כנגד כל מה שבשמים. וארז"ל מכון לשבתך פעלת ה' שבית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה. ואמרו רז"ל בבית המקדש מיכאל כה"ג בשמים ומקריב נפשותיהן של צדיקים, והבן זה בסוד אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מכם ממש. וי"מ היכל הקדש (עטרת) מכוון באמצע (ת"ת) כי הוא נושא את כולם. ועל משנה זו היא קבלת רז"ל ליחד השם מעלה ומטה ובד' רוחות, והוא באמצען, אמנם המקבלים הם ביו"ד עומקים שפיר' בפ"א:

פסוק ד

שבע כפולות בג"ד כפר"ת חקקן חצבן שקלן צרפן המירן. חקקן בחכמה, חצבן בבינה, שקלן בכח חסד, צרפן בכח גבורה, המירן בכח תפארת. ביאור אחר שנחקקו האותיות אלו בחכמה ואחר שחצבן בבינה והפריש חלקי האותיות אלו מעל אלו ואחר ששקלן מי יעלה ומי ירד בעיגול ואחר שצרפן וחברן בהגיון דבור שנאמר בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. ואומר כי הוא אמר ויהי. והמירן זה שהיה ראש להיות סוף וזה שהיה סוף להיות ראש, וצר בהם כוכבים בעולם וימים בשנה ושערים בנפש. כוכבים פי', מהם מקבלים ז' כוכבי לכת ומהם בא הכח והשמוש בשבעת ימים ומהם מקבלים שבע שערים שבאדם:

אבג יתץ. קרע שטן. נגד יכש. בטר צתג. חקב טנע. יגל פזק. שקו צית
שבתי. צדק .מאדים. חמה. נגה. ככב. לבנה
ראשון. שני. שלישי. רביעי. חמישי. ששי. שביעי
עין ימין. עין שמאל. אזן ימין. אזן שמאל. נחיר ימין. נחיר שמאל. והפה
חיים. חכמה. שלום. חן. עושר. זרע. ממשלה

פסוק ה

כיצד המליך אות ב' בחיים וקשר לו כתר וצר בו שבתי בעולם ויום ראשון בשנה ועין ימין בנפש, ר"ל שהעלה את הבי"ת להיות ראש בכח כ"ע ושם בו כח החכמה וצר בו כוכב שבתי אשר מתחת לשם אבגית"ץ והוא הוא אשר מסר חכמה לשבתאי אע"פ ששבתי הוא כוכב על חרבן בסוד השמטות יש בו כח החכמה. וטעם להיותו ממונה על חרבן לפי שאינו חפץ בענין מענייני הגוף לפיכך מחריבן ואינו משגיח בהם ולא בקשוטן אלא על השכלים הפשוטים ועל השגת השם ית' ועל השגת השביעיות. וממנו כח המניע לשדים המבטלים איברי האדם כמו הנכפים ובעלי הפליגה הקטן והגדול וחסרי הדעת. וא"ת אם הוא ממונה על החכמה א"כ איך יצאו ממנו חסרי הדעת. ביאור, חסרי הדעת בעניני העולם הזה אמנם נוסף בהם כח נבואיי כמו שארז"ל מיום שחרב בית המקדש ניתנה נבואה לשוטים ולתינוק ולתינוקת ועיין במסכת בבא בתרא. וזהו סוד היותו ממונה על החלאים והמות בית הסוהר והדלות והקלון והחרפה מזה העולם ועל כל עיכוב, ולהיות בו החכמה הוא ממונה על הדינים ועל הבניינים בהצטרפו עם שם הוי"ה המורה על חידוש השמטות, ולהיותו נסתר מורה על כל דבר נסתר כמו הקרקעות והמטמונות. ולהיותו בשביעי אחרית כל הכוכבים מורה על אחרית כל דבר ועל הזקנים, ולהיותו ממונה על החכמות והדעות ממונה על היהודים לפיכך הם בצרה בזה העולם. וממונה על העבדים בארצות הכושים. ולהיותו בשמטה מבטל כל. העסקים ומלאכות. ולהיותו מסולק מן זה העולם מורה על הדאגה ועל טינופי בני אדם במעשיהם ובבגדיהם ובדבורם ויגיד על דבר שחור וירידה ממעלת הכבוד והגדולה ולו הם המוכסים והפקידים. ויורה על ספנים והמיית הים ואבידה. ויורה על חטה ושעורה ועל אבני דומם, ויורה על עצות רעות ועל חשד, ויורה על עומק המחשבות ועל עצלות ועל חשך ועל שוחות וקברות מתים, ויורה על מחנות גדולות ועל מחנות אויבים ועל השלוחים ועל הספינות ועל תנורים וריחים ואשפות ועל הרדופים במלחמה ועל האסירים ועל הגנבים ועל סותרי בתים ועל חכמת הכשפים ולדעת העתידות ועל השפלות וזול בסחורה ועל החרטה ועל שהוא מאמין בפיו ואינו מאמין בלבו ועל חנף והרמאות וחרבן מדבר יערים והרים ופרידה ורעב ועינוי ומבקשי פת לחם ועל מיתת החולים והעבדים והשמועות הרעות והיאוש ועל פסחים ועל עורים וכופרים ועל תוחלת ממושכה ועל תנאים ועל המשכון: אמנם היותו ממונה על המות הוא בסוד השמיטות. וידוע כי החלאים הוא השתנות המזגים לפיכך בסודו סוד החלאים כי הוא משנה ומחליף בדין בני חלוף כל העניינים הנמצאים ומחסרם לפי שחסרון הממון וחסרון הכבוד ברשותו. ולהיות תנועתו

באיחור מורה על כל עיכוב, ולהיותו עליון לז' כוכבים מורה על הדינים. ובהצטרפו בשם ההוי"ה מורה התחדשות ההויות והבניינים, ולאיחור תנועתו מורה על כל דבר כבד בלתי מתנועע כמו הקרקעות וכל דבר שנסתר ועל כל מטמון וחפירות ובורות ושיחין ומערות וקברות. ולהיותו אחרית הז' כוכבים מורה על כל דבר אחרית וסוף כל דבר וזקנה. וידוע כי הבינה הוא ז' ממטה ולמעלה ומקבלת מן החכמה וכ"ע ולפיכך הוא ממונה על החכמה ועל ישראל והבינה יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה והוא גלא עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא, והוא מהעדה מלכין ומהקם מלכין. ולהיותו מסתכל בידיעות העליון לא ירגיש בבזיונות ובגנות ובטינופים במעשים ובדבור. ולהיותו מורה על כובד מורה על הבדל ועל כל דבר שחור ועל מרה שחורה ועל אבני דומם וחשך ואפלה ועלטה ועל חותרי בתים ועל גנבים ושפלות וחרטה ועל מי שסר לאחור מדברו ואינו מקיים וחרבן ומדבר ושממה ויערים והרים ופרידה ושמועות רעות וכל זה לפי שאינו משים השגחתו רק לשכלים של מעלה ממנו ולפיכך הוא מורה על עמקי המחשבות והחכמות. זה הכלל כל מלאכה שתשוב לפעמים לאחור כמו הספינות פעם תלך ופעם תעמוד ופעם תשוב לאחור וכן התנורים פעם יחם ופעם ישוב לאחור ויקרר וכיוצא באלו הוא ממונה עליהם. ולפי שהוא ממונה על ההתמדה לפיכך כשיגיע עלייתו לא ירד עולמית שנאמר ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה, והוא סוד משיח ה'. ולהיות הבינה משותפת מכל שכל ואצילות ושש קצוות לפיכך יש בו שני מיני פעולות, בעת שמתדבק בעליונים הנה חרבן למטה ובעת שמתדבק בשש קצוות מתחדש כל טוב שבעינים. לפיכך כל עלייתן של ישראל אינו רק במצות בהמשיך אליהם כח הבינה. ולפיכך נצחונם בלי חרב ובלי חנית ובלי כלי מלחמה כי לא בחרב ולא בחנית יושיע ה' (בינה). ובזמן שמסתלקים מן המצות מיד מסתלק מהם הבינה וירדו עד תכלית הירידה, וזהו סוד אם בחקותי תלכו וסוד כל התוכחות:

פסוק ו

המליך אות ג' וקשר לו כתר וצר בו צדק בעולם יום שני בשנה ועין שמאל בנפש, ר"ל שהעלה אות ג' להיות ראש בכח כ"ע וחכמה ושם בו כח שלום מכח החסד וסגל בו על החסד ויושר וצדק וענוה ומעשים טובים ושם טוב ובעל דין של חסד ואנשי שם ונאמן וחכמת התורה שנאמר ותורת חסד על לשונה. והסתירות בדין בני חלוף ומקח ומשא ומתן והצלחה בכל עסק וריוח והעושר כי לו הכסף ותקוה טובה של חסד והחדוה והנישואין, ומורה על הריון בכח סוד הגלגול והבנים המצליחים כי הם הנפשות המושלחים. ולו השלום והשלוה והבטחון מכל פחד ועוזר בחסדו ואוהב הנאמנים

וישובים טובים ובתים נאים כי הוא תחלת הבריאה והיכלי מלכות ועבודת מלך מלכי המלכים הקב"ה (ר"ל בינה), ומציאות חן וחסד ומליץ ביושר ונוטה לצד חסד ופותח בזכות וברכת הארץ (עטרת) ורוב תבואה ושלום העיר וחברת האוהבים ורפואת החולים כי הוא רופא חולים ושלום האסירים והחבושים בדין בני חלוף וצאתם מבית הסוהר על ידי חסד ומליצים טובים ועל ידי מלכי אמת ושופטי צדק. בדולח אליו נמצאים כי הוא כמראה אבן ספיר, והשגת כל חפץ. ולו מן האנשים הנכבדים ונשואי הפנים והחזנים בבתי כנסיות ומושב החסידים ותפלות ותחנונים ובתי המתבודדים לעבודת השם, ויורה על היוקר בסחורות גם בחטה ויורה על יועצי המלכות והשותפין:

פסוק ז

המליך אות ד' וקשר לו כתר וצר בו מאדים בעולם ויום ג' בשנה ואזן ימין בנפש. והוא מורה על אמיץ לב וקשה ערף ואכזריות ועל החמה והכעס והרציחות והמלחמות כי כן משפטי הגבורה ועל שרי החיל ועל שופכי דמים דם חיה ודם אדם וכל מלאכה אשר יבא באש מיוחס לו כי לו האש הגדולה. ולו הזהב והפנינים האדומים וכל דבר אדום. ועל ביטול החפצים ועיכוב בהשתתפו עם בינה. ולו כל מיני פחד ולו השכרות ובית הבישול. ולו הבשר והדם והתבלין והיין אדום ומעורר מצד הדין על הביאה ותשמיש ודם בתולים ואליו איסור נדה שיחזר מתוך חומו אחרי הזיוג, ולו הקנאה והשנאה, ולו הדם אשר הוא הנפש וחיותו של אדם ולו החום הטבעי. ומורה על לסטים מצד החיצונים ועל הרוגי חרב והפצעים. ולו המרקחות החמות ורפואות ורופא של נגעים ובעלי הכוויות, ולו המטונפות כדם לידה. ודם ברית מילה, ולו מן החלאים הקדחות ולו העבדים הבורחים כי לא יוכלו לסבול את כעסו, ולו כל מיני עונש, ולו המלקיות וכרת ולו בריות משונות המפחידות ולו הבצורת מפני יובשו ולו החום, ולו הכופרים בדת מצד התמורות ולו כעס המלכים ואליו לנקום משבועות שוא ולנקום על עדי שקר ותקוה מכזבת. ואליו יתיחסו בעלי השגעון מכח אבוד הדעת, ולו הנפילה ממקום גבוה ולו אש וגפרית ומשרפות מים ומקום שחיטות הצאן לפיכך שחיטתן בצפון. ומלחמה ותנור ומרחץ ועקרב וחיות רעות ומשמרה שניה כלבים צועקים והזאבים ובגדים אדומים, ולו משקים החדים:

פסוק ח

המליך אות כ' וקשר לו כתר וצר בו חמה בעולם יום רביעי בשבת בשנה ואזן שמאל בנפש. ולו החן (תפארת) הכבוד (עטרת) והמלוכה ויחוד השם מבואר בנכתב ובנקרא ומורה על אורות הנעלמות, ועבודת המלכים כי הוא משרת לבינה. ועל חברת בעלי חסד וחסידים, וזה מבואר. ועל חכמת הטבע מבואר מאד כי הוא קבוץ אמ"ש ועל עושר

מצד ימין כסף ומשמאלו זהב והצלחה וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, ולו הכח מצד הגבורה ורוב עוזרים מצד היחוד ואליו יגיע כל מסחר כסף וזהב ומכל אשר תצמח האדמה, ובו כל אבן יקרה וי"ב אבנים של חושן המשפט ואבני האפוד. ומצד שהוא מקבל מגבורה יגיד על היזק ויגיעה בעסקים ואיבה מן השרים. ולפי שהוא משלים בין האש והמים לפיכך מגיד על שלום מפחד ושלוה ובריאות. וליסע ביבשה טובה מאד אמנם ליסע בים ובכל מיני מים רעה כי כל חיות הארץ (ת"ת) אין להם קיום במים לבדם. והוא מכניע האויבים בכח הגבורה וידו בערף אויביו ומבקשי רעתו. ויעיד על שילוח עבדים לחפשי בסוד השמיטה ועל יציאת האסיר מבית הסוהר בדין בני חלוף וכן היושבים במצור יסיר מעליהם אויב כי שמש ומגן ה' צבאות עליהם, וישיב רצון בני אדם, וימציא חן בעיני אלהים ואדם. ויעיד על הגאוה והנדיבות, ובו יתרפאו החולים כי הוא ממוצע בין חם ולח וקר ויבש:

פסוק ט

המליך אות פ' וקשר לו כתר וצר בו נוגה בעולם. מכח חק"ב טנ"ע

ויום חמישי בשבת בשנה ונחיר ימין בנפש. ושם בכחו הזרע והזיווג וחן של נשים וחן של יופי והשגת חפציו בנשים שנא' וימינו תחבקני וכתיב נעימות בימינך נצח. ושלום מפחד מכח התפארת הבא אליו. ויש לו עוזרים מצד החסד, ואוהבים מצד התפארת ומבקשים טובתו. ויש לו חשק בנשים (עטרת) והתשמיש וחשק בכלי השיר והשמחה והאירוסין וכלי התכשיטין והגנים ופרדסים וכל מיני הנאה. ומורה על הנאות הבאות מצד החסד אל העטרה ושלום האויבים כי הוא המנצח ומתוך שהוא מקבל מצד הגבורה מראהו כזהב המעורב בכסף לבן, ויעיד על הצורפים ועל משי ורקמה ומיני ציורים, וכל תענוג ושלוה. ולו השמיעה ובשורה טובה מצד הטוב וגמילות חסדים ורחמנות ונדבה ועזרה ובתים יפים ושכיות החמדה, ולו כח ההריון כי בו רוח חיים וחם ולח ונוטה ללחות, ולו הבחורים וילדות בנים ובנות. ולו צבע צהוב נוטה מעט לאודם לפי שצינור הגבורה מתערב בו כל מיני פתוך, ומעשה נחמד יוחס לו. ולו קבוץ נשים לטוב. ופעמים מצד הדין לרע, וממנו מגדלות מרקחים והרי בשמים וריח טוב וכל תכשיטי הנשים וסחורה, ולפעמים מריבה מצד האש:

פסוק י

המליך אות ר' (**בחכמה**) **וקשר לו כתר וצר בו כוכב בעולם** מכח יג"ל פז"ק

ויום ששי בשנה ונחיר שמאל בנפש, ולו הספרים והחכמה והכתיבה מתורה שבכתב (ת"ת) והשכל והדבור והעצה והסברה, ולפי שיש לו צינור מצד הגבורה יש לו כח

מריבות והוא משתתף. ולו כל מיני אומניות כי הוא ההוד. ולכן יתחבר עם כל אדם. ולו מלאכת הציור והרקמה והכתיבה. והוא מחבר האויבים אם לשלום מצד התפארת, אם למלחמה מצד האש. ופעמים יגיע לו שיבוש לרוב חומו וכעסו, ולו הערמה כי הוא מלומד מלחמה מצד הגבורה ויש לו מתק שפתים מצד הת"ת ויש לו מיני שחוק וניגון מכח החום הטבעי של הגבורה ויש בו רבוי דברים מכח האש והתפארת. ויש בו המון בני אדם מצד י"ב שבטי ישראל הבאים אליו מכח התפארת ומחלוקת מכח האש בחכמתו, ולפי שהוא נלחם עם אויבי השי"ת צריך להיות לו כח כדי לשבש דעתם בדברים ובכל ענין והוא עובד למלך התפארת כי הוא כותב גזירתם והוא מורה על תנאי כפול. ולו התחנונים והתפלות כי ממנו ישתלשלו. והוא כמו שליח ציבור ומתפלל בעד לישראל ובני המלכות, ואליו יבאו שמועות שקר מצד התמורות. אמנם גם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם וכו':

פסוק יא

המליך אות ת' (בממשלה)

וקשר לו כתר וצר בו לבנה בעולם מכח שק"ו צי"ת עם יסודי עולם

ויום שבת בשנה ופה בנפש. ושם בו כח ההילוך והנסיעה והחברה והליכה בים החכמה (עטרת) וקיבוץ עם כי שם יתקבצו כל המראות העליונות, ולהיות צורות העטרה כנועים לצורות עליונות בסוד וכבשה לפיכך יורה על הכניעה ובקשת רצון העליונים. ולהיותה מתפשטת תורה על הנדוד ומיעוט מנוחה. ולהיותה מתקרבת ופעם מתרחקת תורה פעמים על הגאולה ופעמים על הגלות אמנם תשיג חפציה. ולה הבשורות והכתבים מתפארת ולה שלוחים ומליצי יושר (יסוד). ולהיותה פעמים בכבוי אורה תורה על חלאים מסוכנים ובכיה. ותורהלפעמי' על תכריכי המת בסוד המלבוש בדין השלח. ופעמים על בריאות לפי התחברותו לחיים (ימין) או למות (שמאל). ולה הגשם מן חסדו אשר בשמים. והשלג והברד והנחלים והימים ושקתות המים ולה גם הגנים והפרדסים כי הוא ג"ע ממש. ולה השררה כי היא מלכות. ולה עבודת המלך, ולה המלחמה (עטרת) ושלום (יסוד) ולה עוברי המים (חסד) ולה הקור והסחורות כי לה יובילו ע' מלכים שי ומנחה לה'. ולה הקור מחסד והסחורות מתפארת ולה המריבה מאש והשמחה (עטרת) והכבוד (ת"ת).

הנה באלו ז' מעלות תמצא כל כח של ז' כוכבי לכת איך מתפשטים אליהם הכחות מכח שם ידו"ד וי"ס מכח שם בן מ"ב והרי הם ראשי פרקים, וכאשר תחפש במקרא תמצא לכל אחד ואחד פסוקים מן התורה הם הם ראשי פרקים של הכחות ויהיו תמיד

לעיניך ובהם יודע כל העתיד בשם ידו"ד אדנ"י יח' ויח': שבע כפולות בג"ד כפר"ת צר בהם ז' רקיעים ז' כוכבים ז' ארצות וז' שעות וז' ימים וז' חדשים וז' שנים וז' שמטות יובל קדש וז' שערים בנפש וחיים ושלום וחכמה, וחן ועושר וזרע וממשלה לפיכך חבר שביעי (יסוד) תחת כל השמים:

אב"ג יתץ. קר"ע שט"ן. נג"ד יכ"ש. בט"ר צת"ג. חק"ב טנ"ע. יג"ל פז"ק. שק"ו צי"ת:

רקיע שבתי. רקיע צדק. רקיע מאדים. רקיע חמה. רקיע נגה. רקיע כוכב. רקיע לבנה:

שבתי וארצו. צדק וארצו. מאדים וארצו. חמה וארצו. נגה וארצו. כוכב וארצו. לבנה וארצו:

ושמטתו. ושמטתו. ושמטתו. ושמטתו. ושמטתו. ושמטתו. ושמטתו:

יובל יום א'. יובל יום ב'. יובל יום ג'. יובל יום ד'. יובל יום ה'. יובל יום ו'. יובל יום ז':

עין ימין. עין שמאל. אזן ימין. אזן שמאל. נחיר ימין. נחיר שמאל. פה:

חיים ימים. שלום ימים. חכמה ימים. חן ימים. עשר ימים. זרע ימים. ממשלה ימים:

שבת חדש. שבת חדש. שבת חדש. שבת חדש. שבת חדש. שבת חדש. שבת חדש:

פסוק יב

שתי אבנים בונות שני בתים שלש בונות ששה בתים, ד' אבנים בונות כ"ד, חמש בונות מאה ועשרים בתים, שש אבנים שבע מאות ועשרים, שבע אבנים בונות חמשת אלפים וארבעים בתים. פירוש אבנים אותיות, וכן נאמר בתוך אבני אש התהלכת שפירוש מלאכים. וכתיב משם רועה אבן ישראל, ונקראו האותיות אבן כי בערך שהאבן נחצב מסלע כן האותיות נחקקו ונחצבו משם ה' סלעי וצורי. ולפי שהבתים והעיירות נבנים מאבנים לפיכך נקרא בנין אבנים בתים. ובלי ספק שיש לו כתלים ותקרה ומעזיבה שביארנו לעיל. ולפי שכל הבריות הם כעין בתים כי האדם כתליו הצלעות ופנימיותו חלל גופו כעין בית. וכן הראש חלל שבראשו כעין בית וכן בכל חי וכן בכל דומם אע"פ שנראה לך שהוא אטום אינו כן אלא בתים יש לו, וכן בכל צומח וכן העולם בכללו וכן בכוכבים וכן באותיות וכן בי"ס, ולפי שלא יולד תולדה אלא מזכר ונקבה ולכן לא יתכן להיות מאבן אחד בנין כלל. והא לך סדר כפילתן הנה סדרתי לך מאותיות בג"ד כפר"ת סב"ז *[עיין לעיל שולי דף מ"ג. ותבין] צירופים ובכלם אחת עולה בתחלה הרי ז' פעמים סב"ז צירופים יעלה מספר כולם ארבעים וחמשה אלפים. כיצד כאשר המלכת ב' בראש יעלו סב"ז. ועם סדר גד"כ פרת"ב ג' בראש סב"ז. ועם סדר, דכפ"ר תב"ג סב"ז, ועם סדר כפר"ת בג"ד, סב"ז, ועם סדר פר"ת בגד"כ, סב"ז. ועם סדר תבג"ד כפ"ר, סב"ז. הרי ס"ד ס"ה *[עי' לעיל דף מ"ג ע"א ותבין]. כי במלוך ב' יעלו סב"ז, ובמלוך ג' יעלו סב"ז, ובמלוך ד' יעלו

סב"ז, ובמלוך כ' יעלו סב"ז, ובמלוך פ' יעלו סב"ז, ובמלוך ר' יעלו סב"ז, ובמלוך ת' יעלו סב"ז. הרי שיתא אלפי הוי עלמא וחד חריב. וזה שער לשמטות ויובלות וסוד ז' ימים של שבוע, ושבעה שבועות שהם מ"ט יום שבין פסח לעצרת, וז' חדשים ממועד פסח למועד סכות. וסוד נ' שבועות שבשנה ונ"ג פרשיות שבתורה והם על סוד שמטות ויובלים:

ואלו הן שבעת ימים ז' ימי בראשית, בא להודיעך כשם שיש ז' ימים למטה כן יש ימים ושבועות וחדשים ושנים ושמטות ויובלים כלפי מעלה. וזהו סוד העבור של חדשים וסוד שבת לה' אלהיך והוא יום ה' הגדול והנורא. ועיין בפרשת בראשית ושם ביארתי סוד זה:

פרק ה

פסוק א

אחר שפירשתי לך שחכמת הספירות וחיותם ושלומם וחנם ועשרם וזרעם וממשלתם נאצלים מבג"ד כפר"ת אל פני אדם שבהם. חזר ופירש לך בזה הפרק שגם כח ההרגש וכח התנועה וכח הנפשיות כלם נמשכין אל י"ס מכח י"ב פשוטות שהם ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק, ומהם נמשכות כח הראיה **א**' לי"ס, וכח שמיעה **ב**', וכח ריחה **ג**', וכח שיחה **ד**', וכח לעיטה **ה**', וכח תשמיש **ו**', וכח מעשה **ז**', וכח רוגז **ח**', וכח הלוך **ט**', וכח שחוק **י**', וכח הרהור **י"א**, וכח שינה **י"ב**, מכח י"ב אותיות של שם בן י"ב אותיות ומהם לשם בן י"ב הויו"ת ומהם לי"ב צינורות ומהם לי"ב שבטים.

והנה הראייה מיוחסת לראובן שנאמר כי ראה ה' בעניי, ושמיעה לשמעון שנאמר כי שמע ה' כי שנואה אנכי, שיחה ליהודה שנאמר הפעם אודה את ה', לעיטה לאשר שנאמר מאשר שמנה לחמו, הלוך לזבולן שנאמר זבולון לחוף ימים ישכון ואמר שמח זבולן בצאתך, רוגז לדן שנאמר יהי דן נחש עלי דרך, שחוק לנפתלי שנאמר ולנפתלי אמר נפתלי שבע רצון ומלא וגו', הרהור לישששכר שנאמר יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים, ומתוך הרהורו בתורה מוציא את התורה לאור, תשמיש ללוי שנאמר ובריתך ינצורו. ואומר הפעם ילוה אישי אלי, שינה לבנימין שנאמר ובין כתפיו שכן, ריחה ליוסף כשנמלט מאשת פוטיפר יצא ריחו מסוף העולם ועד סופו. וי"מ ריחה ללוי שנאמר ישימו קטורה באפך וגו', ותשמיש ליוסף שנאמר בן פורת יוסף מלשון פריה ורביה והמלטו מאשת פוטיפר. וי"מ שיחה לנפתלי שנאמר הנותן אמרי שפר, ומעשה ליהודה שנאמר ידיו רב לו כי לו המלכות אשר כל מעשה בידה. וי"מ ריחה לישששכר שנאמר הדודאים נתנו ריח פי' בשכר דודאי ראובן נולד יששכר. וללוי הרהור התורה

שנאמר יורו משפטיך ליעקב. ובכל אלו י"ב מדות מתארים פעולת השי"ת, ראיה וירא ה', וישמע ה', וירח ה', וידבר ה', ולשונו כאש אוכלת, כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, ואנכי בעלתי בכם, את כל מעשה ה' הגדול, וחרה אף ה', הלכו אלהים, יושב בשמים ישחק, חשב ה' להשחית, עורה למה תישן ה'. ואם תמצא בתורה בנביאים ובכתובים תאר מאלו המדות לשם ית'.

דע כי צריכים התארים האלו לפי' המקובל מפא"פ ולא יתפרשו רק ע"ד משל בעילת העילות כי ח"ו שיתאר באלו התארים. וכבר ביארתי לעיל מהות כל או"א מאלו המפעלים. ולפיכך אינני צריך לחזור ולבארם:

שנים עשר פשוטות ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק מדתן י"ב גבולי אלכסון, גבול מזרחית צפונית, גבול מזרחית דרומית, גבול מזרחית רומית, גבול מזרחית תחתית וכו' גבול מערבית תחתית, גבול צפונית רומית, גבול צפונית תחתית, גבול דרומית רומית, גבול דרומית תחתית, אבל אין למנות בצפון או בדרום צפונית מזרחית צפונית מערבית או דרומית מזרחית דרומית מערבית כי כבר מנית אותם בכלל מזרח ומערב. ופירוש אלו שנים עשר גבולי אלכסונות הנה פירשתי לך בספר היכלות וע"ש ותמצאם מסודרים:

ומרחיבים אלו י"ב גבולי אלכסונות והולכין עדי עד. פירוש מתחלת הבנין עד סופו:

והן הן זרועות עולם שנאמר מעונה אלהי קדם וגו' מלמד שהשמים וכל צבאם תלויים בזרוע ימינו. שהוא החסד, וי"ב הויו"ת וששה גבולי אלכסנותיו מקיפין לתפארת מצד ימין. מלמד שהארץ וכל צבאיה תלוין בזרוע שמאלו של הקב"ה והוא הגבורה, וי"ב הוויותי"ו וששה גבולי אלכסונות המקיפין לעטרת מצד שמאל. וכל פמליא של מעלה ושל מטה עוברים בי"ב אלו גבולי אלכסונות כי האותיות מרובעות והנקודות עגולות. ולפיכך יתגלגלו הנקודות באותיות והם חיותם כמו הנשמה חיות לגוף:

פסוק ב

י"ב פשוטות ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק חקקן חצבן צרפן שקלן המירן. כבר פירשנו אלו ה' מלות לעיל:

וצר בהם י"ב מזלות בעולם טש"ת סא"ב מע"ק גד"ד. י"ב חדשים בשנה נא"ס תא"א תח"כ טש"א. וי"ב מנהיגים בנפש. אלו הן שתי ידים שתי רגלים שתי כליות טחול כבד מרה המסס קיבה וקרקבן. הנה בשתי ידים ובשתי רגלים כלולים י"ב הויו"ת ול"ב נתיבות בכל אחד מהם. ובשתי כליות יש בכל אחד י"ב צינורות טבעם משרש אחד מריקים מהם השפע אל אות ברית קדש. והוא ח"י עולמות על ידי י"ב הויו"ת אלו:

המליך אות ה' וקשר לו כתר וצר בו טלה בעולם וניסן בשנה ויד ימין בנפש. פירוש המליך וקשר לו כתר בראשו כבר פירשתי לעיל ולפיכך אינני צריך לחזור ולפרשו. אמנם מכח הה' נובע מבוע להמציא כח הוי"ה של טלה (וטלה) שהם הויו"ת מקובצות על פי צורת טלה, וכן בכל י"ב מזלות וכל אשר בארץ הן כולן מן ההויו"ת מצויירות כפי קבוצת דמותם, ונקראים אלו שלמטה בשם עליון בכח ה':

וניסן בשנה. כי כל זמן קבלת הירח העליון מאותה ההוי"ה יקראו הימים ההם ניסן שנאמר בחדש הראשון (לצאת בני ישראל מארץ מצרים), הוא חדש ניסן:

המליך אות ו' וקשר לו כתר וצר בו שור בעולם ואייר בשנה ויד שמאל בנפש. הנה השור ר"ל פני שור בכח ו' של ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק ובו יד שמאל כי פני השור מהשמאל לארבעתן, ובשנה חדש אייר:

המליך אות ז' וקשר לו כתר וצר בו תאומים בעולם וסיון בשנה ורגל ימין בנפש. ותאומים כעין דו פרצופין זכר ונקבה מחוברין וסוד תאומי צביה מכח אות ז' ולו רגל ימין והחכמה ולפיכך נתנה בחדש ההוא ובהוי"ה ההיא התורה לישראל שנאמר בחדש השלישי וגו' ולא בצורות זולת תאומים כי השכל והחכמה והבינה והדעת נתן לבן אדם לבד:

המליך אות ח' וקשר לו כתר וצר בו סרטן בעולם ותמוז בשנה ורגל שמאל בנפש. כל אלו נאצל מאות ח' כי חיות הנה. שבריה זו גדילה במים, ויש מים טובים ורעים, של שמחה דמעתה מאירה את העינים. ושל בכיה דמעתה מכהה את העינים והסוד נשים מבכות את התמוז, ולו רגל שמאל בנפש ההולך באחרונה:

המליך אות ט' וקשר לו כתר וצר בו אריה בעולם ואב בשנה וכוליא ימין בנפש. והנה פני אריה מהימין בכח ט', לו כח הסוס וגבורתו שהוא ימיני, לפיכך אריה בגימ' גבורה. ולפיכך יצאת אש בחדשו מן השמים ושרפה את בית ה' בחודש אב. ונתבטלה עצת ישראל הקדש הבא מצד נצח ישראל ולו הכוליא הימין:

המליך אות י' וקשר לו כתר וצר בו בתולה בעולם ואלול בשנה וכוליא שמאל בנפש. ידוע הוא כי בתולה היא צורת נקבה ולה פני אדם אמנם אין לה דעת שלימה כזכר כי נשים דעתן קלות והתאוה מתגברת בהן מצד הכוליא השמאלית ולפיכך תש כח החמה בחדש אלול, והגיע ליובש:

המליך אות ל' וקשר לו כתר וצר בו מאזנים בעולם והוא ג"כ פני אדם ובידו מאזני צדק ואבני צדק והוא ממוצע בין חם ולח וקר ויבש. אך הוא נוטה ליובש כמו הכבד שהוא

משכן לדם ונוטה ליובש להיות מרירה תלויה בו. ולפיכך זמנו (תשרי) רויה ממוצע בין חום לקור ולח ויבש וכנגדו כבד בנפש:

המליך אות נ' וקשר לו כתר וצר בו עקרב בעולם ומרחשון בשנה וטחול בנפש. כי צורת עקרב ראש בשרצים הפך הנחש והולך לאחור ולא לפנים והוא קר ולח קצת ביחוסו אל אריה אבל טבעו קר ויבש כמו הטחול ובו קדחת רביעית לשבים מאחרי ה', ולפיכך יתעוררו בו הקדחת:

המליך אות ס' וקשר לו כתר וצר בו קשת בעולם ובו כח האש כי הוא חם ויבש כאש **וכסליו בשנה** כי אז יתיבשו מקום מקורות העולם.

ומרה בנפש, כי בו יסוד האש שבטבע האדם:

המליך אות ע' וקשר לו כתר וצר בו גדי בעולם וטבת בשנה והמסס בנפש וטבעו קר ויבש כעפר ושעירים ירקדו שם. ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו. וכן זמנו קר ויבש, ואליו הקיבה שבכחו מקריש ומיבש ומחזיר המים לקרח הנורא:

המליך אות צ' וקשר לו כתר וצר בו דלי ולו פני אדם בעולם הממונה על כח רוחני כי בידו נפש,

ושבט בשנה והמסס בנפש כי בו יולדו רוחות אשר בנפש לטוב ולרע:

המליך אות ק' וקשר לו כתר וצר בו דגים בעולם ולו כח המים

ואדר בשנה וקרקבן או אצטומכא בנפש, כי בו יטחן ויתדקדק המאכל כדרך שהמים ממסים את העפר ואחר כן משלח המציצה ממנו אל הכבד ומתבשל שם ומשם משקה כל האיברים: עשאן כמין מריבה טא"ק אש. שב"ג עפר. תמ"ד רוח. סע"ד מים. סע"ד מריבים עם טא"ק ותמ"ד עם שב"ג, אלה מזכין ואלו מחייבין, אלה מחיים ואלה ממיתים, אלה חמים ולחים ואלה קרים ויבשים, אלה עולים ואלה יורדים, אלה לחיים ואלה למות, אלה לעושר ואלה לעוני, אלה לקרב ואלה לרחק, אלה לאחרית ואלה לראשית, אלה לשפלות ואלה לרוממות, אלה לכבוד ואלה לבזיון, אלה לעבדות ואלה לאדנות, אלה לזיווג ואלה לגירושין, אלה לדרכים ואלה לישוב, אלה למלכות ואלה לעבדות, אלה לאהבה ואלה לשנאה, אלה לנקימה ואלה למחילה, אלה לגרות ואלה לספינות *[לשון חשיבות].

הנה מריבה ומלחמה. וכן בנפש אלה פועלים ואלה נפעלים.

הנה עשה כמין מריבה וערכן וסדרן כעין מלחמה שנא' גם את זה לעומת זה עשה האלהים:

פסוק ג
ומן ג' אמות של י"ס יצאו שלשה אבות של הנפרדים דוגמת אמ"ש אויר מים אש. וז' כפולות וי"ב פשוטות:

פסוק ד
אלו הם כ"ב אותיות שבהם חקק י"ה ידו"ד צבאות אלהים חיים אלהי ישראל רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו, מרום וקדוש הוא. פירוש זאת המשנה כפירוש משנת פרק ראשון אלא שכאן הוא מבאר איך העשר ספירות בלתי הנפרדים והנבדלים וכל מה שנמצאו מן הנפרדים כמו שנאמר את השמים ואת הארץ אני מלא:

פרק ו

פסוק א
שלש אבות. פירוש אמ"ש שבכח המרכבות ועולם של כל אחד ואחד ממיני המלאכים ותולדותיהן של אמ"ש הנשפע מן הספירות אל המרכבות ומן המרכבות אל המלאכים ומן המלאכים אל השכלים ומן השכלים אל הגלגלים והכוכבים ומהם אל עולם השפל, וז' כוכבים הנשפעים מן שבע כפולות אל כל כת וכת שהזכרנו ומהם אל עולם השפל וקרא לכל הנולדים משבע כפולות צבאות הכוכבים וי"ב גבולי אלכסון בכל כת וכת שהזכרנו:
וראיה לדבר עדים נאמנים עולם ושנה ונפש. כי כל מה שיש בנפש תמצא בשנה ובעולם וכן בכל אחת מהם, הנה העדים נאמנים שמקור, אחד לכולן כי חוק י"ב וז' וג' פקידים בתלי (בינה) גלגל (ת"ת) ולב (עטרת) הנה מי"ב יעלו ל"ו וכן בלב ל"ו הרי ע"ב וסי' לולב ל"ו ל"ב וכן בתלי בגלגל וכן בלב הרי ריי"ו וכן ג' הרי ט' וכן בסוד ז'.
סוד הג' אמ"ש אש מים רוח, אש למעלה מים למטה, ורוח חוק מכריע בין האש והמים, כי כן מחוייב לעשות שנאמר תתהפך כחומר חותם.
וסימן לדבר האש נושא את המים, כי האש שואבת המים.
מ"ם דוממת שי"ן שורקת אל"ף חוק מכריע בינתים :

פסוק ב
תלי בעולם כמלך על כסאו. שאינו מתפעל לדבר מן הדברים:
גלגל בשנה כמלך במדינה. שמתעסק במשפטי המדינה (עטרת).
לב בנפש כמלך הנלחם עם אויביו או להרוג כו' או לסבול כן ראוי לאדם לקבל עול מלכות שמים.

כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים (בינה),
טוב (חס),
לעומת רע (דין),
טוב מטוב נצח וצד דין הת"ת מחסד.
ורע מרע מצד שמאל התפארת והוא מדין. וי"מ טוב הם הפנימים מטוב, ורע הם התמורות מרע מצד הדין.
הטוב מבחין את הרע, כי ממנו יצא הדין והוא יודעו לפיכך פותחין בדיני נפשות לזכות ולא לחובה.
והרע מבחין את הטוב, כי כל דין יהיה על פי אל אלהים הוי"ה כמו שפירשתי לעיל.
אלו מזכין ואלו מחייבין וי"י מכריע והלכה כדברי המכריע.
טובה מצד החסד.
שמורה כו', כי צדיק וישר הוא.
ורעה לרעים, כי אל אמונה ואין עול:

פסוק ג

ג' כל אחד לבדו עומד. להעיד על כח יחוד השי"ת, כיצד,
שבעה חולקים שלשה מול שלשה וחק מכריע בינתים, שלשה אמות אחד מזכה וא' מחייב וא' מכריע בינתים,
שנים עשר עומדים במלחמה שלשה מחיים ושלשה ממיתים ושלשה אוהבים הלב והפה והאזנים ושלשה שונאים הכבד והמרה והלשון. ואל מלך נאמן מושל בכולן, בעשר ספירות ובכל העולמים:

פסוק ד

וכיון שצפה א"א והביט וראה וחקר והבין וחקק וחצב וצרף וצר ועלתה בידו. פי' שחקר בחקירה אחר חקירה עד שעלה בידו כי יש נמצאים נעלמות והן י"ס והתחיל לבחון זה עד שחקק בחכמתו וחצב בבינתו אותיות הקודש. וצרף ועלתה בידו הבריאה שנאמר את הנפש אשר עשו בחרן מלמד שנתעסק אברהם אבינו ע"ה בצירוף האותיות של ס"י, כדארז"ל רבא ברא גברא שדריה לקמיה דר' זירא הוי משתעי בהדיה ולא אתיב ליה אמר האי מן חבריא הוא תוב לעפרך. ואמרו רז"ל ואמלא אותו רוח אלהים יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ. **וכאשר עלתה** (עטרת) **בידו נגלה עליו אדון** (יסוד) **הכל וקראו אוהבו** כי נחקק י"ס בצורתו **וכרת לו ולזרעו ברית** (יסוד) **עולם** (עטרת) שנאמר והאמין בה' (ת"ת) ויחשבה לו צדקה.

וכרת לו ברית בין עשר אצבעות רגליו במילה באות ברית קדש. ובין עשר אצבעות ידיו והוא ברית הלשון ר"ל (בינה) שהשפיע לצורתו בשמים ממעל ובארץ מתחת וגלה לו את סודו מצד הנבואה כפי מה שנתחכם מעצמו ולפיכך שכן עליו כבוד (עט') ה' (ת"ת).
משכן במים (חסד) פירוש לאותיות הקודש.
דלקן באש (גבורה).
רעשן ברוח, הרי אמ"ש של הנבואה שהשפיע השם על אברהם אבינו ע"ה.
בערן בשבעה, הוא שבע כפולות של הנבואה שהשפיע השם ית' על אברהם אבינו ע"ה:
סליק פירוש הראב"ד